

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 08586

MIR ALE

L. Miler

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ל. מילער

מיראלע

געהייליקט זאלן זיין די נעמען פון
מיין עלטסטן ברודער, הענעך און
זיין יינגסטער טאכטער רבקה
(ריווע), וועמען די היטלער-רוצחים
האָבן אין 1941 אַרויסגענומען פון
זייערע היימען אין אַסטראָוו
(וואָלין) און זיי אומגעבראַכט.

5. מ י ל ע ר

מ י ר א ל ע

נ י י ע

און אפגעקליבענע לידער, פאָעמעס
איבערזעצונגען פון פרעמדע שפראַכן

פ א ר י ז

פ א ר ל א ג

L. MILLER

M I R A L E
(NOUS TOUS — POEMES)

הילע געצייכנט : משהקע באהעלפער

פארענדיקט צו דרוקן אין יאנואר
טויזנט ניין הונדערט פינף און זעכציק
אין דער דרוקעריי "אבעסע"
אונטער דער השגחה פון יוסף שעכטער.

געזעצט און צוזאמענגעשטעלט : לאזאר
וויין, געדרוקט : נפתלי מילנער.

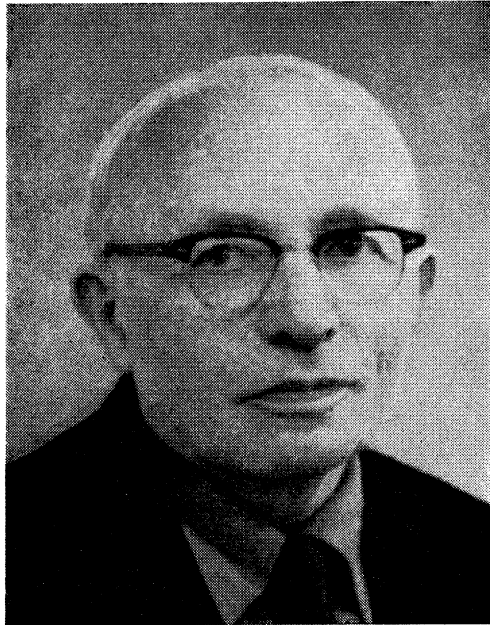

Copyright by Editions «OFSNAÏ», Paris, 1965

PRINTED IN FRANCE

Imp. Abécé, 21, rue Juliette-Dodu - Paris-10°

ל. מילנר

אַרויסגעגעבן פון קולטור-ראַט ביי די יידישע פּאַלקס-
אַרגאַניזאַציעס און דער „פּאַריזער צייטשריפט“

צום יוביליי — פון 75-טן געבוירנטאָג און 55 יאָר
ליטעראַרישן שאַפן פונעם דיכטער.

* * *

מיט טיפער דאַנקבאַרקייט און לויב

דאָס בוך „מיר אַלע“, וואָס גייט צום דרוק דורך די באַמיאונ-
גען פונעם קולטור-ראַט ביי די יידישע פּאַלקס-אַרגאַניזאַציעס, „פּאַ-
ריזער צייטשריפט“, „נייע פרעסע“ צוזאַמען מיט דעם יום-טוב,
פאַר מיין פינף-און-זיבעציקסטן געבוירנטאָג, צו וועלכן מייע
חברים און פריינט, קאַלעגן און לייענער, פון פּראַנקרייך און אַנ-
דערע לענדער, האָבן אַזוי וואַרעם און גערן צוגעגעבן זייערע נע-
מען, ווי באַטייליקער אין דעם יום-טוב — צו אייך אַלע מיין טיפע
דאַנקבאַרקייט און לויב.

מיין גלויבן דערמוטיקט מיך צו האַפן, אַז דאָס בוך „מיר אַלע“
וועט קומען אין לענדער ווי אַ שליח פון שלום צו שרייבער און
לייענער פון דער יידישער ליטעראַטור; און אַז דער ריס, דער וויי-
טיק און דער שאַדן פון צעריסנקייט וועט פאַרהיילט ווערן.

ד ע ר מ ח ב ר

* * *

ס'איז געווען אין 1956. ראַשעל און איך זיינען אָנגעקומען קיין
פאַריז אין חודש מאי און איך האָב דאָ אַדאַנק ראַשעלן, צום ערשטן
מאַל געשטעלט מייע טריט אויף דער פּאַריזער ערד.
איך האָב זיך אומגעקוקט ווי פאַרחידושט — פאַריז! פּרילינג!
— איך האָב געהאַט דאָס געפיל, אַז איך בין שוין דאָ אַמאַל גע-
ווען, לאַנג, לאַנג צוריק און איך בין אין יענעם ווונדערלעכן פּרי-
לינג-טאָג, צוריקגעקומען אַהער, אַהיים, קיין פאַריז — — —

באמת אין דר'היים האָבן מיר זיך דערפילט, ווען מיר זיינען געקומען אין רעדאָקציע „נייע פרעסע“, עס האָט אויף אונדז אַ הויך געטאָן מיט קולטור־שאַפּערישער, קולטור־טוערישער אַרבעט, געטאָן מיט ליבע און איבערצייגונג פון מענטשן אין אַלע יטורים און פיינען, פון די שבעה־מדורי־היטלער־גיהנומס — אויסגעפרוויר־טע, טייערע מענטשן — פון דער סעקרעטאַרין ביזן שעף־רעדאָק־טאַר. זיי האָבן זיך מיט אונדז דערפרייט און מיר מיט זיי. די זעלביקע און אַנדערע יחידים שריפטשטעלער פון אַלע צווייגן יידישער ליטעראַטור, מיט וועלכע מיר זיינען שנעל גע־וואָרן פריינט, האָבן זיך באַטייליקט אויך אין דער רעדאָקציע „פאַ־ריזער צייטשריפט“ און געהאַלטן אַקטיוו דעם פאַרלאַג „אויפסניי“. דאָס זעלביקע האָבן מיר געפונען ביי אונדזערע פאַליטישע, קולטור־געזעלשאַפטלעכע אַרגאַניזאַציעס, מיט זייערע געטרייע, אויסגעפרווטע פירער און טוער, וועלכע האָבן אויפסניי געמוזט ווידער אויפנעמען אַן ענערגישן, העלדישן קאַמף קעגן נעאַנאַציזם, פאַשיזם און אַנטיסעמיטיזם.

און ווי אַ טייל פון דעם גאַנצן פראַגרעסיוון יידישן לעבן אין פאַריז, האָבן מיר זיך דערפילט, ווען מיר האָבן זיך געטראָפן פנים־אל־פנים מיט די טייערע יידישע פאַלקס־מענטשן, ביי פאַרוואַמלונג־גען, פייערונגען און קולטור־אָונטן, די זעלביקע, וואָס האָבן מיט מסירת־נפש אַנגעהאַלטן דאָס דרוקן און פאַרשפרייטן די צייטונג, אונטער דער שוידערלעכסטער היטלער־אַקופאַציע.

און אַט, נאָך פינף יאָר באַטייליקן זיך אין דעם פאַריזער יידישן ליטעראַטור־ און קולטור־שעפּערישן לעבן, האָבן איך ביי דער שוועל פון מיין 75־טן געבוירנטאָג, געהאַט די געלעגנהייט און די זכיה, צוזאַמען מיט ראַשעלן טיילן די פרייד פון גרויסן יובל: דרייסיק יאָר „נייע פרעסע“.

* * *

אויטאַביאָגראַפישע דאַטעס און קורצע פאַרצייכענונגען גיב איך דאָ פון זכרון, מיט אַ בליק אויף צוריק. בטבע, שטיי איך מערסטנס אין דעם איצט, מיטן פנים צו דער צוקונפט. אָבער איין מאָל אין 75 יאָר — דאַרף מען אַ מעסט טאָן מיטן אייגענעם בליק דעם אַפֿ־געגאַנגענעם וועג, פון וואָנען ער האָט זיך אַנגעהויבן — אויב נישט פאַרן ליטעראַטור־פאַרשער און קריטיקער, איז פאַר זיך אַליין און נאָך מער — וואָס דאָס איז ביי מיר שטענדיק דער עיקר — פאַרן ליענער, פאַרן פאַלק.

אויטאביאגראפישע דאטעס און קורצע פארצייכענונגען

1889 — געבוירן אין לאַנאוויץ, וואַלינער גובערניע, נישט ווייט פון קרעמעניץ, מיין טאטנס געבורט־שטאָט.

* * *

ווען מיינע מחשבות ברענגען מיך צוריק צו מיין פריער קינד־הייט, זע איך איצט מיין טאָטן, נישט בלויז דעם רב, נאָר דער עיקר, דעם מענטשן, דעם וועלטלעכן, באַשיידענעם יידישן למדן, מיט זיין זעלטענער באַציאונג צו מענטשן בכלל און צום הויזגעזינד בפרט. עס זיינען געווען איינצלנע פאלן ווי, למשל, ביי אַ דינ־תורה — סוחרים זיינען געקומען צום טאָטן זיך לאָדן. ביים אויסלייגן די טענות איז מען אָפט אַריבער אויף היציקע געשרייען, זידלערייען און באַליידיקונגען, איינער קעגן אַנדערן. דאָן איז מיר אויסגע־קומען צו זען, ווי מיין טאָטנס פנים ווערט בלאַס און מיט אַ קוים־באַמערקבאַרן ציטער פון די ליפן האָט זיין קול אַנגענומען אַ טאָן פון רוגזא געמישט מיט געבעט:

— יידן, יידן, וואָס טוט איר? שעמט זיך! אויף דעם זענט איר צו מיר געקומען?

אָבער כמעט שטענדיק האָט מען זיך סוף כל סוף איבערגע־בעטן, מ'האָט זיך געגעבן די הענט, געטרונקען לחיים, געוונטשן איינער דעם צווייטן אַלדאָס גוטס, ווי זיי וואַלטן געווען גרייט צו גיין אין נייע שותפותן צוזאַמען...

איך, ווי יונג איך בין נישט געווען, האָב מיט חידוש געקוקט אויף זייערע אויסגעלייטערטע פנימער. נאָכדעם בין איך אַרומגע־גאַנגען און געהלומט מיט אָפענע אויגן און ס'האָט זיך מיר זייער נישט געוואַלט צוריקגיין לערנען.

* * *

מיר זיינען געווען דריי ברידער און דריי שוועסטער. די על־טערע צוויי ברידער, הענעד און מענדל, האָבן געאַרבעט אין קרע־מעניץ ביי אַ זיגעראַכער. די עלטסטע פון די שוועסטער, פייגע, האָט חתונה געהאַט קיין פילשטין. אין דר'היים זיינען מיר געווען די שוועסטער פרומע (עלטער פון מיר מיט אַ יאָר צען), מיין יינ־גער שוועסטערל, עטל, און איך, דער מוזיקן פון די ברידער. מיין מאַמע איז געווען אַ קראַנקע. אין די וואַכעדיקע נעכט איז מיין טאָטע געזעסן ביי זיך אין צימער און געשריבן זיינע מאַמרים, פאַרן „תלפיות“, „כנסת־ישראל“ און אָפט, ממש דורך די

נעכט געארבעט אויף זיין ספר „עזרה להבין“ (וועגן אבן-עזרה),
אדער דעם ספר „יהי אור“ (וועגן רמב"ם).

איך פלעג אפט שלאפן ביים טאטן אין צימער אין זיין בעט
און יעדעס מאל, וואס איך האב זיך אויפגעכאפט און געזען מיין
טאטן זיצן אַ רואיק-פארטראכטן אָנגעבויגן ביים טיש איבער זיין
אַרבעט, האָב איך זיך מיט הנאה איינגענירעט אין קישן, און זיך
דערפילט זיכער און געשיצט קעגן דעם נאַכטיקן דרויסן.

* * *

איך האָב געמוזט אַלט זיין אַ יאָר זיבן, ווען מיין שוועסטער,
פייגע, איז געשטארבן, אַ יאָר נאָך איר חתונה. נישט לאַנג נאָך
דעם איז מיין מאַמע געשטאַרבן.

מיין טאָטע, אַ צעבראַכענער פון די באַפאַלענע אומגליקן, האָט
באַשלאָסן צו פאַרלאָזן לאַנאַוויץ. אַזוי ווי ער האָט שטענדיק גע-
פירט קאַרעספּאַנדענץ מיט באַווסטע רבנים און יידישע געלערנטע,
האָט ער געשריבן צום בענדערער רב, אַז ער וויל ביטן זיין וווי-
נונגס-אַרט („משנה מקום, משנה מול“ — — —).

אין עטלעכע וואָכן אַרום איז אָנגעקומען אַ בריוו פון בענדער-
רער רב צום טאָטן, אַז עס וואָרט אויף אים אַ רבנות-שטעלע, אין
מאַנזיר (בעסאַראַביע), נישט ווייט פון בענדער (אַרויסגענומען קיין
באַלגראַד האָט מען אים נאָך מיין אַפּפּאַר קיין אַמעריקע).

* * *

מאַנזיר איז געווען אַ ליכטיק, זוניק בעסאַראַבער שטעטל.
מאַנזיר האָט פאַרמאַגט אַ גרויסן, באַווסטן וואַלד. די יידן —
„באַלעבאַטיים“ (אויפן רבנישן לשון) — זיינען געווען גוטמוטיקע
מענטשן, תבואה-סוחרים (מערסטנס קוקורווע-האַנדל); מער גע-
זונט, ווי פרום — — —

אין דעם גרויסן הויז, וואָס מ'האָט פאַר אונדז צוגעגרייט, איז
אין אַ קורצער צייט אַרום אַריינגעקומען אַ צווייטע מאַמע — דאָס,
וואָס מ'רופט אַפט, מיטן פאַלשן, נישט גערעכטן נאָמען „שטיף-
מאַמע“ — איר נאָמען איז געווען פריידע.

פאַר אונדז איז זי געווען דער סימבאָל פון אמתער גוטסקייט.
זי איז געווען יינגער פון מיין טאָטן. געקומען איז זי פון מוראדי-
קער אַרעמשאַפט, — פשוט, ערלעך, גרייט און וויליק אונדז צו זיין
אַ געטרייע מאַמע.

עס איז געווען צו באַוונדערן, ווי אַזוי איר פנים פלעגט זיך
ענדערן, ווען באַלעבאַטיים און באַלעבאַסטעס האָבן זיך צו איר גע-
ווענדט מיטן טיטל „רביצין“. עס איז אויך געווען זייער רירנדיק,
ווי מענטשן, וואָס האָבן זי געקענט אַלס אַן אַרעמער אלמנה, וואָס

האָט געווינט אין אַ פאַרוואַרפן געסל, מיט אירע אַרעמע עלטערן, האָבן אָן פּניוּת, פאַרגינעריש, מיט אמתן דרך ארץ, ביי אַלע גע- לעגנהייטן זי גערופן רביצין: — „א גוט־שבת רביצין“, „א גוט־ יום־טוב רביצין“ — — — עס איז געווען קענטיק, אַז ס'טוט זיי באמת הנאה, וואָס אָן אַרעמע פשוטע פאַלקס־פּרוי איז דערהויבן געוואָרן צו זיין אַ רביצין — — — אין אַזוינע מאַמענטן האָט זיך איר פנים צעשטראַלט, אויסדריקנדיק פאַרלעגנהייט, שעמעוודיקייט און דערהויבונג.

* * *

מיין טאָטן האָב איך ליב געהאַט מיט דער ליבע פון פאַר- ערונג און באַווונדערונג. דאָס איז געוויס געקומען פון זיין באַציר- אונג צו מיר ווי צו אַ דערוואַקסענעם. ער האָט קיינמאַל נישט גע- זוכט אַרויפצויווינגען אויף מיר און אויף קיינעם נישט, זיין אוי- טאַריטעט, נישט דעם טאַטעשן, נישט דעם רבנישן. אין חדר בין איך געגאַנגען נאָר אַ פאַר זמנים. אין די איבע- ריקע יאָרן האָט דער טאַטע מיט מיר געלערנט, אָנהויבנדיק פון תנ"ך, דערנאָך גמרא, אפילו פוסקים (נישט דערפאַר, וואָס ער האָט דערוואַרט, איך זאָל אַמאַל זיין אַ רב — פאַרקערט, ער האָט עס גאַרנישט געוואַלט... געוואַלט האָט ער, איך זאָל זיך גרייטן צום ווילנער יידישן לערער־אינסטיטוט).

זיין השפעה אויף מיר איז געווען אַן אויסערגעוויינלעכע, נישט בלויז אין לערנען, נאָר דורך זיין צוגאַנג צו מענטשן בכלל, אַרויס- רופנדיק ביי קליין און גרויס די אייגענע ווירדע צו זיך אַליין און אחריות צו זיך און צום כלל.

* * *

מיין ערשטער רוסישער לערער איז געווען ב. ריווקין, דער ליטעראַטור־קריטיקער, וועלכער האָט דאָן געווינט אין מאַנזיר. ער איז געווען זייער יונג. ער האָט געמאַכט אַן איינדרוק פון אַ רוסישן סטודענט מיט זיין פאַרטיפטקייט אין ליטעראַטור און אין חלומות פון בייטן די וועלט אויף אַ שענערער.

מיט מיר האָט ער גערעדט, נישט ווי מיט אַ שילער, נאָר ווי מיט אַ חבר. דער אמת איז, אַז דאָס לערנען איז באַשטאַנען אין לייענען מיט מיר דעם „וואַסכאָד“, דערצו האָבן מיר מער גערעדט ווי געלערנט — און אפשר באַשטייט אין דעם דאָס אמתדיקע לער- נען... מיר האָבן זיך אַפט פאַרגעסן און איבערגעגאַנגען אין רעדן פון רוסיש אויף יידיש...

ער האָט מיר זייער צוגעטראַפן, מיט זיין „נביאות“, אַז די וועלט וועט באַפרייט ווערן דורך אַ פּרוי, אַ משיחטע. דאָס איז מיר זייער געפעלן געוואָרן...

* * *

נאך דער נישטגעלונגענער 1905-רעוואלוציע און די נאכ-פאלגנדיקע פאָרגראַמען, איז געווען מיין טאַטנס ווילן, איך זאל פאָרן קיין אַמעריקע.

אין 1906, אַנשטאָט צו פאָרן קיין ווילנע האַלטן עקזאַמען אין יידישן ווילנער אינסטיטוט פאַר לערער אין יידיש-רוסישע שולן, צו וועלכן איך האָב זיך געגרייט, האָב איך זיך געטראָגן אויף די שטורעמדיקע כוואַליעס פון מיליאָנענדיקער יידישער עמיגראַציע. גאַר אַ גרויסער טייל איז באַשטאַנען פון יוגנט, וואָס האָט גע-בראַכט מיט זיך אַ שלל מיט טאַלאַנט. — יונגע, פרישע, שעפּערישע כוחות און הונדערטער טויזנטער יונגע, מיטל-יאַריקע און עלטערע מענטשן. — און וואָס דאָס יונגע לאַנד האָט זיך גענויטיקט, איז אין „הענט“ פאַר די פינצטערע טוועט-שעפּער — די טויערן פון אַ נייעם מין גיהנום האָבן זיך צעעפנט פאַר מיליאָנען אַנגעקומענע, דערשראָקענע, פאַרלוירענע און איד בתוכם.

* * *

מייענע יאָרן אין אַמעריקע, מיט אַלע צרות און פיינען, כל עבודת-פרך, ראַנגלענישן, קריזיס, אַרבעטלאָזיקייט, הונגערי, ביז פאַרצווייפלונג, וואָס דערפירט צו דער גרענעץ פון זעלבסטמאַרד. די בעסערע יאָרן, די שעפּערישע, די פריידיקע פון אויפהערן שרייבן אין באַהעלטעניש (שרייבן און צערייסן), ביז איך בין אַריין אין דער „חברה“, „יונגע“, מיט און אַן גענדון-פיסלעך, ווייל אַלע זיינען געווען יונגע. דער אויפברויז און דער אימפעט פון אויפגיין, בליען און וואַקסן, אפילו אונטער די אומגינסטיקסטע באַדינגונגען, האָט געשפאַרט מיט אַ כמעט-איבערנאַטירלעכער קראַפט פון צענדליקער פּרילינגס.

דאָן, דאָס דערשיינען פון דער „פרייהייט“, מיט די בעסטע לי-טעראַרישע כוחות, קאַמפן, אויפשוונג, טעותן; גרעסערע און קלע-נערע ריסן, גרויסע און קליינע ווייטיקן, פאַרדרוסן און אויך פריידן און יובל פון אויפטו.

צום ערשטן מאל אין מיין לעבן האָט מיט מיר געטראַפן, אַז איך בין אַלט געוואָרן פינף-און-זיבעציק יאָר ... און ווי אומדער-וואָרט און שנעל דאָס איז געקומען! — — איך האָף, אַז אַבי גע-זונט, וועט אַן אויטאָביאָגראַפיש בוך וועגן מיין לעבן אין אַמערי-קע און מייענע פילצאָליקע, דורך יאָרן, געשאַפּענע פריינט, זיין אַן אַדערויף אויף די צווייטע פינף-און-זיבעציק יאָר ...

פאַריז, נאוועמבער 1964.

פ א ר י ז

מ י ר

מיר, מיר, מיר — דאָס לעבן זיינען מיר!
אַ, מיר אַלע, זיינען אָן אַ שיעור!
דער טויט — פאַרשפּילט, פאַרלירט,
ווייל מיר זיינען אָן אַ שיעור...
ווי צייט און רוים, ווי וואָר און טרוים —
דאָס לעבן אייביק זיינען מיר...

ווי רוישיק וואָסער שטראַמען מיר,
ווי פייגל אין די רוימען פליען מיר.
ווי די דערנער וואָסן מיר,
ווי די בלומען בליען מיר, —
מיר צוואַמען, אַלע מיר —
דאָס לעבן זיינען מיר!...

(פון „שטורעמס און רעגנבויגנס“)

א. נעם מייך ליד!

איך האָב געהערט אַזויפיל ווונדער וועגן דיר דערציילן, ס'איז איינעמס פון דעם צווייטנס לויב באַגייסטערטער, אַנטציקטער און איצט שטיי אין און גאָף — איך מוז מיט אַנדערע זיך טיילן. געווינסט, באַזיגסט, און איבערגליקלעך איז ער, דער באַזיגטער. אַז אַלץ, וואָס איך באַגעגן, איז אַן פּוץ, איז ווי נאַטור. ביסט עכט און אמתדיק אין שיינקייט דיינער. כ'זע, ס'איז וואָר: עס איבערצינגט ווי מאַנאַ-ליזאַ-שמייכל. כ'פיל, עס דרינגט צו מיר אין האַרץ אַריין און עפעס אין מיר פרייט זיך, זינגט: פאַריז, דו צויבערין, דו זיגערין.

ביסט פראַנקרייכס שטאַלץ, דיך רימט די וועלט, האַסט מיט וואָס שטאַלצירן. דורך אַלע שווערע פיינען וואָסטו זיך פון לעבן נישט דערווייטערט. ס'האַט רשעות קיינמאַל נישט געקענט לאַנג איבער דיר רעגירן; דיין יעדער ווידערשטאַנד געהויבן האַט דיין מוט, געלייטערט. עס טראַגן דורותדיקן חלום, צוזאַג און באַטייט, די ווערטער פראַסטע, קלאַרע: „פרייהייט, גלייכהייט, ברידערלעכקייט“, וואָס האַסט פאַרקריצט אין מאַנומענט, אויף פלאַס-דע-לאַ-באַסטיל. איך ווייס, דו גייסט מיט דרייסטן גאַנג צום דורכפיר פון דיין ציל — פאַריז, דו צויבערין, דו זיגערין.

דיין העלדן-מוט דערציילן מאַנומענטן און סטאַטוען. פאַנטאַצען אין די סקווערן מורמלען שטיפעריש און ריידן —

עס רעדט צו דיר דורך זיי דער שאַפנדיקער מענטש, דער גאון.
דו הערסט, עס איז דיר גוט און ווילסט זיך נישט מיט זיי צעשיידן.
צעטומלט פון באַווונדערונג, ווי צוגעשמידט צום אָרט,
פאַרכאַפט מיך האָט דיין סקווער פון סקווערן — פלאַס־דע־לאַ־קאַנקאַרד,
דיין טולערי־פאַרק; דיין רחבותדיקער שאַנז־עליזעי,
אַזויפיל שיינקייט מענטשלעכע, עס טוט דאָס האַרץ אַזש וויי,
פאַריז, דו צויבערין, דו זיגערין.

געדולדיק גייסטו צו דעם מאַרגן ליכטיקן און העלן.
אין אַלץ, וואָס טוסט, איז דאָ דער מענטש. דו לאַזט נישט, אַז דער עבר
באַהערשן זאָל דיין לעבן, דיר דעם וועג פאַרויס פאַרשטעלן —
דער עבר און דער היינט בשלום לעבן אין דיין לוור.
מיר דאַכט, דו שמייכלסט שטענדיק קלוג, באַזינט, ווייל ווייסט דעם ווערט,
דעם אמת פון דעם מענטשנס גליק און זיין דאָ אויף דער ערד;
ס'איז מענטש, ס'איז לעבנס זין, ס'איז מענטשלעך יום־טובדיק געמיט, —
אַ, נעם און וועב אַריין אין דעם, אויך מיין עקסטאַז, מיין ליד —
פאַריז, דו צויבערין, דו זיגערין.

ווי לאנג עס וועט נאך אומרעכט זיין

עס דרינגט באַרויבטנס זיפּץ צו מיר אין האַרץ אַריין.
איך שטיי און וואַרט — עס דרייט דאָס לעבן זיך אין קרייזן —
איך ווייס: — ווי לאַנג עס וועט אין לעבן אומרעכט זיין,
וועט גליק דאָס לויטערע, פאַר קיינעם זיך נישט ווייזן.

די עוולה שרייט, ווי שטיל מען זאָל זי נישט באַגיין.
און שווייגט באַליידיקטער, טוט צווייטער פאַר אים שרייען,
עס איז נישט מענטש פאַר זיך אַליין, נישט פאַלק אַליין,
נאָר איינער וועט דעם צווייטן העלפן זיך באַפרייען.

עס גייט מיר אָן די וועלט. ווען ס'לעבן ווערט פאַרשוועכט,
פיל איך געשענדט. דער מענטש — זיין לעבן איז דער עיקר.
ווי שיינ ס'איז מענטש, ווען ער איז ערלעך און גערעכט!
ווי לאַנג, ווי לאַנג וועט הערשן נאָך דער אונטערדריקער?

איך הער מיליאָנענדיק געברום אין שלאָף ביינאַכט,
צי ברויזט אַזוי דער צאָרן קעגן מאַכט ברוטאַלער?
איך וועל אַרויסגיין זען, מיר דאַכט, דער ריז דערוואַכט,
דער ריז פון ריזן, וועמנס נאַמען ס'איז — מיר אַלע.

פאַר'ן, 1957.

איך בעט זיך ביי מיין ליד

געזאָנג, דעם לעבנס אַ געשאַנק איז הייליק —
אַן אוצר פאַרן פּאַלק — ס'איז זיין פאַרמעגן.
אין זינגערס ליד האָט יעדערער אַ חלק, —
זיי אמתדיק ווי ערד, ווי זון און רעגן.

זאָלסט אין קונציקע אימאַזשן זיך נישט צירן,
ווערטער, וואָס אַנטפלעקן נישט — פאַרשטעלן.
מייד אויס נעפלען און מיראַזשן — זיי פאַרפירן.
קונסט־כּוהנים פאַלשע, דאַרפסטו נישט געפעלן.

פאַרפלאַנטער נישט, לאַז פריי ווי פּרילינג־שטראַמען
דיין געזאַנג. עס דאַרף דער אמת נישט קיין שלייער.
גיי צו מענטש און לעבן מיט אַן אָפן פנים.
דיין געזאַנג זאַל מאַכן גרינג די טריט פון גייער.

די לאַסט פון טעג איז שווער צו טראַגן יעדערן באַזונדער.
מיט כלל צוזאַמען, ברייטער איז דער וועג, די משא — גרינגער.
געזאַנג אין וועג מאַכט לייכט דעם גאַנג, פילט אַן די טעג מיט ווונדער,
און ווער עס זינגט, נישט נאָר פאַר זיך אַליין, אַז וויל דעם זינגער.

פאלק און פרילינג אין ווענסענער וואַלד

עס האָט ווענסענער וואַלד אין איינעם אַ באַגין
פאַרפלייצט מיט ריחות פרישע אַ פאַריזער געגנט.
צעשפילט האָט פרילינג זיך מיט טויזנט מינים גרין;
עס האָט די נאַכט מיט דופט און טוי גערעגנט.

ס'איז יום־טוב־טאָג. עס וואַרט פיל־מיילנדיקער וואַלד —
אַ וועלט, אַ פרייע, אָפּענע, אַן טיר, אַן שלאָס.
עס וואַרט דער טייך — שטיל־פליסנדיקער עמעראַלד.
ווענסענער וואַלד ווי פאלק איז שייך און רייך און פראַסט.

* * *

ווען ס'האָט פון בלוילעכן קאַיאָר זיך אויסגעשיללט
דער וואַלד, האָב איך געשפאַנט שוין אויף די שמאַלע שטעגן.
ווענסענער וואַלד האָט מיר דעם כבוד צוגעטיילט:
דעם יום־טובדיקן פאלק, דער ערשטער גיין אַקעגן.

עס שטראַמט דאָס פאלק פון מזרח, מערב, צפון, דרום —
דער וואַלד איז ברייט און לאַנג און הויך, אַן צאַם, אַן ווענט.
עס טראַגן טאַטע־מאַמע — קינדער אויף די אַרעמס
און זיידע־באַבע — פירן קינדער ביי די הענט.

עס קומען דורות, יונג און אַלט אין יום־טוב קלייד.
עס קומט דאָס פאלק, ווי צו אַ פריינט, וואָס לאַנג שוין קען ער.
ווען לופט ווערט פול מיט פרייד און שפיל פון קינד־און־קייט,
דאָן ווערסטו שיינער וואַלד ווענסענער — שענער.

פאַריז איז שייך, נאָר פאלק און וואַלד — געזונטער, עכטער.
אַ מענטש פון מי, דיין יאָך פון וואָך איז ווייט פונדאַנען.

דאָ איז נאָר בוים און גראָז און מענטשלעכער געלעכטער
און פרייד-געשריי ביים שפיל פון קינדער אויף די לאַבען.

אין לופט, — געמיש פון ריחות, האַרב און האַנק-זיס,
פון בלימלעך וואַלדיקע און קרייטעכצער און שוואַמען;
פון גראָז, פאַרשווענדעריש געשפרייט אונטער מענטשנס פיס,
און דופט פון וואַסער-ליילעס אויף פלאַכע שטראַמען.

דאָס פאַלק פילט היימיש דאָ, מיט טייד, מיט באַרג און טאַל.
די קינדער — ווי זיי וואַלטן דאָ כסדר וווינען.
נאָר ווער ס'איז פרעמד און קומט אין וואַלד צום ערשטן מאַל,
פאַררייסט דעם קאַפּ צו זען די הויכע ביימער-קרוינען.

ביים ברעג די קאַטשקעס טומלען, מ'זאָל זיי נישט פאַרגעסן.
די מאַמעס דרויבלען ברויט און וואַרפן זיי די שטיקלעך.
די קינדער פרייען זיך: „אַ, מאַמע, זע, זיי עסן!“
און פרייען זיך די קינדער, זיינען מאַמעס גליקלעך.

אינמיטן טייד, עס שווימען לייכט און גראַציען,
די העלדזער אויסגעבויגן שטאַלץ — די שוואַנען ווייסע —
ווי פון אַ לאַנד, אַ ווייטן, אַנגעלייגטע געסט, —
אַזוי דערציילט ווענסענער וואַלד, דעם פאַלק אַ מעשה.

איך שטיי, ווי יעדערער, פאַרגאַפט. עס שווימט מיין בליק
דאָרט מיט דעם שטראַם פון טייד, צוזאַמען מיט די שוואַנען
און פלוצים טוט ביי מיר אין האַרצן טיף אַ פיק
אַ גרויל-געשפענסט פון קריג און באַמבע-עראַפלאַנען...

אַ, פאַלק, מיין פאַלק און יעדער פאַלק פון גאָר דער ערד,
דער וועלטס באַשאַפנדיקער כוח, מייסטער-בויער, —
אין איך מיין לעבנס-זין, מיין מענטשן-שטאַלץ און ווערט
אין איך מיין קראַפט, מיין גלויבן, זיכערקייט און דויער.

פאַר'ן, 1961.

א ליד — א בריוו

איך שרייב מיין ליד צו יעדן,
ווי מען שרייבט צו אייגענע א בריוו, —
פשוט, אמתדיק, פון האַרצן —
א ליד — א בריוו.

איך וואָלט וועלן — אין היימען מענטשלעכע
זאָל מען זיך דערפרייען מיט מיין ליד,
ווי מען פרייט זיך מיט א בריוו
פון נאָענטע, אַ קרוב, צי אַ קרובה —
אַ בשורה־טובה.

איך וואָלט וועלן, אַז מיינס אַ ליד
וועט גרייכן אין די היימען,
זאָל איינער דאָס אַ נעם טאָן
לייענען אויפן קול.
און קומט ווער אַן אין מיטן,
לאַזט מען שטילערהייט,
מיט פריידיקן געמיט, אים וויסן:
„אַ בריוו פון מילערן — אַ ליד“.

פאַר'ן, 1964.

דאָס גוטע — דער מענטש

איך גלויב אין דעם גוטן —
ער געטרויט נישט דעם רשע,
ער שטעלט זיך אים אין וועג
און וואַכט און היט
יענעמס בייזע טריט.

רשעות בויט נישט פאַר קיינעם,
עס קומט צום גרייטן
באַפאַלן און צעשטערן —
דער רשע — פאַראַזיט.

מענטש — דאָס גוטע,
ערלעכע אין לעבן,
לאָזט נישט רשעות זיך פאַרשפּרייטן, —
מענטש דערהערט אַ קינדס געוויין,
אַ רוף-געשריי נאָך הילף.

חשבון מאַנט ער, נישט נאָר פאַר זיך —
פאַר אַלץ, וואָס ווערט געטאָן אַ צווייטן.
ער ווייסט נישט פון פאַרגעבן און פאַרגעסן,
ווייל יעדנס ווייטיק טוט אים וויי.

פאַר'12, 1964.

דער אייביק-ברענענדיקער דארן

(אין אַנדענק פון אפרים קאָגאַנאווסקי)

דער שעפּערישער גייסט, דאָס קינסטלערישע וואָרט,
וואָס דרינגט אין האַרץ און רירט אַן סטרונעס דאָרט,
נאָך קיינמאָל פריער נישט באַרירט געוואָרן.
אַ רעגונג, צאָרט, וואָס נישט דערוואָרט און נישט געאַנט,
גייט אויף אין מענטשנס האַרץ, אין בלוט, אין זיין פאַרשטאַנד —
דאָס ליכט פון אייביק-ברענענדיקן דאָרן.

דער גייסט, וואָס ווייזט דעם מענטש זיין ווערט, ביז ער דערשפּירט
דעם זין פון זיין, און נייע קראַפּט אין אים וויברירט,
ווי אינעם וויינט אַ פעלד מיט זאַנגען-קאָרן.
באַקאַנט און ניי, ווי יונגע בליאונגען אין מאַי,
זיך ווייזט דער גייסט כסדר — אַנדערשדיק און ניי —
אין פלאַם פון אייביק-ברענענדיקן דאָרן.

דאָס שעפּערישע — פּאַלק מיט פּאַלק פאַרבינדט.
פאַרטרייבט די פינצטערניש, וואָס מאַכט דעם מענטשן בלינד,
און קעגן רשעות וועקט גערעכטן צאָרן.
דער גייסט — ער טרייבט דאָס לעבן אין אַ קרייז פאַרויס,
ר'איז אויך דער שמיכל פונעם קינד אין מוטערס שוים —
אין שיין פון אייביק-ברענענדיקן דאָרן.

דאָס מענטשלעך-לויטערע, דער שטראַלנדיקער שיין,
דאָס גוטע און גערעכטע — זיך פון מענטשנס זיין.
דאָס ביז וועט אונטערגיין אין גאַנג פון יאָרן.
עס בלייבט דאָס קינסטלערישע וואָרט, וואָס צייט פאַרשרייבט;
די פרייד פון שטענדיק-שאַפּנדיקן גייסט, פאַרבלייבט —
דער סנה, דער אייביק-ברענענדיקער דאָרן.

מאמע-רעפובליק

1.

פארפינצטערט און פארשעמט שטייט מאמע-רעפובליק, —
זי האט געזען, ווי ס'האבן מערדער-הענט דערשטיקט
די קינדער אירע, טרייע; זיי מיט מאַנסטער-פיס
צעטראַטן אויף די שטיינער, אין די גאַסן פון פאַרין*).

זי טרעט אראַפּ אין אַנגסט פון הויכן פיעדעסטאַל,
זי כאַפט מיט האַסט אויף זיך דער נאַכטס אַ שוואַרצן שאַל,
זי יאָגט און זוכט ביי בלינדע ווענט, אויף קרומע טרעפּ,
ווהיזן רציחהדיקע האַנט האַט זיי פאַרשלעפּט.

זי ברענגט זיי אויף די אַרעמס, ווי אין מאַמעס שויס.
פון ברעג צו ברעג, אויף פיעדעסטאַל זי לייגט זיי אויס. —
זי ציילט זיי: איינס און צוויי און דריי און — נאָך — און נאָך —
זי ברעכט די הענט און יאַמערט אויף איר גרויסן בראַך:

ווי גרויס עס איז מיין שרעק, איז גרעסער נאָך מיין צער.
עס שלאַפט מיין פאַלק פאַרפלאַנטערט אין אַ נעץ פון טויט-געפאַר,
וואָס שונא האַט פאַר אים געשפּרייט. — מיין פאַלק, דערוואַך!
און הער, עס רופן דיך „מאַרטירער דיינע אַכט“!

(* דער מאַטן-מאָרד, וואָס די פאַרזער „היטער פון געזעץ“ האָבן
דורכגעפירט אין אָוונט פונעם 8טן פעברואַר, 1962, איז פאַרגעקומען
אין דער געגנט פון „פלאַס דע לאַ רעפּיבליק“, נישט ווייט פון דער סטאַ-
טוע „רעפּובליק“, וואָס פאַרזי האַט אויפגעשטעלט אין יאָר 1883.

2.

ס'האט פאלק פון שלאף זיך אויפגעכאפט. עס האט דערפילט
דעם שווערן קלאפ, דעם טיפן שניט אין לייב און ביין.
עס ברענט די ווונד, נאָר צווישן ציין — געשריי פאַרקריצט
און טיף אין זיך — געברום, אַ שטיל, פאַרשטיקט געוויין.

ס'האט קיינער גאָר צו קיינעם נישט געזאָגט: „איך וויל“
און נישט געוואָרט אויף עמיצנס אַ רוף: „שטעל אָפּ“.
נאָר ווי פון זיך אַליין איז ראָד, מאַשין, טורבין;
גערויש, געלאָף, געפלי — געבליבן שטום און שטיל.

פאַרשוונדן איז די שרעק פאַר מערדערס הפקר־האַנט.
פון שטאַט, פון לאַנד — און נישט גערעדט און נישט געפרעגט, —
ס'האט מענטשן־שטראַם פאַריז פאַרפלייצט און זיך געשפרייט
פון ברעג צו ברעג, אין שטילן טרויער זיך באַוועגט.

3.

אינדערמיט פון ביזן ווינטער,
טעג פון שרעק, ווען שונא לוייערט,
פאלק דערוואַכט האַט, און פאַרביטן
טויט און אומגליק אין אַ נס.

האַבן גאַסן, הויז און מויער;
קאַלטע ערד און גרויער הימל,
ס'האט דער גאַנצער רוים צעבליט זיך
אין איין איינציקן מעת־לעת.

ארונס, ארונס, הייליק לעבן, —
בלומען־בייטן פון פאלקס טרויער —
שוועבן איינער נאָכן צווייטן,
צו דעם טויער פער־לאַשען.

פאלק האָט אויפגעוואַכט, געשעען ווונדער —
 שמאַלע שטראַמען גיסן זיך צוזאַמען, —
 קיינער גייט נישט מער פאַר זיך באַזונדער.

אַן געזאַנג, אָן ווערטער, נאָר אַ ברומען.
 ווי איין שטראַם. מיליאָנען טריט אינאיינעם.
 דורות פאלקס־פאַרדראָס אין צאָרן שטומען.

שטילע, ווייכע טריט אויף קאַלטע שטיינער.
 בליטן ציטערן אין רוים, ווי טרערן
 אויף די וויעס פון באַוויינער.

נישט קיין ווייענדיקע שוואַרצע פאַנען, —
 אויך אין טיפן טרויער בליט דאָס לעבן.
 אין דעם ווייס און רויט — מאַרטירער־בלומען —
 זע, עס העלט דער זאַמען פאַר אַ נייער וועלט.

פאַרײַז, מערץ, 1962.

דער תיקון פון א ליד

ביסט געקומען אויף דער ערד דא,
אינעם טאג פון מיין געבוירן —
ליד מיינס, אייביקע באַגערטע.
ביסט מיט מיר, דו ביסט מיין גורל,
איך — דיין שטענדיקער באַשערטער.

איידער נאך דו זינגסט, פיל איך עס.
כ'בין דעם לעבנס אַ שליח,
מענטש איז לעבנס גרעסטער יחוס, —
זינג דעם מענטש און זינג דאָס לעבן,
זינג און פעלש נישט דיין שליחות.

מאָלט דער מאָלער נישט פאַר יעדן?
שפילער שפילט פאַר זיך אַליין נאַר?
וואָס מער זעער נאַר עס גאַפן,
ווערט פיל שענער נאָך דאָס שיינע,
וואָס דער קינסטלער האָט באַשאַפן.

ניגון גאַרט געהערט צו ווערן,
פאָלק דיינס וויל, זאָלסט אים דערפרייען,
אים דערהייבן און באַגליקן.
פאָלק און פעלקער וועלן הערן,
קריגט דיין ליד ערשט דאָן דעם תיקון.

פאַר'ן, 1962.

ווען פאראייניקט זיינען אלע

וואָס איז ליד, אויב נישט אַ זעאונג?
אויג באַגליקט מיט שאַרפּער ראייה.
ליד, זאָג אָן דאָס ליכט, דאָס העלע, —
דריי זיך, ערד, און זאָל וואָס שנעלער,
ליכט פאַרפלייצן אַלע וויעס.

וואָס איז ליד, אויב נישט גביאות?
ליד מיינס, ברענג אונדז איצט די ווייטן, —
זען זאָל יעדער, אויך די קינדער.
ליכט פון זעאונג זאָל אַ שנייד טאָן
אין די וויעס פון די בלינדע.

ווער קאָן מעסטן אונדזער כוח?
מעסט מען טראַפּנווייז די כוואַליעס
פון די ברייטע, טיפע ימען?
ציילט נישט איינציקווייז אונדז אַלע, —
מעכטיק זיינען מיר צוזאַמען.

ניין, נישט אַלע נאָך צוזאַמען, —
וויפל נאָך האַלב־בלינד, קורצזיכטיק!
מענטשנס שונא שפּרייט טומאַנען,
קנוילן רויך צו פאַרהוילן
דעם באַגין, וואָס גייט אויף ליכטיק.

דער טומאַן, ער ווערט צעריסן.
נייע זון וועט אַלץ באַרירן.
ליד, מייזן ליד, אַ ליד פון אַלע,
גיי פאַרויס און קלאַפּ אין טירן —
זאָלן אַלע, אַלע וויסן:

— הערט געזאַנג פון די מיליאָנען,
פרידלעך, זיכערע זיי גייען

פונעם יינגסטן ביזן עלטסטן.
איצטער ציילט מען נישט קיין רייען —
זאל מען אונדזער כוח מעסטן.

לאז נישט, פאלק, זיך מער צעטיילן,
וועט פארשווינדן שונא בייזער.
נס פון גאנצקייט ווערט נתגלה,
מענטש ווערט אייגענער דערלייזער,
ווען פאראייניקט זיינען אלע.

וואס איז ליד, אויב נישט א זעאונג?
— אויג באגליקט מיט שארפער ראיה —
ליד, זאג אן דאס ליכט, דאס העלע,
דריי זיך, ערד, און זאל וואס שנעלער
ליכט פארפלייצן אלע וועס.

פאָרײַז, 1962.

פאַרשפּעטיקטער פּרילינג

1.

גו, אַ ווינטער, — אוי, אַ ווינטער!
נישט אַזוי קיין פּרעסט און שנייען,
ווי עס נעצט פון גרויע הימלען.
נאַסע, בייזע, רויע קעלטן
עסן זיך אַריין אין מענטשנס ביינער.

ס'האַט די זון, פאַרין, זיך וווּ פאַרגעסן,
צי פאַרשפּילט זיך מיט די יונגע סקיער, —
שפּרייט זי בלענד — פּילפאַרביקע קרישטאַלן;
איבער ווייסע בערג און טאַלן, און די פליער
מיט באַוונדערונג באַגלייט זי.

טרעפט פאַרנאַכטן, הימלען האַבן
אויף אַ רגע רעשיק זיך צעצונדן,
ווי פאַרבענקטע נאַכן פּרילינג, דעם פאַרזאַמטן, —
שנעל זיך אויסגעלאַשן גרוי און אַשיק
און פאַרשוונדן אַן אַ צוזאַג.

שלעפט די גויט דעם ווינטער אויף די פלייצעס,
ווי מען טראַגט אַ זאַק מיט קוילן
איבער אַלטע טרעפּ, וואָס קרעכצן.
מענטשן, מיד פון וואַרטן אויפן פּרילינג,
שאַקלען מיט די קעפּ און זיפּצן:
גו, אַ ווינטער, — אוי, אַ ווינטער!

2.

מיטאַמאַל, אין אַ פּרימאַרגן
האַט אַ זון, אַ יונגע, זיך באַוויון

אין די גאסן, אויף די דעכער,
אויף סטאטוען און קארניזן;
אריינגעקוקט אין היימען ארעמע,
דורך שויבן פון די צוגעמאכטע פענצטער.

מענטשן, צו דער ארבעט פרידערוואכטע,
פון די טירן אפענע אין גרויס געאייל,
צום קאלטן טאג געגרייטע — קוקן זיך ארום
דערפרייטע פון דער זוניקער בשורה, נישט געריכטער.
הייבט מען אן געלאסענער צו גיין
און עס שמייכלען מענטשלעכע געזיכטער.

3

א, זע-נאר, זע-נאר, זע!
פון וואנען האט דאס גרינס זיך דא גענומען?
און די ביימלעך — זיינען פריער דא געשטאנען?
און טולפאנען שוין פאראנען — וויי, ווי שנעל!
די קאלירן, רויט און ראָזע, ווייס און געל.

ווי גרין און פריש דאס גראַז איז. נעכטן, דאכט זיך,
איז די ערד געווען דא נאָקעט, גרוי ווי ליים.
סיידן ס'איז ביינאכט געוואָקסן אין געהיים,
אדער ס'האָט דער פּרילינג אַלץ מיט זיך געבראַכט...

א, זע-נאר, זע-נאר, זע!
ווי חנעוודיק די קנאָספּן אויף די צווייגלעך,
שטעקן צינגלעך שפיציקע, פאַרשייט אַרויס.
און די מענטשן, די פאַרהאַוועטע זעען אויך
גאַר אַנדערש אויס. קינד-און-קייט — דערפרייט.

אך, ווי שנעל דער מענטש פאַרגעסט דאָס שלעכטס
און לאַזט זיך גרינג, פון גוטן, איבערבעטן, —
טוט די זון אַ שמייכל, טוט אַ שפּיל אַ שטראַל,
שטעלט מען אויס דאָס פנים, זיך צו לאַזן גלעטן...

א פאריזער טאג און

האָסט זיך באַפרייט, פאָריז, פון נעצן־פלאַנטער, קאַלטע טעג,
פון נעכט מאַימדיקע, שאַרפער נאָך און קעלטער
און זע, ווי שייַן די ניי־געבוירענע פרימאַרגנס זענען.
אַראַפגעוואָרפן האָסטו יאָרן הונדערטער פון עלטער, —
אַט גיי איך אום, פאָריז, און שמייכל — כ'קאָן דיך נישט דערקענען.

אין איינעם אַ פרימאַרגן האָב איך אַלץ אין בלי געפונען,
אין זון־צעשטראַלטן טאָג, די לופט — פול ציטערדיקע טענער.
דער טאָג — אַ כוואַליענדיקער ים פון בליאונגען און קלאַנגען;
אין פאַרבן רויש און שוים פון נאַכט־פאַנטאַנען שפילן יונגע זונען.
בייטאָג, ביינאַכט — פאָריז, ווי אַנדערש ביסט אַצינד און שענער.

ס'האַט היינט דער טאָג־פאָריזער אַליין דערקלערט זיך — יום־טוב.
אַלע אין די גאַסן האָבן דאָס אַליין אין זיך דערוואָסט
און זיך דערפילט אַ טייל פון זון און בוים און בלום און קוסט, —
דער צווייפלער האָט געפונען היינט פון נייער האַפענונג — אַ קוואַל,
ס'איז טאָג פון גרויסן יום־טוב — דער ניט פלאַגירטער פּרילינג־קאַרניוואַל.

א ליד וועגן גאלדענעם מיקראב

דער, וואָס נעמט פאַר זיך אַוועק
דעם שכר פון יענעמס מי —
באַווייזט זיך אין די אויגן זיינע,
אַזאָ קרענקלעך פייערל — אַ גלי.

ביי אים אין בלוט כסדר ראַיעט אום
און לאַזט נישט רוען, אַ מין גאלדענער מיקראַב
און שטענדיק הערט ער נאָר דעם זשום
פון פליג, דער גאלדענער, ביי זיך אין קאַפּ.

עס טרעפט, אַז ער באַהאַלט פון מענטשנס אויג
זיין דורשט נאָך גאַלד — נאָר וואָס ער וויל
און וואָס ער הערט נישט אויף צו וועלן אין דער שטיל,
איז נאָך און נאָך און נאָך —

און דאָך, איך ווייס, אַז מען דערקענט
אין פאַלשן קול, אין אומרו פון די הענט,
די מיאוסע קראַנקייט, וואָס פאַרלענדט, —
מען זעט — עס ווערט אַ מענטש אין דורשט נאָך גאַלד —
פאַרברענט.

טען־זשערמען אָן לעי (פראַנקרייך).

דאָס ליד פון אייביק-גוטן

עס האָט דאָס ליד נאָך איבער מיר געוואַכט אין וויג
מיין ליד — דער זין פון מיינע לעבנס־טעג.
עס ווייזט צו פאַלק און שלום מיר דעם וועג,
ווייל פאַלק איז אייביקייט, און שלום — לעבנס־זיג.

עס זאָגט מיר: גלויב. ווען ביסט גערעכט, דאָן מאַן!
דאָס שלעכטע, ווייס, גייט אום באַהאַלטן און פאַרשטעלט,
נאָר דו זאָלסט גיין מיט פנים אָפּענעם צו גאַרער וועלט.
זיי גוט, און ווען מען טוט דיר בייז — גרייף אָן!

דאָס שלעכטס איז שרעקעדיק, נאָר כיטרע און ברוטאַל.
עס רויבט פאַר זיך און גנבעט אין דער שטיל,
עס מאַנט דער גוטער, וואָס אים קומט און וואָס ער וויל,
און וואָס ער מאַנט פאַר זיך, דאָס מאַנט ער פאַרן כלל.

דאָס גוטע וועט זיך נישט „באַרימען“, אַז ס'איז שלעכט.
דאָס שלעכטע מאַכט דעם אַנשטעל, אַז ס'איז גוט...
דאָך ליגט דער אורטייל אין די מעשים, וואָס מען טוט,
און לעצטער זיג געהערט צו דעם, וואָס איז גערעכט.

דאָס גוטע גייט מיט מוטיק־זינגענדיקע טריט,
עס יאָגט פון וועג דאָס שלעכטע אין געוואַגטן גאַנג;
עס הערט זיך איבער גאָר דער ערד דאָס מוטיקע געזאַנג.
דאָס ליד פון אייביק־גוטן — דאָס זיגערישע ליד.

פאַרזי, 1961.

„פלאַראַלי“

(צו דער פאַריזער בלומען־אויסשטעלונג)

בלומען, פון אַלע טיילן לאַנד געקומען —
טורען, ברעטאַן, נאַרמאַנדי,
צום פאַריזער יום־טוב:
„פלאַראַלי“.

דורך בלומען פון צענדליקער לענדער,
פעלקער רעדן — בלום־און־בלי, —
בלומען און מענטשן — איין יום־טוב:
„פלאַראַלי“.

בלומען און מענטשן, ערד און הימל,
ווינט און רעגן, שטערן און לבנה־טוי.
אַלע קאַלירן — אין בלום און אין בלימל —
מענטש איז אויך אַזוי.

פעלקער און לענדער, בשורות טובות שיקן,
בלומען, קאַלירן, אין זוניקן גלי, —
עקסטאַז פון מיליאָנען בליקן --
„פלאַראַלי“.

קאַלירן פון בלומען דערפרייען זיך
פון קינדערשער פרייד, פון קינדערשן לאַך.
בלומען און מענטשן פאַרשטייען זיך —
זיי רעדן פון שלום די שפּראַך.

פאַריז, אַפּריל־מאַי, 1964.

פון מיין פענצטער

ס'האט דער ריזיק-גרויסער שול-הויף
אויף דער גאס פון פירענעי
זיך צעלויכטן אין אַ טויזנט מינים גרין
און צעבליט זיך אין קאלירן אלערליי.

אונטער הימלען בלוי און העל —
מיידעלעך און מיידלעך, קינדער-קולות,
שטראליקער געלעכטער, בעז, יאסמין
און דאָס זונליכט — לויטערער בורשטין.

בוים און ביימער, שפיל פון ליכט און שאַטן,
גרינס און בליטן; פּרילינג-בלי אין רוים.
פלאַמיק-פּריידיק, פּליגלדיקער פּלי.
ווענט און פּלויטן, ווי די ביימער, אויך אין בלי.

קולות, בליטן און די קינדער אינדערמיטן
אין דעם רוישיק-שנעלן טאַנץ-געדריי, —
אין דעם ריזיק-גרויסן שול-הויף
אויף דער גאס פון פירענעי.

פון מיין פענצטער, קעגנאיבער שול-הויף,
שפיל איך מיט די קינדער אין דעם קאַראַהאַד,
כ'טאַנץ מיט שוונג דעם שטריקל-טאַנץ און שפרונג
און כ'לויף אַרום מיט זיי אין גרויסן ראַד.

* * *

אינדערמיט פון דעם געווירבל שפאַנט אַרום
אַ נאַנע אין איר לאַנגן, שוואַרצן קלייד, —
זיך אַליין און אונדז — פאַרשטערן
אונדזער פּרילינגדיקע פּרייד.

פּאַריז, פּרילינג, 1964.

פּרילינג אין פולער לבנה-נאַכט

עס וואַרט שוין די ערד, אַ דערוואַכטע, באַנייטע
צום פּרילינג, אויף אַקער און זאַמען־פּאַרזיי.
פּאַרמאַכטע די קנאַספּן, אויף צווייגן פּון ביימער,
שטיל גיבן זיך איבער צו ווינטלעך פּאַרשייטע, —
זיי לאַזן זיך צערטלען און ווערן צעעפנט
אין פּיינלעכן תּענוג, אין פּריידיקן וויי.

אַ פּולע לבנה, אַריבער די ברעגן,
צעפלייצט זיך אויף שליאַכן, אויף בוים און אויף דאַך.
די נאַכט שלאַפט אַ ווייסע, אַ נאַקעט־צעדעקטע,
געוועקט פּון חלומות, וואָס רייצן און רעגן;
זי וואַרפט זיך אין אומרו פּון גלוסטונג. ס'האַט פּרילינג
ביי פּולער לבנה, באַצווונגען די נאַכט.

פּאַרזי, 1961.

פער-לאַשעז — זיבן-און-צוואנציקסטער מאַי*

1.

דענקמאַל-שטאַט פון טויזנטער אומשטערבלעכע,
שטילער, פּרילינגדיק-צעגרינטער פער-לאַשעז;
פּאַלקס-באַליבטע גייסטער, נישט פאַרגעסענע.
כ'לעז די נעמען: עליאַר, באַרביס; איך לעז —

מיט קאַפּ געבויגענעם — נעמען הייליקע,
נעמען, אונטער יעדן פּרישן בלומען-קראַנץ,
אין געראַנגל, העלדיש אומגעקומענע,
פאַר דער פּאַלקס-באַפּרייאונג, אין דער רעזיסטאַנס.

דורך די ביימער שפּרייט דער יונגער טאַג זיין ליכט.
איבער דענקמאַל-נעמען, אָפּגעהיט און צאַרט
שפּרייט זיך, שטראַלט אויף גאַלדיק-גריין און העל.
מיינע טרייט פּאַרלירן זיך אין גראַז. איך וואַרט.

כ'שטיי און וואַרט דאָ, ווי אַן אייגענער — אַ גאַסט.
ס'איז באַקאַנט און אומבאַקאַנט מיר פער-לאַשעז,
דאַכט מיר, כ'בין געווען אַמאַל דאָ, לאַנג, שוין לאַנג,
כ'בין איצטער ווידער דאָ, יאָר ניינצן-פּופּציק-זעקס.

אַנגעלאָדן מיט דערוואַרטונג איז די לופּט,
מיט דערוואַרטונג און מיט דופּט פון יונגן בעז.
ווינטלעך ברענגען צו דער קאַמונאַרן-וואַנט
ווייכע, ווייטע טענער פון דער מאַרסעליעז.

(* קאַמונאַרן-טאַג, ווען די פּאַריזער אַרבעטער מאַרשירן צו דער
קאַמונאַרן-וואַנט, וואָס געפּינט זיך ביים אַריינגאַנג צום אינטערפעלקער
רישן בית-עולם פער-לאַשעז.)

2.

מאַרסעליעז־געזאַנג יאַגט אָן, זאַגט אָן: זיי קומען!
מענטשן־גאַנג, געזאַנג און זון צונויפגעבלענדט.
ים פון פלאַטערדיקע זעגלען — רויטע פּאַנען
אין געזונטע, יונגע מוסקלדיקע הענט.

גאַס און געסלעך, ווי פון טאַרבעס סחם צעשאַטן,
האַבן זיך געטאַן מיט מענטשן אַ צעבלי.
פנימער פון אַלט און יונג, ווי אויסגעקנאַטן
אין די לעבנס־נויטן, ווינט און שווייס און מי.

קינדער, ליכטיקע, פון אַרבעטער פּראַנצויזן
טראַגן בינטן בלומען רויטע, פּריש־צעבליט.
קינדער־חן פּאַריזער, דופט פון רויטע רויזן,
רויט פון פּאַנען, בלומען, קאַמונאַרן־ליד.

דורות יורשים פון פּאַריזער קאַמונאַרן,
זיין און טעכטער, טרייע בויער פונעם לאַנד,
אין דעם לאַנדס געראַנגל, דורותדיק דערפאַרן,
שטראַמען ציל־באַוווסט צו קאַמונאַרן־וואַנט.

3.

מיד פון גיין ביז זונפאַרגאַנג האַט טאַג גענומען פאַלן
צו דער קאַמונאַרן־וואַנט און דאַרט געבליבן קניען.
אויף די דענקמאַל־נעמען לעשן זיך שוין לעצטע שטראַלן.
דופט פון רויזן, דעמערונג און סוף־מאַיאיק בליען.

אין דעם שטילן בלוי פון אַוונט, ליכטיקן געשטאַלטן —
העלדן, יעדער פון זיין צייט און לאַנד מיט פּרייהייט־פּאַנען.

צייטן פינצטערע, פון זיי צעבליצטע און צעשטראַלטע ;
לעבנס אָפּגעגעבענע פאַר דער פרייהייט פון מיליאָנען.

נעמט מיך דורך אַ ציטערדיק געפיל, ס'איז יעדער נערוו אַ סטרונע
כ'שטיי אַזוי פאַרלוירן, אין ערפּורכט דעם קאַפּ געבויגן.
טוט אַ פלייץ מיט וויסן ליכט סוף־מאַיאיקע לבנה,
שליסט דאָס בלענדנדיקע ליכט מיר צו די אויגן.

כ'שטיי מיט צוגעמאַכטע אויגן, אַלץ אין מיר איז ליכטיק.
כ'הער אַ קול, עס דרינגט פון מיר און קומט צוריק פון ווייטן,
ס'קומט צוריק אין אַ געזאַנג, העל־לויכטנדיק, דורכזיכטיק
אויסגעלייטערט אין דעם פרייהייט־דראַנג פון אַלע צייטן.

אין געזאַנג פאַרנעם איך ווערטער קלאַרע, וואָס דערציילן
פון געראַנגל, זיג און דורכפאַל — אַלץ איין גרויסער ווונדער:
פריי־זיין־דראַנג אין איין טייל וועלט וויברירט אין אַלע טיילן,
ווייטסטע ווינקל פירט געראַנגל, נישט פאַר זיך באַזונדער.

פון די זעלבע קוואַלן — אַלע כוחות, אַלע קרעפטן.
יעדער דור און יעדער וועלט־טייל גיט און קריגט זיין חלק,
טיילן אָפּגעשפאַלטן וועלן ווידער זיך באַהעפטן.
דורותדיקע העלדן בלייבן אייביק, אייביק, הייליק.

פאַר'ן, מאַי, 1956.

שאַנז-עליזעי

רחבותדיק-געשפרייטע, פיל-מאל טאָפּל-ברייטע טראַטואַרן.
וויטרינעס הויכע שפילן אין פילפאַרביקן פאַרמעסט.
אונטער הימלען בלויע, ביי די זון-געשטרייפטע טיש-און-טישן
שפראַכן מישן זיך, ווי פעסטיוואַל-גערעדעריי פון געסט.

טויזנטער שפאַצירער אין אַ שטראַם פון פרידלעכקייט צוזאַמען,
אַן געאייל, אַן פאַזע, מענטשלעך-שטאַלצע, ריטמדיקע טריט. —
מענטש אַליין איז יום-טוב, ווען באַפרייט ער איז פון צוואַנג און זאַרגן ;
אויגן פול מיט צוטרוי, בליקן שמייכלען פרילינגדיק-צעבליט.

נאָר פון הויכע ווענט אַרונטער, אינדערמיט פון פרייד צעבליטער
שרייען ווילד, ברוטאַל, מיט גיהנוםס פייער-פלאַמיקן געשריי —
האַליוודס רעקלאַמע-שילדן, גענגסטער-העלדן, וואָס פאַרשטערן
מיר דעם יום-טוב און פאַרשעמען מיר דאָס לאַנד מיינס — „יו. עס. עי.“.

לידער אין אַנדענק פון ה. ליוויק

1.

אין פאַרגלייזטע שנייען פון סיבירער שטרעקעס —
דיינע בלאַנדזשענדיקע טריט.

אַ מאַימדיק געפיל, וואָס שרעק איז —
אין דיין ליד.

דער פייניקער דער רשע —
מענטשנס לייב און לעבן האָט פאַרשוועכט
און אַנגעפילט מיט בושה
דיין געזאַנג, דיין ליד.

דיין פאַרשעמטקייט אַנט דער פויגל. זיינע פליגל
אויסגעשפרייט אין רוים —
פליט ער אום פון בוים צו בוים און שעמט זיך
אין זיין פליען.

אין שווייגן שטייט דער עפלבויים — ער בליט.
און ער שעמט זיך פאַרן בליען
מיט דער בושה פון דיין ליד.

„מענטשן אַרט נישט, וואָס איך בענק נאָך זיי“.
אַ זיי אַרט. און צייטערדיק און צאַרט
זיי וואַרטן אויף דיין וואַרעם וואַרט.
נאָר דו ביסט שטרענג
געווען צו זיך אַליין און קאַלט ;

ווי שווערער האַגל פאַלט דאָס וואָרט פון דיין געמיט, —
ווערן זיי ביי זיך געפאַלן
און פאַרשעמען זיך פאַר זייער בענקשאַפט,
מיט דער בושה פון דיין ליד.

מענטשנס שונא האָט געריסן דייענע יאָרן,
„ווי מען רייסט אָפּ שטיקער קליידער“;
ר'האַט דיין גוף געבראַכן,
נאָר דו האָסט כסדר
מיט אַיעדן נערוו און גליד
אין פיין פון גוף, געראַנגלט זיך — אַ גבור.
האַסט דאָס לעבן הייס געליבט,
געשעמט זיך פאַר דער ליבע,
מיט דער בושה פון דיין ליד.

ס'איז מיט דיר געגאַן כסדר צו מזבחס פייער,
שרה* (דייענע — טרייער פון אַ מאַמען.
האַט זיך צו עקדה נישט באַוויזן
גאַטס מלאַך מיט זיין לאַם,
האַט שרה, הייליקע, געברענט אין פלאַם.
ז'האַט מיט דיר צוזאַמען
פונעם זעלבן כוס געטרונקען
ביטערן פאַרדראַס.
„דו ביסט מקבל באַהבה — שרה“
„יעדע זאַרג און יעדן טרויער“
און אַ גליקלעכע דו שעמסט זיך
מיט דער בושה פון דיין לייוויקס ליד.

(* לייוויקס פרוי.

2.

יסורים און פיין האבן דאָס אויג דיר פאַרבלענדט.
נישט מענטש האָט דעם צווייטן גענאַרט און פאַרראַטן, —
דער שונא פון מענטשן, דער פיינט פון דיין טאַטן,
ער האָט דיך דערווייטערט פון זיך און פאַרפרעמדט.

ער האָט דיך פאַרשלאָסן אין אייגענע ווענט;
דו האָסט ווידערשפעניקט, האָט ער דיך געבונדן
און אונטערן שייטער דאָס פייער געצונדן —
נאַר ברענסט, ווי דער סנה, און דו ווערסט נישט פאַרברענט.

דער שונא האָט דאָס לעבן דיינס צעריסן,
זע-נאַר, זע דעם לעבנס גרויסע ווונדער —
עס זינגט דיין יעדער איינציק אות באַזונדער,
אַ לויב-געזאַנג דעם לעבן, אָן דיין וויסן.

3.

„איך זיי מיינע לידער, ווי קערנער מען זייט“.
עס פאלן פון קערנער די שאַלעכץ צעשפאַלטן, —
דאָס אייביקע לעבן אין זאַמען באַהאַלטן,
גייט אויף אינעם לעבן, וואָס קיינמאַל פאַרגייט.

דעם שאַלעכץ פון קערן דער ווינט האָט פאַרווייט.
געבליבן די ליבע דעם שעפערס — דער זאַמען;
געבליבן געזאַנג דיינס, געלייטערטער נאַמען
אין מענטשלעכע הערצער, ווי קערנער פאַרוזייט.

פאַר'ן 1963.

צו ה. לייוויקס צווייטער יארצייט

.1

ליב האסטו געהאט דעם עפל־בוים,
די צווייגן און דעם שטאם
און געבענקט האסטו נאך מאמע־ערד.
נאָר האָר, דער שונא פונעם לעבן
האָט דיין גאַנג צו די אין־סופן,
דורך וועלדער, פעלדער — פריי און אָפן —
דיר דעם וועג געשטערט.

ער האָט מיט תפיסה־ווענט דיין וועג פאַרשטעלט.
אונטער הימלען שרפהדיק געברענט —
האָסטו דיין שטרענגען גאָט גערופן
צו אַ משפט, פאַר זיין פאַלשן סדר פון דער וועלט;
פאַר די קייטן אויף דיין טראַט;
פאַר האַלטן דיך כסדר נאָר אין שטראַפן
פאַר חטאים, קיינמאַל נישט באַגאַנגען.

ווי פון מאַרטיר־ראַד אַראַפּ,
האָסטו דיין מידן טראַט דערשלעפט
צום לעצטן פינטל פונעם „עיגול“,
צוריק צום אָנהויב, צו דעם בראַכשטול,
קעגנאיבער בעקער־אויונס פלאַמען;
צוריק צום „אויסגעוויגטן וויגל“ —
אין די טרייע אַרעמס פון דיין מאַמען.

דו ביסט גערעכט, „ס'איז דאָ אַ מאַנער“.
 ער קומט „פון קעלערס, שעפער און פאַבריקן“.
 אין פּילצאַליקע מיליאָנען
 וועט מען קומען משפטן און מאַנען.

פאַלקס־שילוחים וועלן ציען,
 שפע פון דיין שאַפן אויפצוזאַמלען —
 זאַנג צו זאַנגען, גאַרב צו גאַרבן
 פאַרן פאַלק די אוצרות פון דיין האַרבן.

פון די לענדער נאַענטע און ווייטע
 קומען וועלן פאַלקס־שטאַפעטן
 אויפצונעמען, הייליק האַלטן
 דייע לידער, דראַמעס און סאַנעטן.

לעבעדיקע אותיות פון אלפן ביז תוון —
 צו יעדן פאַלק אַ חלק פון צושטייער,
 אַפּצוהיטן אין די שייערס פון די פעלקער,
 וואָס עס בויען וועלטס באַפרייער.

פאַרזי, 1964.

א י ד ג ל ו י ב :

דאָס שלעכטע, בייזע, דאָס אוממענטשלעכע, —
וועלן שטורעם־רעגנס, מיט דער צייט,
פאַרשווענקען און פאַרטראַגן אין די תהומען.
בלייבן וועט כסדר אין די רוימען,
זון, די ווונדער־פאַרבן און קאַלירן,
שטערן און לבנה ;

מענטש, זיין גוטער מיין, זיין ליכטיקע כוונה —
זיינע גוטע מעשים, פנימער געלייטערט.
פעלדזן, בערג און ימען, די דונערן, די ווייטע ;
דאָס שטילע מורמלען פונעם קינד,
דאָס בלימל, צאַרטע, דינע,
דעם קינדס אַ לאַך, אַ גוטע מינע —
אַלץ, וואָס איז געווען אַמאַל
און אַלץ, וואָס וועט ערשט ווערן
און האָט נאָך נישט קיין נאַמען —
און אַלץ און אַלץ צוזאַמען,
איז אַ טייל פון מיר
און אידך — אַ טייל פון אַלץ
אויף אייביק און אויף אייביק — אמן.

איך זינג דעם שלום היינט

איך זינג דעם זין פון מענטשנס זיין־דאָ אויף דער ערד,
זיין רעכט אויף לעבן, גליק און פריי־זיין פון געבוירן־אָן ;
און יעדעס פֿאַלק און ראַסע, גלייך, אָן אונטערשיד,
ווי ס'איז פֿאַרשריבן פון דור־דורות אויף דער פרייהייט־פֿאַן. —
די עדות זיינען — ערד און הימל און די זון.

איך האָב מיין ליד, מיט דיר, אין טרוימען־פֿלי געפֿאַרשט,
געזוכט אין ווייטסטער ווייט ביז די אין־סופֿן.
דאָס לאַנד פון שלום האָט געשפּרייט זיך פֿאַר אונדז אָפֿן, —
דאָרט בלענדט די זון פון מענטשנס פריד און פרייד צעשיינט.
א, קום מיט מיר צום פֿאַלק און זינג דעם שלום — היינט.

דעם מענטשנס וועג צום לעבן פירט דורך לאַנד פון שלום, —
דער יחיד שנעלער גייט, נאָר אָפֿגעטיילט באַזונדער
און נישט פֿאַר אים צעשפּאַלטן וועלן זיך די ימען.
נאָר ווען עס שפּאַנט אַ פֿאַלק פֿאַרויס, געשעען ווונדער.
מיליאָנען טרעטן לאַנגזאַם, נאָר זיי וועלן זיכער קומען.

דער מענטש-דערפרייער

(מיט גרויס פארערונג, צום אייביקן אַנדענק
פון מיין טייערן פריינט שמאיר)

האַסט צוגעזען מיט טרויער אין דיין בליק
דאָס שטענדיקע געיעג,
ווי מען לויפט זיגזאַגיש אום אין קרייזן,
מען זאַמלט און מען זוכט
מיט הונגער אין די אויגן,
ביז מ'קומט צום זעלבן אָרט צוריק,
מיט מער און מער פאַרמעג...

דו האָסט געוואָסט,
אַז גוטסקייט, דאָס איז מענטשנס גליק,
האַסטו געשמייכלט אומעטיק און קלוג, —
דו האָסט געגעבן פריי און געבעטן: „נעם —
וויפל מיר וועט בלייבן,
וועט מיר זיין גענוג“.

האַסט גוטס אין הערצער מענטשלעכע פאַרזייט
מיט ברייטן שוונג פון אַ פאַרזייער.
דו האָסט געזונטן זאַמען
פון אַלדאָס־גוטס געשפרייט.
פון געבוירן אָן ביסטו געווען —
אַ מענטש־דערפרייער.

פאַר'ן, 1964.

פּרילינג גרייט זיך

שורות שוואַלכן שוועבן אין שערענגעס פאַרן בליק פאַרביי.
יונגע ווינטלעך זאָגן אָן בשורות:
פּרילינג גרייט זיך צו דעם גרויסן יום־טוב, צו דעם ערשטן מאַי.

די קאַיאָרן — צאַרטע, ראָזע. ריחות פון רומיאַניק, האַיאַצינט —
זויפל מינים גרין און פאַרבן ווייכע
גלעטן מענטשנס בליקן, אויגן באַדן זיך אין ים פון גרין.

ווער קען טרעפן די קאַלירן, וואָס די ביימער־קנאַספן האַלטן גרייט?
זאָלן זיי נאָר טאָן זיך אַ צעעפן,
ווערט די לופט, פול רעגנבויגן־שפּיל, פול יום־טוב־דיקע פּרייד.

ס'האַט דער בעז, דער קראַקוס און אַזעליע, אין סקווערן זיך צעבליט.
לופט איז פול מיט גאַרונג צו דערהערן
וועלט־געזאַנג פון שלום, צו דעם ריטם פון מיליאָנען טריט.

געלעכטער פון די כוואליעס

הימל בלויער, א פארטראכטער
שמייכלט ער צו דעם פרימארגן.
זון, א יונגע, ערשט דערוואכטע
קושט אויף גראָזן אויס די טויען.
איבער שמאלע שטעגן גיי איך
צו דעם מילדן ברעג דעם בלויען.

כיזיץ און הער די כוואליעס ריידן,
שפרינגען פריילעך, שטיפן זארגלאַז, —
— אפשר וועט איר מיר באַשיידן,
כיבעט אייך, כוואליעס, יונג־באַגליקטע;
ברענגט איר וועמען בשורות טובות,
עמעצן פון ווייט געשיקטע?

כיזוך אַרום דאָס גליק, דאָס עכטע, —
זאָגט, וווּ איז עס, וווּ? ביי וועמען?
קייקלען זיי זיך פון געלעכטער:
זיצסט, דו נאַר און פרעגסט פון „וואַנען“
און דו זוכסט דאָס גליק ביי יענעם!
ס'איז אין דיר דאָס גליק פאַראַנען.

אַלכעמיקער — מכשפים

(פון דער סעריע „וואַלסטריט“)

די אַלכעמיקער — מכשפים האָבן נישט גערוט
ביז זיי האָבן אויסגעפונען,
ווי צו מאַכן גאַלד פון מענטשן־שווייס און בלוט,
פון מענטשנס לייב און לעבן.

ביים מענטשן האָט מען פון פאַר־געבוירן אָן
גערויבט דאָס רעכט צו לעבן אויף דער ערד,
אין געדעכעניש ביי אים פאַרטויבט דעם לעבנס זין.
אַזוי איז שווייס און בלוט פון מאַן און פרוי און קינד,
דער זיפֿץ און קרעכץ, געשריי, געוויין פון יונג און אַלט
געוואָרן פאַר די הערשער, קאַלט, געפרוירן גאַלד.

עס האָט אין בלוט פון די מכשפים
זיך צעברענט אַלץ מער דער סם, די לוסט נאָך גאַלד, —
דאָן האָבן זיי מלחמה־פייערס אָנגעצונדן
און ווי אויסגעהאַקטע ביימער אין אַ וואַלד,
די צווייגן און די שטאַמען —
האָבן זיי די מענטשן־לעבנס, יונג און אַלט
געוואָרפן אין די פלאַמען.
פון די ברענענדיקע ווונדן האָט געפלאַסן
אין די קאַטאַקאַמבן פון די הערשער,
גרויסע שפע, פרישע אוצרות גאַלד.

„ווער עס האָט קיין מזל נישט“...

מיר לעבן אין אַ סדר, וועמענס „תורה“
איז: פאַרכאַפּ פאַר זיך און האָב, —
ווי פאַלשקייט דינט ווי כוח
און כוח דינט צו רויבן
מענטשנס מי, אָן בושה און אָן מורא.

נישט מענטשנס ווירדע איז דער עיקר.
אין דעם סדר, יעדער איז פאַר זיך.
נישט מיש זיך: „די געשעפטן דיינע היט“.
נישטאַ קיין ווערטן אמתע און עכטע, —
לעבנס זין — איז מאַכן מער פראַפיט.

מיר לעבן אין אַ סדר, ווי עס גילט
דער פסוק: „מאה איז די דעה“,
דעם אַרעמען — אים העלפט קיין גאַט נישט, —
צום געבוירן דאַרף מען מזל — ווער עס האָט נישט,
איז דאָס לעבן זיינס פאַרשפּילט...

פאַר'ן, 1964.

צום אייביקן אַנדענק...

(פון מײן לאַנג־יאַריקן חבר, דעם דיכטער אהרן קורץ)

שטורמיש האָט דיין ליד געטראָגן זיך
איבער צייט, איבער וועלט־געשעעניש
און אַלץ באַרירט מיט פּריש־ווינטיקדיקן אַטעם.
„איבערנאַכט“ האָסטו מיט לאַנגן, אימפעטדיקן שפּאַן
„דורכגעמאַכט“ דריי הונדערט יאָר יידיש לעבן
אין אַמעריקע.

אויף דיין צויבער־„קאַטערינקע“ האָסטו אויסגעשפּילט
דעם „טראַגיש־נאַכטיקן ספּעקטאַקל“, דעם „פּיינלעך־
פּריידפולן וועג צום אַרויף און אַראָפּ
פון דער אימיגראַנטן־דראַמע“.

איין וווקס און שוונג פון דיין „גאַלדענער שטאַט“,
שפּילן אַרקעסטערס, אויטאָמאַטן־רייטם
פון „ניקל־ניקל־ניקל־ניקל“.

איין דיינע לאַנג־אַטעמדיקע פּאַעמעס
ווייען פּאַנען פון פעלקער־אויפשטאַנד.
צוזאַמען מיט די פּילקאַלירנדיקע פּאַנען־פּאַרבן —
„די ווייס־בלויע פּאַן פון ישראל“.

מיט שווינג און קראפט האסטו אריינגעזונגען
 דיין רייך יידיש לשון אין דעם כאָר
 פון פעלקער־לשונות.
 דיין „מאַמע־לשון“ פינקלט מיט בילדער־פראַכט
 פון צירונג־אוצרות, דורך דיין, זיך ווייטראַגנדיקער
 קאַלירפולער שטימע.
 שאַגאַלס יידיש־וועלטלעכע, געניאַלע, סיר־רעאַליסטישע
 קונסט־מאַלערייען, זינגען זיך אַריין
 מיט דיין קול־הנגינה, אין יידישע הערצער —
 אין בילד און קלאַנג, קלאַר, ליכטיק, דורכזיכטיק.

* * *

דורך שווער־קלעטערנדיקע וועגן ביסטו געקומען
 צום לאַנד פון רו.
 די ווינטן שטילן זיך איין,
 דער אימפעט צאמט זיך אַליין.
 עס בלייבט אויף שטענדיק דיין געזאַנג,
 דיין קול־הנגינה.
 זינגען וועט זיך דיין געזאַנג כסדר.
 מענטשן וועלן הערן, באַווונדערן און זאַגן:
 — וויפל גליקזעליקייט, זיכערקייט און גלויבן,
 עס זינגט אין זיין פּרעכטיקן מאַמע־לשון,
 אונדזער גרויסער יידישער דיכטער,
 דער בעל־מנגן — אהרן קורץ.

פאַר'ן, סעפטעמבער, 1964.

דאָס ליד פֿון די צוויי ברידער

ברידער צוויי אין וואָר און חלום.
איינס דעם אַנדערן געטריי.
הייסט דער ערשטער ברודער — שלום
און דעם צווייטן רופט מען — מאַי.

ברודער מאַי און ברודער שלום —
ס'איז באַווסט שוין יעדן היינט,
זיינען פריינט מיט אַלע קינדער,
זיינען מענטשנס גוטע פריינט.

ברודער שלום האָט ליב טויבן,
יעדעס פייגעלע, וואָס פליט.
ברודער מאַי האָט ליב דעם פּרילינג,
אַלץ, וואָס וואַקסט און אַלץ, וואָס בליט.

שלום אַרבעט אין פאַבריקן.
מאַי באַאַרבעט וואַלד און פעלד.
מאַי און שלום ברענגען פריידן,
פריד און פריידן אויף דער וועלט.

פריד און פריידן, סטייעס טויבן,
בעז און בלומען, גראַז און צוויט.
טויבן גלויבן יעדן איינעם,
וואַרקען אום ביי קינדערס טריט.

האַבן קינדער ליב די טויבן —
און די טויבן ליבן זיי.
אי די טויבן, אי די קינדער,
האַבן ליב די ברידער צוויי.

ד ע ר ד י כ ט ע ר

(א פילאָזאָפישע מעשה)

— — — און עס איז געווען, ווען דער בורא, דער באַשעפער האָט שוין געהאַלטן נאָכן פינפטן „כײַטוב“ — — — און ס'איז אים געבליבן נאָך איין טאָג — דער זעקסטער, פאַרן מענטש־באַשאַף, האָט ער זיך אַרומגעזען, אַז די פינף „כײַטובס“ זיינען, ווייזט אויס, געקומען אין ברען פון שעפערישער עקזאַלטאַציע, נישט אין רואיקער באַטראַכטונג פון דעם אָפּגעטוענעם — — —

— — — עס איז פאַר אים, דעם באַשעפער, אין אַן אויגנבליק גע־וואָרן קלאַר, אַז אין דער אמתן האַלט עס נאָך גאָר ווייט פון דער וויזיע, וואָס האָט זיך פריער אַנטפלעקט אין זיין פאַנטאַזיע אין אַזאַ גראַנדיעזער גרויס און גאַנצקייט — — —

— — — אפנים, אַז פון דער וויזיע ביז דער רעאַליזירונג — — — איז אַ ווייטער און שווערער גאַנג פון גילגולים און איבערוואַנדלונגען... — — — ער האָט דערזען, אַז מיט דעם באַשאַפן דעם מענטשן, וועט דאָס ווערק נאָך נישט זיין פאַרענדיקט. — — — עס וועט זיך ערשט קוים אָנהייבן... — — —

* * *

— — — האָט דער בורא פאַרטראַכט אַ נייעם פלאַן פאַר דעם מענטש באַשאַף:

— — — ער וועט די מענטשן באַשאַפן אין זיין, דעם בוראס, אייגע־נעם געשטאַלט. — — — ער וועט יעדן פון זיי צוטיילן אַ באַזונדערן שער־פערישן באַרוף — אַ טייל פון זיין אייגענער שעפערישקייט.

די וועלט, אין דעם צושטאַנד, ווי ער האָט זי באַשאַפֿן, וועט ער
איבערענטפערן אין רשות פון די מענטשן — — —
יעדער איינער, מיט זיין שעפּערישן באַרוף, זאָל בייטראַגן צו דער
בהדרגהדיקער אויסבעסערונג, ענדערונג, איבערשאַפֿונג און איבערשטאַל-
טונג פון דער וועלט...

— — — און דער בורא האָט באַשאַפֿן די מענטשן אין זיין אייגענעם
געשטאַלט און צוגעטיילט צו יעדן אַ באַזונדערן באַרוף פון זיינעם, דעם
בוראס אייגענער שעפּערישקייט — — — און פאַרנווייז האָט ער זיי באַ-
שאַפֿן — מאַן און פרוי באַגלייך. אים מיט זיין באַרוף, און זי מיט איר
באַרוף.

* * *

ווען די מענטשן זיינען געווען גרייט צו גיין לעבן אויף דער ערד,
האָט דער באַשעפּער צו זיי געזאָגט:

— פון דער רגע אָן, וואָס איר וועט באַטרעטן די ערד — — —

— מוזן מיר באַטרעטן די ערד? — האָט זיך דערהערט אַ קול,
וואָס איז געקומען פון דער מענטשן־מאַסע. — צי מיר האָבן אַ ברירה,
אויב מיר ווילן נישט?

— ביז איר וועט שטעלן דעם ערשטן טראַט אויף דער ערד, זענט
איר אין מיין רשות און אין מיין ווילן. און ס'איז מיין ווילן, אַז איר זאָלט
באַטרעטן די ערד, ווי ס'איז געווען מיין ווילן אייך צו באַשאַפֿן. אָבער
פון דער רגע אָן, וואָס איר באַרירט די ערד, גייט איר אַריבער פון מיין
רשות אין אייער אייגענעם רשות און אחריות. און... ס'איז גוט, וואָס
ס'האָט זיך געפונען איינער פון אייך, וואָס האָט געפרעגט די שאלה:
„מוזן מיר?“ — — —

— פאַרוואָס איז דאָס גוט? — האָט ווידער דאָס קול געפרעגט.
— ווייל דאָס באַווייזט מיר, אַז אין אייך איז דאָ דער קערן אַפּצור-
פרעגן. נישט סתם פאַלגן... און ס'איז אויך גוט, וואָס די שאלה איז גע-
פרעגט געוואָרן בלשון רבים — „מיר“, נישט „איך“ — — —
— מיט וואָס איז דאָס גוט?
— ס'איז גוט דערפאַר, ווייל ווען איך האָב אייך באַשאַפֿן, האָב איך

אינזינען געהאט אלע מענטשן, נישט אַ מענטשן... און איצט איידער איר גייט, וועט זיין גוט, איר זאלט פאַרגעדענקען, אַז — — — די ערד, וואָס איר וועט באַלד באַטרעטן, איז אייערע אַלעמענס. די וועלט איז אין אייער רשות און דאָס לעבן — אין אייערע אייגענע הענט: צום גוטן אָדער צום בייזן, צום אויפבלי און וואַקסן, אָדער גאָר צום אומקום און אונטערגאַנג. האַלט נישט גרינג אייער אחריות צו דער וועלט און האַלט חשוב און טייער דעם מענטשנס לעבן — — — און דעם נאָמען מענטש זאלט איר הייליק האַלטן, ווייל דער נאָמען וועט זיין דער אייביקער בונד, וואָס וועט אייך האַלטן צוזאַמען אין התחיבות איינעם פאַרן אַנדערן און אַלע פאַר יעדן איינעם פון אייך. טאַמער וועט איינער פאַרשוועכן דעם נאָמען מענטש, וועט ער זיך פאַרשולדיקן קעגן יעדן איינעם פון אייך, ווייל דער נאָמען פון יעדן איינעם פון אייך איז — מענטש.

דער בורא האָט אַ רגע געשוויגן און ער האָט צוגעגעבן:

— געדענקט, איך האָב אייך געזאָגט, אַז די ערד געהערט צו אייך אַלע, נישט צו איינעם און נישט צו אַ טייל פון אייך... אויך אַלע אוצרות, וואָס אין דער ערד, זיינען אַ געשאַנק צו אייך — פאַר אַלעמען גלייך. און אַלץ, וואָס וועט געשאַפן ווערן אויף דער ערד, — אַלץ געהערט צו אַלע מענטשן גלייך, נישט צו איינעם אַליין, נישט צו אַ טייל פון זיי. — — — און...

— בורא, — האָט זיך דערהערט דאָס קול פון זעלביקן פרעגער —
— יאָ?

— אַז מיר וועלן שוין זיין אויף דער ערד, וועט דאָך דער ווילן שוין זיין אונדזערער, וועלן מיר דאָס, וואָס דו זאָגסט אונדז אָן, מוזן געדענר-קען און פאַלגן? צי עס וועט זיין ביי אונדז די ברירה?
דער בורא האָט געטראַכט אַ רגע און האָט געזאָגט:

— דער ווילן וועט זיין אינגאַנצן אייערער און די ברירה וועט זיין אייערע, איר וועט נישט מוזן „געדענקען“ — — — און סתם פאַלגן וואַלט במילא נישט געטויגט... דאָס, וואָס איך זאָג אייך דאָ איצט און וואָס איך וועל אייך דאָ ווייטער זאָגן, מיין איך, אַז עס זאל בלייבן אין אייך, ווערן אַ טייל פון אייך, אויף אַזויפיל, אַז עס זאל וועקן אין אייך דעם דראַנג און דאָס באַוווּסטזיין פאַר אַ לעבן פון התחיבות — — — אַט דאָס וועט זיין אייער אייגענער מוז... און נאָר דאָן וועט די וועלט, איי-ער וועלט, דורך אייך אַליין דערפירט ווערן צו שלימות.

* * *

און נאך האט דער בורא געזאגט:

— יעדער פון אייך איז באשאנקען מיט א באזונדער בארוף פון שער־פּערישקייט. דאָס וועט זיין אַ גרויסע הילף פאַר אייך אין אייער גאַנג צו אַ וועלט פון שלימות. אָבער, ווי פאַרשידן יעדנס באַרוף, געביט פון שער־פּערישקייט און אויפטו עס זאָל נישט זיין, זאָל עס נישט זיין אין אייגע־נעם נוצן און נישט אין נוצן פון אַ באַזונדערן טייל, נאָר אין גלייכן נוצן פאַר אַלעמען — — —

— ווייל, געדענקט, אַז יעדער באַרוף, ווען ער ווערט גענוצט אַליין און באַזונדער, פאַר זיך און פאַרן אייגענעם נוצן, פאַרן אייגענעם גלאַנץ און רום, פאַר אייגענער אַנזאַמלונג פון פאַרמעגן, אָדער פאַרן נוצן פון אַ טייל, אָדער אַ זאַל טיילן פון די מענטשן, וועט עס זיין אַ זינד און אַ גרויס אומרעכט קעגן אַלע אַנדערע מענטשן און עס וועט מסוגל זיין צו ווערן אַ פינצטערער גרוב פאַר שטרויכלונגען, אַ מוטנער, קאַכיקער קוואַל פון קריג און שנאה, וואָס זאָל, חלילה, דערפירן די וועלט צו חורבן און אומקום.

— — — און קיינער קען באמת און צרלעך נישט זאָגן וועמענס באַרוף עס איז מער וויכטיק, און וועמענס ווינציקער וויכטיק, ווייל ס'איז דאָ אַן אינערלעכע פאַרבינדונג און ענגע שייכות צווישן אַלע באַרופן אַן אויסנאַם. — — — און נאָר, ווען איר וועט באַנומען, געדענקען און וויסן די שייכותן און פאַרבינדונגען צווישן אַלע באַרופן און זיי נוצן צוזאַמען און פאַר אַלעמען — וועט אייער שפּערישקייט זיין אַ ברכה פאַר אַלע־מען גלייך.

* * *

די מענטשן זיינען אַוועקגעאַנגען באַטרעטן זייער ערד — — — דער באַשעפּער איז געבליבן אַליין מיט זיך אין דער שטילקייט, אין וועל־כער עס האָט נאָך געהויערט דער הויך פון זיינע רייד צו די מענטשן. אַרום אים האָבן, ווי לייכטע שאַטנס, זיך געטוקט אין דעם ליכט — מחשבות, ספקות און פּראַגעס: — — — „איז דאָס נישט געווען אַ צו־געוואָגטער, נישט דורכפירבאַרער פּראַיעקט, וואָס ער האָט לכּתחילה אונ־טערגענומען?“ — — — „און ווייזט עס נישט די באַגרענעצטקייט פון

דעם יחיד, אפילו ווען דער יחיד איז דער בורא, — קאן ער דאך אליין נישט דערפירן זיין וויזיע צו רעאליטעט? — — — „ווייזט עס נישט, אז אַ גראַנדיעז־גרויסער פּלאַן קאָן נישט אויסגעפירט ווערן אָן דער הילף פון די מענטשן? און אָן דעם אויסדויער פון צייט? הייסט עס, אָן איינער קאָן נישט שאַפן פאַר אַלעמען, נאָר אַלע קענען שאַפן פאַר יעדן איינעם? ...

— — — און וועט זיין לעצטער, זיין נייער איינפאל, איבערצוגעבן די נישט־פאַרענדיקטע וועלט צו די מענטשן, יאָ דערפירן צו דער רעאָליזירונג פון זיין גרויסן חלום? צי וועט עס זיין אַ קאָטאַסטראָפּאַלער דורכפאַל? — — — ער האָט אַ זיפּץ געטאָן און זיך דערמאַנט, אין שטילן צער, אָז ער האָט נאָך אפילו נישט געזאָגט דעם זעקסטן „כּי־טובּ“, — איז ער עס אַזוי אומזיכער געוואָרן מיט זיך? — — —

אַ מענטשלעך צאַרט, כמעט זינגעוודיק קול האָט איבערגעריסן זיינע אומעטיקע מחשבות: — „בורא־העולם!“ ... דער בורא האָט מיט גרויס חידוש דערזען דעם, וואָס האָט אים גערופן און ער האָט געפרעגט:

— ביסט נישט געגאַנגען מיט די מענטשן באַטרעטן די ערד, ווהיין דו באַלאַנגסט?

— איך ווייס נישט, וואָס איך וועל דאַרט טאָן אויף דער ערד — — —
— האָב איך דיר נישט געגעבן קיין באַרוף?
— יאָ, נאָר טאַקע מיט דעם באַרוף, ווייס איך נישט, וואָס איך וועל טאָן אויף דער ערד ...

— וואָס איז דיין באַרוף?

— פּאַעזיע — — — דיכטונג — — —

— אַ משורר? — האָט דער בורא איבערגעפרעגט.

— אַ דיכטער, — האָט דער משורר געזאָגט.

— איז וואָס ווייסטו נישט?

— ווער וועט דאַרט, אין טומל פון געקלאָפּ און געבוי, פון געראַנגל

מיט זיך און איינער מיטן צווייטן — וועלן אויסהערן מיין ליד? ...

— נישט דיין ליד. זייער ליד ...

— און ווער וועט זינגען מיין ליד?

— זייער ליד וועט זיין דיין ליד ... דו וועסט זינגען זייער לעבן,

זייערע ראַנגלענישן, זייערע האַפענונגען, זייער זיפּץ, זייערע טרערן און געלעכטער, זייערע שטימונגען; זייערע געמיטער, די שיינקייטן, וואָס זיי

וועלן נישט באַמערקן, די אומרעכטן, וואָס מען וועט באַגיין קעגן זיי און וואָס זיי וועלן באַגיין קעגן אַנדערע — — —
 — ווי אַזוי וועט דאָס אַלץ קומען צו מיר? ...
 — דו וועסט גיין צו זיי און זיין צווישן זיי — דאָס איבעריקע איז אַ טייל פֿון דיין באַרוף, וועסט שוין אַליין וויסן ווי אַזוי...
 — און אַז איך וועל קומען צו זיי מיט זייער ליד, מיט דעם ליד פֿון זייער לעבן, וועלן זיי עס אָפּנעמען? וועלן זיי מיך אויסהערן?
 דער בורא האָט קלערנדיק, לאַנגזאַם געצויגן דעם ענטפּער:
 — מיט — דער — צייט — יאָ...
 — „מיט דער צייט“ — האָט דער דיכטער אַ זיפֿן געטאַן. — ... און דערווייל וועל איך זיך אַרומטראַגן מיט דעם ליד און זיי וועלן עס נישט וועלן אויפּנעמען...
 דער בורא האָט זיך ווידער פֿאַרקלערט און האָט לאַנגזאַם געצויגן דעם ענטפּער, ווי אין אַ פֿאַרלעגנהייט:
 — עס וועלן — — — זיך — — — געפינען — — — איינצולנע...
 — „איינצולנע“ — האָט דער דיכטער איבערגעזאָגט, אָן אומצופֿרידע-
 נער. און מיטאַמאַל האָט ער אַנטשלאָסן אַ זאָג געטאַן:
 — איך וויל נישט דעם באַרוף! — — —
 — וואָס דען ווילסטו? — האָט דער בורא פֿאַטערלעך געזאָגט. —
 ווילסט דאָך נישט בלייבן דאָ מיט מיר? ...
 — הלילה! — האָט זיך דער דיכטער אַ צאַפֿל געטאַן. — איך וויל גיין אַהין, צו די מענטשן. — און ווי מיט געבעט האָט ער געזאָגט, רעדנ-
 דיק פֿאַרזיכטיק, אומזיכער: — ווען דו האָסט צו אונדז גערעדט ביים איבערגעבן די וועלט אין אונדזער רשות, האָט יעדעס וואָרט דיינס, דאָכט זיך, געלעבט אין מיר נאָך פֿון פֿריער און — — —
 — דאָס האָסטו געפרעגט די שאלות? — האָט דער בורא געפרעגט.
 — איך. די פֿראַגעס האָבן אויך ווי געלעבט אין מיר...
 — דאָס איז אויך אין דיין באַרוף... — האָט דער בורא געזאָגט.
 דער בורא האָט זיך פֿאַרטראַכט — — — די ערלעכע עקשנות און תּמימות פֿון דעם דיכטער איז אים געפעלן. „דער“ — האָט ער געטראַכט, — וועט זיין שעפּערישן טאַלאַנט, זיין באַרוף האַלטן הויך און ערלעך, נישט פֿאַרווענדן אים אין אייגנוצן... נישט צעפּטרן אויף שפיצלעך, חכמהלעך און פעלשונגען...

און דער בורא האט געזאגט צום דיכטער:
 — דו גיי צו די מענטשן מיט דיין באַרוף — — אויף פראַבע.
 וועסטו זיין צופרידן, וועסטו דאַרטן בלייבן מיט די מענטשן. אויב וועסט
 איינזען, אָו דו ווילסט טאַקע נישט דיין באַרוף, דאַן קום צוריק און איך
 וועל דיר דעם באַרוף איבערבייטן — — גוט?
 — גוט! — האָט דער דיכטער אַרויסגעזונגען אַ צופרידענער.
 — איצט גיי, — האָט דער בורא פאַטערלעך גערעדט צום דיכטער,
 — גיי און נעם זיך גענוג צייט פאַר דער פראַבע. האָב געדולד און אייל
 זיך נישט מיט קיין באַשלוס.

* * *

אין אַ קורצער צייט אַרום האָט זיך דער דיכטער ווידער באַוויזן פאַרן
 בורא.

דער בורא האָט געזאָגט:
 — שוין געקומען בייטן דעם באַרוף? אַזוי שנעל? נישט אויסגע-
 האַלטן די פראַבע... אומגעדולד?
 דער בורא האָט נישט באַהאַלטן זיין אַנטוישונג.
 — ניין, — האָט דער דיכטער געשמייכלט, — איך בין נישט געקו-
 מען בייטן, איך בין צופרידן מיט מיין באַרוף.
 — איז וואָס־זשע טוסטו דאָ?
 — איך האָב אָנגעשריבן דאָס ערשטע ליד — —
 — נו?
 — וויל איך עס דיר איבערלייענען...
 — פאַר מיר? נישט פאַר די מענטשן?
 — דאָס ליד מוז איך לייענען פאַר דיר.
 — פאַרוואָס?
 — ווייל דאָס ליד איז וועגן דיר.
 — וואָס ווייסטו וועגן מיר?
 — איך ווייס. אַט וועל איך לייענען, וועסטו זען, — און נישט וואַרטן־
 דיק, האָט ער אָנגעהויבן לייענען. דאָס ליד האָט זיך אָנגעהויבן מיטן
 בוראס ספקות און זיין אומזיכערקייט אין דער דורכפירונג פון דעם פראַ-
 יעקט דורך די מענטשן...

— ווי אזוי ווייסטו דאָס? — האָט דער בורא אים אָפגעשטעלט אינר מיטן לייענען.

— ווען דו ביסט געבליבן דאָ אליין, — האָט דער דיכטער נישט גערן איבערגעריסן דאָס לייענען — און איך האָב דאָ געוואָרט, דו זאָלסט מיך באַמערקן, האָב איך דיך געזען אין עצבות און איך האָב געזען דייע ספקות...

— געזען?

— יאָ, דורך מיין באַרוף...

— און דאָך ביסטו שוין געווען גרייט צו בייטן דיין באַרוף.

— דאָס, בורא, איז געווען פון אומגעדולד. אמת, איך האָב געוואָלט אַ וועלט פון שלימות וואָס שנעלער.

— עס קאָן אָבער אַמאָל גיין זייער לאַנגזאַם, — האָט דער בורא געזאָגט, — און אַמאָל, חלילה, איבער די מעשים און שטרויכלונגען פון די אחריותלאָזע, זיך אינגאַנצן אָפּשטעלן...

— דאָס וועלן מיר, די בעלי-אחריות, נישט דערלאָזן. דיין וויזיע פון אַ שלימותדיקער וועלט לעבט אין מיר, און דאָס אייביקע לעבן איז נישט קיין חלום...

— דו גלויבסט?

— עס איז דאָס בלענדנדיקע ליכט אין דיין וויזיע...

— עס זאָל נאָר דערגיין צו דעם. — עס האָט זיך געהערט אַ שטיק לער, דינער טרויער אין די רייד פון דעם בורא.

— ביסט נישט זיכער?

— עס איז איצט אין אייערע הענט...

— מיר וועלן טרייבן דעם צייט־קרייז פאַרויס.

— וועט זיין גוט! און איצט, ענדיק לייענען דיין ליד.

— זעסט? — האָט דער דיכטער געזאָגט, — איך וואָלט איצט באַדאַרפט אָנהייבן נאָך אַמאָל פון אָנהויב לייענען דאָס ליד, ווייל דו האָסט מיר פריער איבערגעשלאָגן אינמיטן לייענען... נאָר איך אייל זיך צו גיין צו די מענטשן.

— גלויבסט, אַז דו פעלסט זיי שוין אויס דאַרטן?...

— ניין. זיי פעלן מיר אויס...

— גוט. לייען.

דער סוף פון דעם ליד איז געווען אַ לויב און אַ דאַנק דעם בורא פאַר

באַשאַפֿן די וועלט און די מענטשן — און אַ באַזונדערן דאַנק און לויב, וואָס ער האָט די וועלט איבערגעענטפערט אין רשות פון די מענטשן. ווען ער האָט געענדיקט לייענען, האָט דער בורא געזאָגט:

— וואָס ווילסטו זאָל איך דיר מיטגעבן, מיטצונעמען מיט זיך אויף דער ערד?

— האָסט מיר געגעבן מיין באַרוף...
— עפעס נאָך צו דיין באַרוף?
— נאָך אַ שטראַל פון דיין ליכט. — האָט דער דיכטער אויסגערופן מיט עקסטאַז. — עס זאָל מיר לויכטן אין רגעס שווערע פון אַנטוישונגען, ווען מיין זע־קראַפט וועט אַ שווינדל טאָן.
— גוט. וועסט עס דאַרפן... ביים טראַגן דאָס אחריות פאַר אַנדער רע — — —

— איך וועל טראַגן, — האָט דער דיכטער תּמימותדיק געזאָגט.
דער דיכטער איז אַוועק צו די מענטשן. דעם בוראס בליק האָט אים באַגלייט, זאָגנדיק אין דער זעלביקער צייט, דעם זעקסטן „כי טוב“...

* * *

פון דעמאָלט אָן גייט אַרום דער דיכטער אויף דער ערד צווישן די מענטשן. ער נעמט אויף זייערע זיפצן און טרערן, זייער געלעכטער און זייער טרויער. ער נעמט אויף די שיינקייטן פון דער ערד, וואָס זיי זעען נישט; די עוולות, וואָס ווערן קעגן זיי באַגאַנגען און וואָס זיי באַגייען איינער קעגן צווייטן און זיי ווייסן עס נישט — — — און ער ברענגט עס צו זיי אין ליד און אין געזאַנג, וואָס איז זייערס. — איז אויב זיי קערן זיך אָפּ פון אים און ווילן עס נישט אויפנעמען, שמייכלט ער אַ שמייכל פון עצבות, פון פאַרגעבונג און פון וואַרטן — — — און ער קומט נאָך אַ מאָל און נאָך אַ מאָל — — —

פּאַרײַ, 1960.

פ א ר י ז

רום צו דיינע רחבותדיקע סקווערן, זוניקע בולוואַרן, —
אַבער ליב מיר זיינען דיינע ענגע געסלעך — זון, צי רעגן.
דיינע ענגע געסלעך אַלטע מיט די שמאַלע טראַטואַרן ;
דיינע מענטשן ערלעכע און פשוטע, וואָס איך באַגעגן.
פנימער, וואָס זאָגן: פּראַסט און אויסגעטראַגן — אונדזער קלייד,
נאָר דער וויין אויף אונדזער טיש, דעם היימישן, איז שטענדיק גרייט —
העלער וויין — בורשטינ־צעשטראַלטער און אַ וויין, וואָס פינקלט רויט.
גאַלדיק־העל, ווי זון, איז דאָס באַטעמטע, גוט געבאַקן ברויט
און דאָס האַרץ איז פול מיט ליבע.

ס'האַט ווער געמוזט אַמאַל דיין אַרעמשאַפט צוזאַמענשאַרן,
אַרט צו מאַכן פאַר די לוקסוס־היימען און די ברייטע סקווערן,
האַט ער צוגעטיילט — אַהין, די פּראַכט און רחבות פאַר די האַרן ;
אַלע קונסט־סטאַטוען, מאַנומענטן — העלדן צו באַערן,
און פאַר אים אַליין, דעם מענטש, דעם אמת־העלדישן, דעם ריז,
וואָס באַשאַפן האָט די אַלע דיינע שיינקייטן, פאַריז ;
אים — די ענג־צונויפגעדריקטע געסלעך, אויסגעקרימטע ווענט.
ער, וואָס האָט אַזוינע גוטע, ווונדערשאַפנדיקע הענט
און זיין האַרץ איז פול מיט ליבע.

איז מיר ליב צו גיין דאָ איבער גאַסן, חלומען און טראַכטן.
ליב און אייגן ווערט מיר יעדע גאַס און יעדע נייע געגנט.
גיט מיר נאָך מיין ליד פון בענקשאַפט אין די בלוילעכע פאַרנאַכטן,
ליב פון בענקשאַפט נאָך פאַריז, איידער כ'האַב זיך נאָך געזעגנט ;
ליד פון ליבע און פון בענקען, ליד פון טרויער און פון פרייד,
ווי ניגונים אויסגעשפילט אויף פידל וואַלטן מיך באַגלייט.
וויילט זיך לויבן, דאַנקען, וווּ איך בין און וואָס איך טו, —
מורמל איך און שמייכל־צו: „מערסי בעיען“, „מערסי באַקו“,
און מיין האַרץ איז פול מיט ליבע.

פאַריז, 1956.

ביים בלויען ברעג

א געבעט צו דער מאַנטאַנער זון

(א בלעטל פאַעזיע אין פראַזע)

ווי פרומע פילגרימען איבער שנייאיקע וועגן זיינען מיר צו דיר
אַהער געקומען זיך וואַרעמען, הילן זיך אין דעם שטראַלנדיקן חסד פון
דיין לויכטנדיק גענאָד.

צו דיר, אונדזער אַלעמענס געבעט. מיר ציען זיך נאָך דיר מיט יעדן
קער און ריר, אין גאַנג פון טאַג. אונדזערע גופים, אונדזערע גלידער
פאַלגן נאָך דיין גליאיקן בלענד איבערן לויטערן בלוי פון הימלדיקע
הייכן.

הייל אונדז, זון! צי אַרויס די קעלט פון אונדזערע ביינער, גלעט
אויס די קנייטשן פון אונדזערע פנימער — פאַר דער צייט געעלטערטע.
פאַרטרייב די מידקייט פון אונדזערע אויסגעהאַרעוועטע פיס און הענט;
גיס אַריין אין זיי דיין שייך, דיין היילונג, שטאַרק זיי מיט דעם צויבער
פון דיין קראַפט.

באָד אונדז, זון, אין דיין כוואַליענדיקן ליכט, ווי דו באַדסט די
הויכע שפיצן פון די אַלפן. זע נאָר, זע, ווי אין קאַלירנדיקן שפּיל, טרעטן
די פעלזן־בערג אַרונטער פון זייער אַפגעוונדערטקייט. אויסגעלייזטע,
דורכגעלויכטענע, קומען זיי נעענטער צום לעבן, צו דער ערד, צו אונדז,
מענטשן.

* * *

זע, זון, ווי דער מיטלענדישער ים־ברעג האָט אונטער דיין פלאַך־
מיקן כישוף, אין בייטאָגדיקן ברען, זיך אויסגעשפּרייט אין דרימלענ־
דיקער רון. ער שמייכלט אַזאַ מילדער, אַ גליקלעכער, אַ באַצווונגענער
פון דיין הייסער אומארעמונג.

נישט לאַנג צוריק, אין אַ טאָג, ווען דו ביסט נישט געווען דאָ, האָבן
מיר אים געזען, דעם ים־ברעג, — ווילד האָבן די כוואַליעס זיך געוואַרפן
איבער די פאַראומערטע, מרה־שחורהדיקע ברעגעס — אין גרויס בענק־
שאַפט נאָך דיר.

מיר בענקען אויך נאָך דיר. פאַרלאַז אונדז נישט. אייל נישט אַוועק
פון אונדז, — זע ווי מיר גייען דיר נאָך ביזן סאַמע סוף פונעם טאָג, ווען
דו לאַזסט זיך אַראָפּ, דאַרט, אַהין, צום ווייטן האַריוואַנטן־ברעג.
מיר חלומען פון דיר. מיר שמייכלען צו דיר ביינאַכט אין שלאָף.
מיר פילן, אויף אונדזערע צוגעשלאָסענע ברעמען, דיין סאַמעט־ווייכן
שיין פון פאַרגאַנגענעם בֿינ־השמשות. מיטן בלויען פאַרטאָג זיינען מיר
שוין אויף, קום פרי צו אונדז, מיר וואַרטן אויף דיר; מיר דערפרייען זיך
מיט דיר, און די גלידער אונדזערע, אויפגעוואַכטע, זינגען: זון, זון, זון!

* * *

אונטער דיין שוץ און שיין, זון, האָבן בייער, אין ווינטער־צייט —
צעבלעטערט זיך, צעוואַקסן זומערדיק אין פיל־שאַטירנדיקע פאַרבן און
קאָלירן. די לופט איז אַנגעפילט מיט טויזנט מינים גרין, אַפעלסינען־
גאַלד, אַראַנזשן־פאַרב, מאַראַנצן־ריחות.

שטאַלצע פאַלמעס שפּרייטן זייערע טונקל־גרינע פאַווע־פעכער, צו
באַשיצן יונגע גראַזן. אַלטע בייער בליען יונג, — זייערע ראַזע, רויטע,
צאַרטע בליטן שמייכלען צו שפּאַצירער איבער אַלע שטעגן.

אויך מיר ווילן בליען אין דיין וואַרעמקייט און פּראַכט. — דאָס
לעבן, איז עס אונדז שולדיק פאַר די יאָרן, וואָס די גרויזאַמע רוצחים
האַבן מיט אייזערנע שטיוול געטראָטן אויף אונדזער בליענדיקער יוגנט.
האַסטו נישט געהערט אונדזערע וויי־געשרייען? וווּ ביסטו געווען
דאָן, זון? — ווי די בייער ווילן מיר בליען. די ראַזע, רויטע בליטן

פון אונדזער צוריקגעוואונענעם פרילינג זאלן שמייכלען צו דעם לעבן.
העלף אונדז! העלף אונדז, זון!

זע נאָר, זע! אונדזערע פנימער רויטלען זיך און ברוינען. הער אונדזער נאָך נישט זיכערן געלעכטער. געקרעפטיקט זיינען אונדזערע גלידער. לויטער און מוטיק — אונדזער געמיט. האָסט צוגעהערט אונדזער געבעט — דו אייביק יונגע זון!

דאָס ביין און אַלע פאַרדראָסן, וואָס האָבן ווי סטייעס הונגעריקע אַלבאַטראָסן אונדז אומעטום באַגלייט, און מיר — אין אַנגסט און פיין, האָבן איינס דאָס אַנדערע געפיקט און געביסן — דאָס אַלץ טרעט אָפּ פון אונדז.

אונדזער אומגעדולד פון איינעם צום אַנדערן, די בלינדע וואַנט, וואָס מענטשנס שונאים האָבן אויפגעשטעלט, אונדז צו דערווייטערן איינעם פונעם צווייטן — זע, ווי דאָס פאַרשווינדט.

געאַרעמט גייען מיר צוזאַמען. די ברייטע און לאַנגע ברעגיים פראַגמענטאָרעס זיינען פול מיט אונדז. אונדזערע קלינגענדיקע שטימעס מישן זיך אויס מיט דעם פריידיקן געפלאַפּל פון די אויף-און-אָפּעדיקע כוואַליעס.

זון, מיר קערן זיך צוריק צו דער שטאַט און אירע מענטשן. מיר וועלן אַהין ברענגען דיין ווונדערלעך ליכט אין אונדזערע אויגן. באַגלייט אונדז, זון, באַגלייט אונדז אַרויס פון מאַנטאָן. זע! אַנדערע קומען אָן — זון, זון, זון!

מאַנטאָן (פראַנצויזישע ריוויערט), יאַנואַר, 1964.

העל-זוניקער עמבלעם

דער בלויער פויגל האָט ביים ברעג דאָ, זיינע פליגל
איבער אַלץ און אַלעמען מיט ליבע אויסגעשפּרייט,
אַרויפגעהויכט אויף דעם אַרום זיין צויבער-זיגל —
הימל-בליי — די פאַרב פון גלויבן, האַפענונג און פּרייד.

די כוואַליעס רוישן דאָ נישט זינלאָז — זיי דערציילן
שטיפּערישע מעשיות, וואָס דערפּרייען דאָס געמיט, —
פאַרצווייפּלטע און קראַנקע טרייסטן זיי און היילן
און באַהעפטן זיי צוריק מיט אַלץ, וואָס וואַקסט און בלייט.

פון ראָזע פינגער טריפּן פּערלדיקע טויען
אין פאַרטאַגן, לעצטער שטערן, בלאַסער, לעשט זיך אויס.
פּרימאַרגן עפנט אויגן, לויטערע און בלויע,
בלייט אין מזרח אויף די זון — אַ פּייערדיקע רויז.

עס האָבן שטיבלעך העלע, גאַלדענע און ווייסע,
אויף די ברייטע פלייצעס פון די אַלפן זיך געשטעלט,
פאַרקלערטע, הערן זיי — אַ באַרג דערציילט אַ מעשה
פון אַ וועלט אַ פּרידלעכע, אַ גוטע, קלוגע וועלט.

די גאַסן — גערטנער בלומען, ווייסע, רויטע, ראָזע,
ביימער, צווייגן — פּרוכט באַלאַדן, שטרעק די הענט און נעם
און אומעטום בלייט די גאַלדענע מימאַזע —
ליבלינג-בלום פון „קאַט ד'אַזיר“ — העל-זוניקער עמבלעם.

א יום-טוב אין מאנטאָן

עס האָט דער טאָג היינט פרי צעשטראַלט זיך,
נישט קריג צו יובלען, נישט דעם העלד פון שווערד.
פאַר מענטש פון מי האָט פרייד צעשאַלט זיך —
ס'איז יובל-טאָג פאַר שפע פון דער ערד.

קאַלירן ליכטיקע און בונטע.
דורך גרינע בלעטער, גאַלד פון פירות בלענדט,
זיי ציען צווייג פון בוים אַרונטער,
אַריינצופאַלן גרייט אין מענטשנס הענט.

פון פרוכט דער דופט, פון בלום און גראַזן.
עס קומט דאָס פאַלק, וואָס שאַפט און פלאַנצט און זייט.
דאָס צירונג — גאַלדענע מימאָן,
באַצירט דאָס פראַסטע יום-טובדיקע קלייד.

גייט זון אַריבער הימלס ברעגן,
פון אַלפן שטראַמט איר שטראַלנדיקער רייך;
עס רעגנט זון אויף אַלע וועגן,
עס איז מיט גאַלד דער בלויער ברעג פאַרפלייצט.

עס טאַנצט מאַנטאָן צו פלייט און פידל.
אַ, יום-טוב פרייד, דו מענטשלעכע — מיין ליד!
ווי שיין ביסט, פאַלק, אין פרייד און פריידן,
זאָלסט זיין פון קריג אויף שטענדיק אַפגעהיט.

מאַנטאָן, 1957.

ביים בלויען ברעג

כוואַליעס קומען טאַנצנדיק, מיט זיי צוזאַמען
שטראַמט די פרייד אַ יונגע, אין אַ נעץ פון שטראַלן.
גוט איז זיין אַוועק פון שטורעמדיקע ימען;
ווייט פון ברעג, וואָס כוואַליעס קריגעריש באַפאַלן.

ביי דעם ברעג דאָ, מעוועס הוידען זיך און וויגן.
טויבן וואַרקען אויף די דעכער פון די שטיבער.
אַלפן קרייזן אום דעם ברעג, אין האַלבן עיגול —
ברעג, ברייט־פליציקע, יעדער באַרג אַ גיבור,

הייבן זיך, אַן גאווה איבער פאַלמעס, דעכער,
אויף די אַקסלען, ווייסע שטיבלעך, שליאַך פון בלעטער
פילקאַלירטע, — פירט אַרויפצו, — ווילסט גיין העכער?
האַסטו שטעגלעך שמאַל־געדרייטע, נעם און קלעטער. —

אַן אַזאַרטן פאַלש־גערייצטע, וואָס פאַרפירן,
אַן געוועטן צו געווינען און באַזיגן.
באָד דיין בליק אין ים פון פריידיקע קאַלירן.
מיט דער זינגענדיקער לופט באַהעפט דיין ביגון.

פויגל בלויער, אין דיין לאַנד, ווי קלאַר, ווי לויטער
ס'איז דער הימל, אַ דורכזיכטיקער, ווי אַפן.
ווער האַט אויסגעטראַכט אַ גאַט, אַ נוקם ונוטר?
כ'זע נאָר שלום, פרייד און רחמים איבער די איך־סופן.

אנקומענדיקער שטורעם

עס האָבן קריגערישע ווינטן זיך דערווסט
פון בלויען ברעג, דעם פרידלעכן און שטילן.
משחיתים האָבן זיך אַ לאַז געטאָן מיט לוסט,
דעם קריגערס בייזן ווילן צו דערפילן.

אַ וואַלקן שוואַרץ האַט זיך געשאַרט ביים הימלס ראַנד.
דערשראָקן זיינען מעוועס אומגעפלוּיגן.
עס האָבן דינע, לאַנגע שאַטנס אומגעשפּאַנט
און אויסגעקוקט דאָס לאַנד פון בלויען פּויגל.

סוף טאָג שוין האָבן גרויע, שוואַרצע וואַלקנס, שנעל
גענומען זיך דעם הימלס בלוי פאַרדעקן,
און וווּ ס'איז נאָר געבליבן נאָך אַ ווינקל העל,
אַ פינטל בלוי — פאַרשוואַרצן עס, פאַרפלעקן.

אַ ציטער האַט געטאָן, אַ צאַפל — לעצטער שטראַל,
די אַלפֿן־בערג, אין פינצטערניש פאַרשווינדן.
פאַרלאַזן איז דער ברעג אויף הפּקר, צום באַפּאַל
פון בייזן שטורעם־ווינט, אין חושך בלינדן.

אַ בליץ די נאַכט צעשפּאַלט — אַ פּייערדיקע שווערד.
דאָס קנאַלן פון מיליאָנען בייטשן טרייבן, יאָגן;
ווייס־גריוועדיקע האַרדעס שוואַרצע, ווילדע פּערד,
אין צעווילדעוועט געלאָף צום ברעג זיך טראַגן.

איך הער דאָס רוישן, שטורעמען מיט אַנגסט און שרעק,
עס הערט נישט אויף אין שלאָף דער פּיין מיך קוועלן:
איך ווייס, דו ביסט אין גרויס געפּאַר, מיינ בלויער ברעג.
אַ וועלן, מיינע שטיפּערישע וועלן.

נאָכן שטורעם

עס האָט אַ יונגע זון מיך אויפגעוועקט:
— שטיי אויף; עס וואָרט אַ טאָג, אַ ניי־געבוירענער,
עס בענקט נאָך דיר דיין שטילער, בלויער ברעג.
עס שמעקט מיט טוי דאָס גראָז, דאָס פריש־געשוירענע,
פון ביידע זייטן סאַמעט־גלאַטן וועג.

איך גיי צום טאָג מיט לויב אין מיינע טריט.
די אַלפֿן־ריון זיכערע און ליכטיקע
באַגריסן מיך, מיין יום־טובֿדיק געמיט.
עס זינגען כוואַליעס לויטערע, דורכזיכטיקע,
צום ברעג דעם בלויען, זייער פריידיק ליד.

אַ בלויער ברעג, אויך איך זינג לויב און דאַנק.
איך זינג דאָס מענטשלעך־פרידלעכע, באַשטענדדיקע.
פון גיפט פון אייגענער עס שטאַרבט די שלאַנג;
דער שטורעם האָט זיין צאָם, ער מוז זיך ענדיקן.
עס בלייבט דאָס שיר־השירימדיק געזאַנג.

איך זינג דעם פרייען פויגל־פלי אין רוים,
דאָס ליד פון גלויבן — איינס דעם צווייטן טרויענדיק;
די פולע זאַנג, דעם בליענדיקן בוים,
געזאַנג פון פאַלק מיט פאַלק אין פרידן בויענדיק, —
דאָס לעבן אייביקע — דעם מענטשנס טרוים.

אין לאַנד פון בלויען ווונדער

איך קום צו דיר אין טויאיקע פרימאָרגנס.
מיר דאַכט, עס טרעט אויף ערד אויף הייליקער מיין טראַט,
און אַלץ, וואָס איז געווען ביז איצט פון מיר פאַרבאַרגן,
אַנטפלעקט זיך עס פאַר מיר דאָ, ווי אַ ליבעס־סוד.

איך זיך ביים ברעג אין זוניקע באַטאַגן.
איך זע די שטראַמען פליסן פריידיק, שפילעוודיק, —
איך הער די כוואַליעס מורמלען, ווי זיי וואַלטן זאַגן:
אַז נישט אין רוישן, נישט אין יאַגן איז דאָס גליק.

פאַרנאַכטן שפרייטן לופטיקע וואַלן.
אַ זיסער דופט צעווייעט, ווי פון פרויען־הענט.
ביי מיר אין האַרץ באַהאַלטן זיך נאָך שטראַלן
פון וואַפאַרגאַנג. דער אַפשיין אויף אַ בוים דערברענט.

די נאַכט די שטילע, ווי אַ מאַמע וואַכט דאָ,
עס ליגט דאָס בלויע לאַנד פאַרוויגט אין שלאַף, אין רו.
נאָר איך בין וואַך דאָ אין דער שפעטער נאַכט־שעה.
מיך וויגט די שטילקייט, כוואַליעס מורמלען צו:

— דו ביסט אין לעבנס־לאַנד פון בלויען ווונדער.
ש — שאַ, שש, שלאַף, דיין טומל־וועלט פאַרגעס —
הפּלגה־דור פון צוואַנציקסטן יאָרהונדערט, —
דער טויט איז דאָרט דער סדר — לעבן איז אַ נס.

אין ווילד אַזאַרט — פאַרלירן, צי געווינען,
ווערט מענטשנס הייליק לעבן דאָרט אין קאָן געשטעלט.
בלייב דאָ, ווו אַלץ אין לעבן האָט אַ זינען,
אין הימל דאָ, ביים בלויען ברעג, דיין שטערן העלט.

געזעגענונגס-ליד

כוואַליעס פרייע, פרידלעך־פריידיקע און שטילע
בלוי־לאַנדס בלאַנדע, זוניק־בלענדיקע מימאָן,
נעמט, פאַרנעמט מיין לויבעזאַנג, מיין דאַנק און תפילה,
איך וועל בענקען, נאָר איך מוז אייך איצט פאַרלאָזן.

לאַנד פון פויגל בלויען, גיב מיר מיט דיין ברכה;
אויף דעם וועג צו טומל־וועלט, — אַ בענטשט מיר, שטראַמען!
דאַרטן וואַרט אויף מיר מיין ריזיקע משפחה
פון מיליאָנען מענטשן — הונדערטער מיליאָנען.

כ׳בין אַ טייל פון זיי און זייער גורל טייל איך,
פון אַמאָל, אַמאָל ביז איצט, ביז ווייטסטע ווייטן.
נישט קיין שטח מעסט איך, נישט קיין יאָרן צייל איך, —
כ׳זינג דעם זין פון לעבן און דעם גאַנג פון צייטן.

פייערן פון גיהנום וועט דער מענטש פאַרלעשן, —
ער וועט וויסן גוטס פון שלעכטס צו אונטערשיידן,
פאַלשע פריידן רעווען איצט אין דזשאַז פון מעשן,
אַנדערש זינגען מענטשנס אמתדיקע פריידן.

יושר וועט געווינען, זיגן וועט דער אמת,
כ׳זינג דאָס גליק פון דעם, וואָס צווייטנס עול פאַרגרינגערט:
צווייטנס עול פאַרגרינגערט און ער פרעגט נישט: „וועמענס“.
דאָס געזאַנג זיינס, נישט פאַר זיך נאָר זינגט דער זינגער.

* * *

מעוועס ווייסע, זילבער־פליגל אויסגעשפרייטע,
זון אין מיינע אויגן, פרייד אין מיינע גלידער.
בלויער פויגל וועט מיך פונעם ברעג באַגלייטן
מענטש, זיין גליק, זיין לעבן — ליד פון מיינע לידער.

אַ זון און אַ רעגן

(איז טאָן פון פראַנצויזישן שאַנסאַניערן־ליד)

איך גיי צו מיין געליבטער,
נייע שיד היינט אָנגעטאָן
פאַר מיין געליבטערס וועגן —
שיינט אין האַרץ ביי מיר די זון,
אין דרויסן גייט אַ רעגן.

איך גיי צו מיין געליבטער,
כּוואַלט עס עמעצן דערציילט,
קומט קיינער נישט אַנטקעגן —
אַז מיין האַרץ איז פול מיט פּרייד,
דערצייל איך עס דעם רעגן.

איך גיי צו מיין געליבטער,
פיר מיד, רעגן, פיר מיד, פיר,
כאַטש ביז צום הויז צו אירן —
רעגן פאַטשט אין פלייצע מיר:
נו, קום, איך וועל דיר פירן.

צענעצט די שיד, די נייע,
און דאָס העמד — ערשט פּריש געפרעסט,
(איך בין אַליין די וועשין).

אַבער איין זאך, רעגן — וועסט
מיין ליבע נישט פארלעשן.

איך גיי צו מיין געליבטער
און דער רעגן גייט מיט מיר —
ס'איז פריילעכער צוזאמען.
כ'טראָג אַ פינגערל פאַר איר;
אַ שאַלעכל — איר מאַמען.

אַ ליבסטע מיינע, מיידל,
כ'זע דאָס הויז, די טיר, באַלד, באַלד;
אַט לויפט זי מיר אַקעגן
און איר פנים, ווי עס שטראַלט.
אַ זון אינמיטן רעגן.

פראַנצויזישע ריווערע, 1957.

א' ט' א' ל' י' ע'

ווייל דו ביסט אַ זוניק לאַנד

איטאַליע, כ'האַב געזען אין דיינע שטעט די לוקסוס־היימען,
איך האָב געהערט, וואָס גאַסן אַרעמע, פון נויט דערציילן.
עס זיינען דיינע שטעט צעטיילט, אָן בושה און אָן מורא,
אויף צוויי אומגלייכע, אַרעמע און רייכע טיילן.
און ווייל דו ביסט אַ ליכטיק, זוניק לאַנד — איטאַליע —
שרייט דאָס אומרעכט צו דער זון,
אַפענער ווי אומעטום.

איך בין געווען אין דיינע געסלעך, קרומע און צעדרייטע,
אויף זיך געפילט דעם הונגע־ר־בליק פון קינדער אין די שטויבן.
עס שמען דיינע גאַסן מיט די פרעכטיקע בנינים,
נאָר כ'קען זיי נישט באַוונדערן, איך שעם זיך זיי צו לויבן...
און ווייל איך ווייס, ווי הייס דיין צאָרן ברויזט — איטאַליע —
וואַקסט מיין האַפענונג און בליט,
זינג איך דיר מיין ברכה־ליד.

די כוואליעס דער ציי לן . . .

איך גיי ביי דעם ים־ברעג, דעם מילדן, איטאליעס,
ווי גוט ס'איז דאס רוישיק געמורמל צו הערן!
אויף נאכטיקע זאמדן עס קומען די כוואליעס,
זיי קומען און ציען צוריק זיך נישט גערן.

זיי שפרייטן אווארן לבנהדיק־ווייסע.
עס שמייכלען אַרונטער פון הימל די שטערן.
די כוואליעס דערציילן די אַלט־נייע מעשה,
די זעלביקע מעשה פון זיין און פון ווערן.

דאך וואַלט איך כסדר זיי הערן דערציילן
די מעשה פון מיטן — אַן אַנהויב, אַן ענדע.
מיר דאַכט אַפט, איך הער און פאַרשטיי שוין אויך טיילן,
וואָס כוואַליעס דערציילן פון צוקונפֿט־לעגענדע.

אונטערן לויטערן הימל איטאליעס

דאָ, אונטער דעם לויטערן הימל איטאליעס,
— אין נאַכטיקע שעהן, אין שפעטע, אין שטילע, —
פאַרנעמט מיין געמיט דאָס געזאַנג פון די שטערן,
אַז כ'הער גאַר די אייגענע טריט נישט אפילו.

איך גיי איבער געסלעך געפירט פון מחשבות,
מחשבות, חלומות — זיי קענען פאַרפירן,
עס היט מיך פון הימל די פולע לבנה,
איך זאַל דאָ חלילה דעם וועג נישט פאַרלירן.

— איך גיי דורך די געסלעך, באַפאַלט מיך אַ טרויער —
האַסט אוצרות, איטאליע, פון דורות גאונים;
די זין דיינע שמען, אין לענדער, פאַר בויער,
זיי בויען פאַלאַצן און זע, ווי זיי וווינען!

— עס קומען מיליאָנען, אויף חידוש און גאַפן —
פון מזרח, פון מערב, פון צפון און דרום,
— עס האָבן די מייסטער דיר ווונדער געשאַפן —
פאַרוואָס איז דיין פאַלק אַזוי מוראדיק אַרעם?

איטאליעס מאדערנע מאדאנע

א פאלאץ-מוזיי. ער שטייט שוין פיל הונדערטער יארן.
געלעבט האט נאך דאן לעאנארדא דע ווינטשי.
מען קומט זען דעם ווונדער, פון לענדער פון ווייטע צופארן —
געבויט האט דעם פאלאץ א רייכער מעדיטשי.

פון מאלערס גאונים, געמאלן סופיטן פון זאלן.
ווי ראמען, געקארבטע אין גאלד — די קארניזן.
מלאכימלעך בלאזן אין לאנגע טראמפייטערס — זיי שאלן, —
דארט פירן מלחמות די געטער מיט ריזן...

לעגענדעס פארקערפערט אין פארם, קאלירן, פיגורן,
געבראכטע צום לעבן פון מייסטער און גאון —
באשאפער פון געטער און געטינס, וואקכאנקעס, סאנטורן
און חיות מיט פליגל און געטער מיט קלאען...

מאדאנעס, מלאכים און הייליקע הימל־געשטאלטן,
און קערפער ווי זונען און קערפער — ווולקאנען;
סאנטורן און ריזן און געטער פון עבר פון אלטן —
געפאנגען אין שווערע, אין גאלדענע ראמען...

* * *

עס קומען טוריסטן צוזאמען, מען קומט אויך באזונדער.
און גרופעס געפירטע פון פירער, וואס ווייזן.

מען גייט דורך די זאלן באגייסטערט פון ווונדער צו ווונדער,
מען דרייט זיך אזוי ווי פארשיכורט אין קרייזן.

עס הערט זיך התפעלות: „א מייסטער“, „שעדעווער“ און „געניוס“.
די פירער דערקלערן פון אלץ, וואָס זיי ווייסן:
— און איצט וועט מען זען באַטיטשעליס: „דער פּרילינג“ און „ווענוס“.
עס בריען די פאַרבן... די לופט איז אַ הייסע...

דורך זאלן, דורך צענדליקער טירן, ביז העכערן גאַרן —
אַ באַקוס, מאַדאַנעס, וואַקאַנקעס, סאַטירן.
פיגורן אין מאַרמאַר, אין גאַלד און זילבער־גראַווירן.
און צירונג פון זעלטענע קונסט־ווועלירן.

גינגאַלדענע רינגען, בראַסלעטן און בראַשן געשניצטע,
אַ קרוין און אַ סצעפטער, טיאָרעס, דיאַדעמעס
— באַזעצט מיט רובינען, בריליאַנטן אין פּריזמעס צעבליצטע —
ווער האָט זיי געטראָגן? ... געווען איז עס וועמענס? ...

עס שווינדלט אין קאַפּ מיר, איד טרינק זיך אין ים פון קאַלירן.
איך מאַך צו די אויגן — זיי זיינען מיר שיכור.
די וועלט דאָ, זי האָט מיך געפאַנגען אין כישוף אין אירן,
איך האָב דאָ פאַרלוירן דעם זין פון דעם עיקר ...

— — — — —

אַט בין איך אין דרויסן, ווי גוט ס'איז! אַט שטיי איך ...
איך שפּאַר זיך אין וואַנט אָן. איך אַטעם אָפּ פּרייער.
די געטער — די פּריסטער — און אויפן מזבח,
דער מענטש איז דער קרבן, וואָס ברענט אינעם פייער ...

איך שטיי און איך ברום־צו אַ ניגון, אַ לאַנג שוין געהערטן.
ס'איז גוט דאָ. דער הימל, איטאַליעס, דער בלויער!

איך טראכט פון דעם מענטשן, זיין לעבן, באַגריפן און ווערטן.
עס אויערט אַרום מיר אַ ליד פון באַדויער ...

איך הער אַ געמורמל — פון וואַנען? דאָ, נאָענט, אַרום מיר.
אַ פרוי און אַ קינד, נישט געהערט גאָר איר קומען.
אַ קליידל, אַן אַלטס, אין איר בליק אַזאַ טרויער, אַ שטומער;
אַ טיכל, אַ שוואַרץ, ווי אַ ראַם צו איר פנים.

דאָס קינד אויף איר אַרעם. קוים, עטוואַס, אַ ברוסט אַן אַנטפלעקטע.
„די פרוי און דער פאַלאַץ“ — לויפט דורך אַ מחשבה,
איר פנים — די אויגן — איר האַנט איז צו מיר אַ געשטרעקטע,
זי מורמלט שטיל: „פרעגאַ“ (*), עס בעט אַ נדבה —
איטאַליעס מאַדערנע מאַדאַנע ...

איטאַליע, 1960.

(* „פרעגאַ“ — כ'בעט דיך.)

„באַנקראַטאַ קאַפּיטאַליזמאַ“

אַ מאַרק־טאַג — — —

עס האָבן משפּחות דורך נעכט שפּעט געאַרבעט צוזאַמען
ביים שטריקן און העפטן, ביים נייען די שטאַפּן מיט קווייטן.
עס האָבן געהאַלפּן די קינדער, דעם טאַטן, דער מאַמען
די היימישע סחורות אין פאַרבן, פאַר קונים פאַרגרייטן.

מען האָט נישט געציילט דאָ די שעהן, מ'האַט שווער נאָר געמיט זיך,
איצט שטייען באַצירטע די טישן, די קעסטלעך, די קוישן,
עס האָבן די גאַסן די גרויע, קאַיאַר נאָך צעבליט זיך —
אַ שפּע פון סחורות קאַלירטע, וואָס רופן, וואָס רוישן.

דער בלענד פון דער זון האָט געלייגט זיך אין קווערן, אין פאַסן —
פאַרדעקן דעם עלנד דעם וויסטן אויף ווענט און אויף שוועלן
און זשמעניעס מיט גאַלד־שטיק צעוואַרפן אין שטויבן פון גאַסן,
צו לאַקן די קונים טוריסטן פון ים־ברעג האַטעלן.

עס פּילן די לופט אָן מיט קולות, פאַרקויפּער פון סחורות;
פאַרקויפּער פון אייגענער מי, נאָר צו שטילן דעם הונגער.
איך הער אין די קולות, די קרוידעס פאַרשוויגן דורך דורות. —
עס קלינגען דאָך מונטער און זיכער די שטימעס פון יונגע.

עס קומען די קונים! געמיש פון לשונות צעקלינגען
אין לופט פון די גאַסן — זיי קומען מיט גרינגע געמיטער,

זיי ווייסן: דאָ קויפט מען מציאות, מען דאַרף זיך נאָר דינגען...
לשונות, געלעכטער און קולות אין לופט דער צעגליטער.

אַ יונג, ביי זיין סחורה, דער פנים, אַן אַפגעצערט ברוינער,
קלוג שמייכלען די אויגן: „איך ווייס, וואָס נישט אַלע נאָך ווייסן“...
זיין שטימע, אַריבער די קולות, דערגרייכט צו די קונים,
אַ שטימע, אַ קלינגענדיק־שטאַרקע, אַ גליענדיק־הייסע:

— „קויפט, קונים, מציאות, ביי מיר, צי ביי יענעם — קיין חילוק!
קומט צו און איך וועל אייך דערציילן פאַרוואָס, און אַן מורא,
ס'איז פון אַ באַנקראַט אונדזער אַרבעט, פאַרקויפט זיך עס ביליק;
עס איז פון דעם גרעסטן באַנקראַט אונדזער מי, אונדזער סחורה“ —
עס דונערט זיין שטימע: — „באַנקראַט קאַפיטאַליזמאַ“

„באַנקראַטאַ — — — קאַפיטאַליזמאַ“ — — —

איטאַליע, 1960.

ליד פון מענטשנס לעבן אויף דער ערד

1.

איך האָב אין זוניקן בייטאָג,
ביים ברעג פון ים געזונגען
ליד פון מענטשנס לעבן אויף דער ערד.
דאָס ליד געפעלן איז די טאַנצנדיקע וועלן.
אינדן האָבן דאָס געזאַנג פאַרנומען
אינעם שנעלן, שנעלן יאַגן
איבער באַרגיק־הויכע וואַסער־וועגן, —
ווייט און ווייטער פון די ברעגן.
ווינט — דער פליגלדיקער רייטער פון די ימען
האַט צום הימל־ראַנד
דער זון געבראַכט, אַ פריידיקער צו טראַגן —
ליד פון מענטשנס לעבן אויף דער ערד.

2.

פריע אַוונט־שעהן, ס'איז די זון
אַראָפּ אַהיים זיך אַפצורוען.
אויפן הימל־שליאַך צעוואַרפן זענען
ראַזע פלאַמען, וואָס דערברענען,
פאַרבן־שפילערייען, גאַלד־געשניצטע האַרפן;
בלומען אין קאַלירן, וואָס פאַרגייען,
לעצטע שטראַל־צעבליצטע קופער־מעשן.

פערל און אַפּאַלן — בלייבן און פאַרלעשן.
אויף פּאַסטעל־קאַלירטן הימל
אויפגעטויכט האָט, ווי אין נאַטן־שריפט פאַרצייכנט,
פון אַ העלן שטראַל באַלויכטן —
ליד פון מענטשנס לעבן אויף דער ערד.

.3

אַ פאַרנאַכט, אַ זומערדיקער, מילדער.
הימל־בלויע טוליען, ווייכע,
שפרייטן זיך אויף מאַטן גאַלד פון זאַמדן.
ווי פאַרלאַזן, ווייט פון ברעג דאָ
טוליעט זיך אַ שיפל צו די סקאַלעס.
כ׳ביין פון טאַג נאָך דאָ פאַרבליבן
און נישט ווייט אויך זיצט אַ זוניק־ברוינע מאַמע,
פון איטאַליעס פישער־לייט אַ טאַכטער,
טוט זי אין איר שויס איר קינד פאַרוויגן,
הער איך אינעם ריטם פון די כוואַליעס,
אין דער יונגער מאַמעס ניגון —
ליד פון מענטשנס לעבן אויף דער ערד.

איטאַליע, ביים אַדיאַטישן ים־ברעג.

זומער, 1962.

טוריסטן

זיי קומען צופליען צוזאמען, ווי פייגל אין סטייעס.
זיי פילן די לופט אן מיט רעשיקן רעדן און רעגן;
זיי גייען צוזאמען אזוי ווי משפחות געטרייע.
מען דארף גארנישט פרעגן — עס קומען די ווונדער אַקעגן...

עס קומען אַקעגן פאלאַצן, אַמאַליקע שלעסער.
פון ריזיקע גייסטער געשניצט און געבויט — קאַטעדראַלן.
מען האַלט איין דעם אַטעם — איין חידוש פון צווייטן איז גרעסער;
די אויגן באַצויבערטע לויכטן דורך טרערן, זיי שטראַלן.

עס קומען אַקעגן אַמאַליקע אוצרות, אַנטיקן,
סקולפטורן און בילדער באַרימטע, אין רייכע מוזייען!
אן ווערטער עס רעדן זיך איבער דאָ בליקן מיט בליקן —
עס איז גאַר קיין גליק און קיין פרייד נישט, אַליין זיך צו פרייען...

וואָס טוט מען, וואָס טוט מען? אַזויפיל, אַזויפיל צו זען נאָך —
אַט איז אַלץ אין ביכלעך, בראַשורן פאַרצייכנט, פאַרשריבן.
מען איילט זיך פון טירן אין טירן, ווער ווייסט, צי מען קען נאָך
באַווייזן — אַזויפיל געזען שוין, נאָך מערער פאַרבליבן...

עס בייטן זיך סטייעס נאָך סטייעס, — מען קומט און מען שידט זיך.
מען נעמט מיט דעם יום־טוב, באַשיינען די וואַכיקע זאַרגן.
עס דרייט זיך אזוי, אַ, דאָס רעדל פון צייט און עס דרייט זיך,
ביז אַלע צעפליען, אין איינעם, אַ גרויען פרימאַרגן...

אָדריאַטישער ים-ברעג

אין הייס־זוניקע באַטאַגן!
ליגסטו ברייט און ווייט צעשפרייט,
און אַטעמסט שטיל, אין רואיקן געמיט,
כאַטש נעם און צי זיך אויס
אויף מיניענדיקן גריין
דאָס פנים צו דעם הימל
גאַלדענעם און בלויען.

ווי גוט עס איז אַזוי צו ליגן
אויסגעשפרייט די הענט,
די אויגן האַלב־געשלאָסן
און זיך וויגן, ווי אויף פליגל,
וויגן זיך די אַלבאַטראַסן
אַפצורוען, רוען, רוען
פון גרויסן אומרו פון דער שטאַט,
פון שטאַל און שטיין
פון טויזנט וועלטלעכע פאַרדראַסן,
פון אומזיניקן גערויש און שטויב,
וואָס מאַכט דיין קערפער מיד און טויב
און פרעמד צו זיך אַליין.

טעניגאַליע (איטאַליע), זומער, 1962.

איטאליענישע יוגנט טאנצט דעם „טוויסט“

1.

ד ע ר ו א ר ט ו נ ג

בייטאגעדדיקער הימל — ווייס־צעגליט.
פון זון פארפלייצט איז ים און רוים.
אין שטילן דרימל מורמלען כוואליעס מיד.

ביי דער פליאזשע — אַ טעראַסע.
אומגעדולדיקע, דערפרייטע,
סעניגאליער יוגנט וואַרט
— אויף „טוריסטאַ אמעריקאנאַ“ —
פולע טאַשן האָט ער, האַלבע־הונדערט לירע־שטיק,
יעדער שטיק באַזונדער איז אַ שליסל
צו דעם נייעם שפּילער־קאַסטן,
דעם באַצירטן מיט קאַלירטן מאַזאַאיק, —
דאַרטן איז געפאַנגען און פאַרשלאָסן
זייער איצטיק גליק.

פיס אין אומרו, ווי דער דיל וואַלט בריען —
סטייע פייגל, גרייט צום פליען.
באַלד וועט גאַסט אמעריקאַנער
זייער גליק באַפרייען.

צו דעם שפּילער־קאַסטן טוט אַ שפּאַן ער —
יונגוואַרג האָט געוואַרט דאָ נישט אומזיסט, —
נאָר אַ דריי געטאַן דעם קראַץ ער,
האַט אַ זעץ געטאַן, ווי קאַכעדיקע לאַווע — „טוויסט“.

ד ע ר ט א נ ין

„טוויסט“ — דער אַספּאַלט איז גלאַט און ריין
און גרויס און פריי דער דרויסן איז, —
און פאַר דער טיר אַ בערגל מיסט — „טוויסט“.

„טוויסט“ — קופער-קערפער דין און בויגיק —
נויט און ווינט מיט זון געקנאַטן
און די פיס — זיי קענען נאָטן,
גאַרנישט ווי אויף דר'ערד געטראָטן,
ווען זיי טאַנצן „טוויסט“.

„טוויסט“ — אַ בויג, אַ נויג, אַ דריי אַרום,
אין זעלבן אויגנבליק — צוריק.
דאָ געוואַקסן קינד מיט קינד;
יינגל, מיידל — זי און ער און ער און זי,
אַ צי, אַ ברי, אַ ציטער-אַפּל און אַ פּלאַטער,
הונגעריקע, זאַטע —
דריי זיך, דריי, אין לופט צעהיצט — „טוויסט“.

„טוויסט“ — אין גאַנג אין שטענדיקן פון יאַרן,
זינט ערד איז ערד און זון איז זון
דרייען זיך אין טאַנץ די פאַרן.
ערלעך, פריי — דעם טאַנץ געטריי,
ווער דו ביסט און ווו דו ביסט,
פונעם אוראַלט, אוראַלט אַן ביז איצט — „טוויסט“.

ד י נ א נ ע

פון דערווייטנס, ווי פארלויירן,
 שטיין־געבליבן איז אַ נאַנע.
 יונג און פרום דאָס פנים בלייכע,
 אַ מאַדאַנע־שמייכל — אירע ליפן;
 ווייכער טרויער — אירע אויגן,
 אַ פאַרחלומטע, פאַרקלערטע — זעט און הערט.

און מיטאַמאָל האָט זי דערפילט
 אַ דינעם ציטער אין די קני.
 ז'האַט אַן אויגנבליק געשפירט.
 ווי אונטער אירע פיס וויברירט די ערד.
 זי האָט זיך שנעל געטאַן אַ ריס אַוועק.
 זי גייט און גייט אין לאַנגן, שוואַרצן נאַנע־קלייד.

צום האַרצן דריקן אירע הענט
 דעם גלאַטן, קאַלטן צלם אירן,
 צו דערשטיקן ברי פון זינד,
 וואָס ס'האַט אַ צינד געטאַן
 אין אירע יונגע בריסט —
 דער „טוויסט“.

סעניגאַליע (איטאַליע), זומער, 1962.

א נאַכט פון איבערטראַכטעניש און שרעק

.1

איבער די ברעגן, די שענסטע, איטאַליעס,
ווייט פון די אַרעמע שטיבלעך און געסלעך
שטייען פאַרפּוצטע די לוקסוס־האַטעלן.
„רוען“, דורך טעג דאַרט, אין ווייכע פאַטעלן
דייטשישע „הערן“.
ווייסט מען פון פריילעכע ערטער פאַרגרייטע,
פאַרן די דייטשן, די רייכע, פאַר מיילן —
נעכט צו פאַרוויילן.

אונטער דעם לויטערן הימל איטאַליעס,
ווייט אין אַ ווינקל אַ שיינעם פאַרהוילן;
איבער די כוואַליעס פון איינעם אַ ברעג דאָ,
וויגט זיך דורך טעג און דורך נעכט דאָ,
אַ זומער־„ראַטאַנדע“, —
וויגט זיך, ווי זװאַלט אין לופטן הענגען.
קומען די דייטשן אין גרויסע „מערסעדעס“,
נעכט דאַרט פאַרברענגען.

ווערט אין „ראַטאַנדע“ געפרעסן, געטרונקען.
זאַט פון פאַטראַוועס אין רייכע האַטעלן.

שניידט מען דאָ ווורשטן, און שאַרף זיינען מעסערס,
שניידן זיי שטיקער, וואָס דיקער, וואָס גרעסער.
עסט מען די ווורשטן,
טרינקט מען געטראַנקען צו לעשן די דורשטן;
גיסט מען שאַמפּאַניער, מיט שאַס פון די פלעשער,
ביר — פון די פעסער.

2.

וואָס איילסטו אַזוי זיך דאָ איבער די געסלעך,
לבנה, דו בלאַסע? — כ'האַב אויך זיך דערשראָקן.
דאָס שיכורע ריטשען — ווי מאַנסטעריש־העסלעך!
דאָס קומט פון „ראַטאַנדע“ — די אַרישע ראַסע.

אַ שדיים־אַרקעסטער — עס רוישן די מעשן.
וואָס האָט דאָ געטראַפן, אין נאַכט אַט דער שטילער?
עס האָבן די שטערן גענומען זיך לעשן —
זיי קומען די אַריער, זיי קומען שוין ווידער!

האַט פּאַלק שוין פאַרגעסן? צי ס'האַט זיך באַהאַלטן?
ס'איז קיינער נישט וואָך דאָ, די מערדער צו היטן, —
אַ שרעק און אַ טרויער, די טריט מיר פאַרהאַלטן,
ס'איז הפּקר מענטשס לעבן, ביים האַר פון פּראַפּיטן.

אוי, וויי, ווי די פעלקער, ווי שנעל זיי פאַרגעסן!
דער האַר פון פּראַפּיטן, פון מענטשן דער שונא.
מען פירט שוין אַ מסחר — מ'האַנדלט איין לענדער —
ווער — דער פאַרקויפּער? און זוער איז דער קונה?

3.

פּלאַנטער פון געפּילן און מחשבות
האַט מיין האַלדז אַרומגעכאַפּט, געשטיקט —

איינאונאיינציק וואָרט נאָר פּיקט און פּיקט
 ביי מיר אין מוח:
 ווער איז ווער?
 ווער איז מערדער? ווער איז נישט?
 און דער שולדיקער, דער נישט־באַשטראַפּטער,
 וווּ איז ער?
 ווער איז דער, וואָס וועט באַשיידן און אויסטיילן,
 אָז זיי האָבן זיך פאַרמישט,
 איבער לענדער, ווי מגפות זיך צעוואַרפן,
 שנאה־שרפות שפּרייטן און פאַרגרייטן;
 נייע טויטן, נייע פיינען אַנצווענדן
 קעגן מענטש און פעלקער —
 זיי פון אַלץ, צוזאַמען מיט דער הויט פון לייב —
 באַרויבן.
 זיי פאַרטיליקן, פאַרלענדן? —

4.

וווּ אַ שונא פון דעם מענטשן,
 רעדט ער, בעט ער נאָר „מחילה“
 פאַר די פייניקער פון פעלקער:
 ווייל זיי וועלן — כלומרשט —
 „וועלטס באַשיצער זיין“...
 זיי, וואָס האָבן אין דעם לייב און לעבן פון מיין פּאַלק
 און פעלקער, מיט אַנגעגליטן ציפּער־שריפט אַריינגעברענט
 די חתימה זייערע, די טמא — וועלן וועלטס באַפרייער זיין!
 וווּ אַ פּויגל נאָר, וואָס לעבט פון רויב,
 וווּ אַ חיה־רעה, וואָס באַפּאַלט נאָר צו פאַרציקן,
 שטיקן זיך פון דער המצאה.
 די שאַקאַלן, וואָס באַפּאַלן פעלדער, נאָך די שלאַכטן —
 לאַכן.
 עס וואַלט צו דעם דער טויט אַליין
 זיך נישט דערטראַכטן.

עס בלויט דער רוים.
 עס בלאַסט דער זוים פון הימל.
 נאַכט־פלאַמען — אויסגעלאָשן,
 דאָס גיהנומדיקע ריטשען — אָפּגעשטעלט.
 פון קאַשמאַרן־פלאַנטער, קוים זיך אויסגעפלאַנטערט,
 דאָך, געבליבן נאָך אין מיר די מורא און אַ קעלט.

צום מזרח איז מיין בליק געווענדט —
 פון דאָרט — דער ליכטיקער באַגין.
 עס שטרעקט אַהין די האַפענונג,
 אירע הענט געפרוירענע — דערוואַרעמען...
 דאָך, וואָס וועט זיין? אַ, וואָס וועט זיין? —

איטאַליע, 1961.

דער מענטש

פון אלע היפוכים און מינים — איין מין.
דער שטרייט אין דעם מענטשן גייט אן נאך ביז איצטער, —
קאנטראסטן אים ווארפן אהער און אהין.
דער מענטש איז דאס שלאכט־פעלד, דער שטרייט — א צעבליצטער.

דער מענטש נאך פארמאגט וואס פון וואלף און פון לאם,
ס'איז דא נאך דער צווייפל און ספקות אין גלויבן;
דאס גוטע געמישט איז מיט שלאנגישן סם,
אליין איז דער יושר נישט פריי נאך פון רויבן.

די פרוכטבארע ערד האט געשפייזט אים, גענערט;
ר'האט גאלד געזוכט, געפונען אין אירע טיפן.
איצט זוכט ער אין הימלען די גליקן — די ווערט
פון לעבן אייגענעם, נאך אלץ נישט באגריפן.

צוויי זיילן ליכט *

ווי ביי דער שלאכט אין גבעון — זון, א, נישט פאָרגיי!
א, ווייזער-צוויי, נישט איילט אַזוי צום ציפער אַכט!
עס ציילט אַ וועלט די רגעס, ציילט און מעסט
און בעט: כאַטש איין מעת-לעת, אַ טאַג, אַ נאַכט —
ליכט אויף אַ שטראַל פון האַפענונג און טוט אַ פאַל,
אַ ציטער, און פאַרלעשט — ס'איז נישט געשען דער נס!

עס האָבן מיט רציחה, שנאהדיקע הענט
פאַרשוועכט, געשענדט דעם שבת און פאַרשטערט;
מ'האַט אין פנים אונדז פאַרקלאַפט די לעצטע טיר.
אין מערב האַט די זון אַ פאַל געטאַן צו דר'ערד, —
ברוטאַל האַט שונאס האַנט אַריינגעשטאַכן פלינק
אין ברענענדיקער ווונד, זיין אַנגעגליטע שווערד.

אַ רגע שטיל... דער זייגער טיקט... עס שטיקט געוויין,
עס רייסט זיך ים פון ברעג; אַ ווינט פון זיפץ און קרעכץ.
ס'האַט וועלט דערזען אַ וויסטן חלום אויף דער וואַר,
זיך אומגעקוקט מיט שרעק און קלאַר דערזען דאָס שלעכטס
און זיך צעוויינט אַ פיל-מיליאָנענדיק געוויין, —
ששש — עס שלאַפט דאָס אויסגעפרוּוטע, ווונדערלעכע פאַר.

די נאַכט איז שוואַרץ, די לופט איז שטיקנדיק, געדיכט,
און אומגעריכט, פון פינצטערניש עס רופט אַ קול
פון לויטערן געזאַנג: — „אַ, קומט, וואַרפט אַפּ די שרעק
פון טויט, עס וועט שוין לאַנג נישט דויערן די נאַכט!“
פאַלגט ריי נאָך ריי דעם רוף, דעם רוף פון זיי — אַ, זעט!
אַ, זעט! צוויי זיילן ליכט באַלויכטן אונדז דעם וועג.

(* עטל און יוליוס ראָזענבערג זיינען אומגעקומען אויף דער עלעק-
טרישער שטול, פרייטיק פאַרנאַכט, דעם 18-טן יוני, 1953.

ביים לייענען די בריוו פון עטל און יוליוס

1.

נישט איר — דער טויט האָט אָפגעקערט פאַרשעמט זיין פינצטער פנים.
נישט פון קעניגס ווינגאַרטן, נישט פון שלאָס מיט טעפּיכער און בלומען,
נאָר פון טויט־הויז, געפייניקטע, אומשולדיקע — באַשטראַפּטע
האַט איר אַ געשאַנק געמאַכט דעם מענטשן, דעם בחיר היצירים —
דאָס געזאַנג דאָס לויטערע פון מאַרטירער אויסגעפרוּוטע,
וונדער־בריוו פון ליבע גרויס און שטאַרק — אַ נייער שיר השירים.

שיר השירים צו דעם לעבן, פלאַם פון ליבע — יעדע שורה,
אַנזאַג אויף אַ וועלט אַ נייער, יעדער ליבעס־וואַרט אַ בשורה.
הייליק האַלט איר אייער לעבן, מער נאָך הייליק איז אייך יענעמס.
אייער ליבע רעדט צום מענטשן און די רייד, ווי וואָר זיי זענען —
עכט ווי אייער לעבן — שטראַלט אַרויס פון יעדן וואַרט דער אמת,
בראַנד און פייער פונעם גיהנום וועט דעם אמת נישט פאַרברענען.

2.

כיגיי אַרום פאַרלוירן און דערשראַקן, — ניין, איך קאָן נישט רוען,
ווי איך זאָל נישט זיין, אין שפּעטער נאַכט אַן שלאָף, אין פריע שעהן —
כ׳הער נאָר דעם „פאַרוואַס“ מיט אַ געבעט און מיט פאַרדראַס און מאַנען:
„דער רוצח משפט דעם גערעכטן, דעם, וואָס איז נישט שולדיק.
ווען, אַ ווען שוין וועט דער גרויסער טאַג פון דין וחשבון קומען?“
הער איך זייער קול דאָן נאָענט: — „טו און מאַן און זיי געדולדיק“.

זעץ איך זיך אין שטילער נאַכט צום טיש און מיש מיט דורשט און אייפער
זייער בוך, דעם נייעם שיר השירים, ווי אַ הייליק ספר, —
לייען איך, מישן זיך די ווערטער, שורות בייגן זיך און קרויזן —
נישט קיין ווערטער, נישט קיין שורות, נאָר צוויי גליענדיקע רויזן —
נישט קיין רויזן — צוויי געזיכטער פלאַמען־אויף, אויף יעדן בלעטל,
כ׳שליס די אויגן... האַרץ מיינס שטיל צעוויינט זיך: „יוליוס — עטל“.

איצט שלאָפט ער — „מעני“ *

פידלען שפילן אויס מיין טרויער
און דעם טרויער פון מיליאָנען —
טרויער, נישט געהילט אין שוואַרצן, —
הימל לויטערער און בלויער,
שטערן און לבנה־שטראַלן
וועלן שטענדיק אונדז דערמאָנען:
רײַז געפאַלן — מעני.

ווי אַ פּאָדעם זייד אַ רויטער,
דורכגעוועבט דורך ליד פון לידער,
פון מאַרטירער־פּאַר געהייליקט,
מיט אַ ליבע טיף און לויטער;
ווי עס נעמט זיך אָן אַ זאַמען

---

* אין אַנדענק פון עמנואל בלאַך, דעם מוטיקן פּאַרטידיקער פון געײַ
רעכטיקייט, וועמען עטל און יוליוס ראַזענבערג, אין זייערע בריוו פון
טויטן־הויז, רופן מיט ליבע און פּאַרערונג: „מעני“.

און צעבליט זיך — אויפגעגאנגען
איז דער נאמען: מעני.

ערלעך, מוטיק און געדולדיק,
דעם פארצווייפלטן דערמוטיקט;
נישט געשוינט ברוטאלן הערשער
און געזאגט אים: דו ביסט שולדיק!
דער אומשולדיקער באַשטראַפטער —
נישט געלאזט אים רואיק שלאָפן, —
איצטער שלאַפט ער — מעני.

שפילט־זשע פידלען, נישט קיין טרויער, —
שפילט דאָס ליד פון די מאַרטירער,
שפילט אַ וועלט, וואָס לעבט אין שלום
און פון נייער וועלט די בויער;
שפילט אויס פילקאלירטע בלומען
צו דעם פאַלקס־זון דעם געטרייען —
שפילט דעם נאָמען — מעני.

„מאַשינאַווע לידער“

וויילט איר וויסן ליבע ברידער,
וואו איך שאף זיי, מיינע לידער?
זעט, די לידער מיינע שאף איך
ביים מאַשין, וואו שטענדיק שקלאף איך.

ביים מאַשין, דעם קאַפּ געבויגן,
בלוטן, טרערן מיינע אויגן —
ניי איך קליידער, שאף איך לידער,
אוצרות גאַנצע, ליבע ברידער.

קנוילן פאַדעם גיט דער באַט מיר,
קנוילן טרערן גיט פאַרדראַס מיר,
זיץ איך, זינגער, פון באַגינען
ביי די „זינגער“ ניי-מאַשינען.

פול מיט בלוט דאָס האַרץ פאַרלאַפן,
מאָך איך טאַשן, פלעכט איך סטראַפּן,
אין דעם ווילדן שאַפּ-געריידער
שטעפּ איך קליידער, וועב איך לידער.

(„דער גרויסער קונדס“, ניו-יאָרק, 4 פעברואַר, 1909).

אויף די קברים פון די טויטע

די קרבנות פונעם „טראַיענגל־פייטער“

מיט אַ נייעם קריעה־ריס אין האַרצן,
מיט אַ ווונדן־זעל, געהילט אין שוואַרצן,
קום איך, מענטש, צו דיר, נישט שעלטן, שרייען,
נאָר מיט שלאַנגען־גיפט און גאַל וועל שפייען
איך אין פנים דיר... שטומער צער און צאַרן
פון מיין בליק — ווי אַ שפיציק־שאַרפער דאַרן —
וועט צו דיר אין האַרצן שטענדיק צילן...
ביז דו וועסט דיין אייגן ווונד דערפילן...

פילסט נישט, מענטש!... דו האַסט אַליין געצונדן
און געברענט ביי זיך אין האַרצן ווונדן...
פון דיין אייגן לייב געריסן האַסטו פאַסן,
און געוואַרפן הפקר אויף די גאַסן...
שד, מענטש! האַסט דעם שליסל צום גן־עדן,
און איך צאַפל זיך אין גיהנוםס ליידן...
קאַנסט, נאָר ווילסט נישט, מיך און זיך באַפרייען!...
גאַט, מיין גאַט דו, זאַל איך וויינען? זאַל איך שרייען?

כװעל אין האַרצן שטיקן מיינע ליידן
און וועל שווייגן שטום, איך וועל נישט ריידן...
וואָס פאַר אַ שפּראַך קאַן צו דיר אין האַרצן דרינגען
נאָך אַ יענע רויטע פייער־צונגען,
ס׳האַבן דורשטיק, טיף זיך איינגעזויגן
אין דיין לייב און בלוט, אין דיינע אויגן?...
שטום וועל איך באַוויינען די קרבנות דיינע!
שטומער ווייטיק מיינער, קינדער מיינע!...

(„פרייע אַרבעטער־שטימע“, ניו־יאָרק, אַפּריל, 1911).

זאמלונג פון אפגעליבענע לידער

„ אױף גאטס װעלט “

די הילע, דאָס ליבעליד און אַלע אַנדערע 122 זייטן פון בוך: „אױף גאטס װעלט“ זיינען געצייכנט און אילוסטרירט געוואָרן פונעם קינסטלער יהודה טאַפּעל, דער זינגער און פּאַרלאָג „אַמעריקע“, ניו־יאָרק, 1919.

א בערעלע-בו

מיר זייגען געוועסען ביז שפעט אין דער נאכט
אין דרויסען ביים פענסטער, ווי קינדער פארבראכט.
איך האָב איהרע האָר שטיל געקושט און געגלעט,
און זי האָט געפלאַפעלט, געשפּאַסט און גערעדט,
און אליץ מיך געשראַקען:
— איך געה שוין, ס'איז שפעט! איך געה שוין, ס'איז שפעט!

איך האָב איהר געקושט, האָט זי אזוי קאַלט
זיך כלומרשט געמאַכט: „איך האָב דיך נישט האָלד“ —
האָט זי זיך צולאַכט, און געצויטערט פון גלוסט,
געכאַפט באַלד מיין קאַפּ און געפרעסט צו איהר ברוסט,
געברענט מיר מיין אויער: אַך, וואַלסטו געוואוסט
ווי כ'ליב דיך מיין אינגעל, מיין ליבער, מיין גאַלד!

— איך בין — זאָגט זי — מאַמע, און דו ביזט מיין קינד.
נו, לעגנישע דאָס קעפּיל אויפ'ן שויס מיר געשווינד.
איצט מאך נאָך די שענינקע אויגעלאך צו.
דו פּאַלגסט נישט אַ מאַמען? — דו שלעכטינקער דו!
אָם געהט דאָך אַ בערעלע — בערעלע-בו!
בערעלע-בו!

אַ ר ר ג ז

איך האָב באַשלאָסן מער מיט איר זיך נישט צו טרעפן;
הערט דאָס האַרץ אין מיר נישט אויף פאַר איר צו וויינען
אומעט קען מען אין די אויגן מיינע ליינען.
אומעט און פאַרדרוס.
אַ, מיין האַרץ און מיינע אויגן זיינען
קעגן מיין באַשלוס.

איך זיץ אַזוי, די פינגער פון די הענט פאַרבראַכן,
און די אויגן מיינע, אומעטיקע, שטומע,
דוכט זיך, רעדן צו די פינגער: אוי, איר דומע
פינגער, וואָס איר זענט!
איר וועט מער שוין קיינמאַל נישט באַרירן
אירע ווייסע הענט.

ב ל י ט ן

אוי, די ראָזע, רויטע, ווייסע בליטן
מאַכן שיכור מיינע אויגן.
ווי אַ שיינער רעגנבויגן
זעט איצט אויס דער גאַרטן.

זע נאָר, קינד מיינס, ווי עס פאַלן
בליטן אויסגעמישט מיט שטראַלן
און ווי טרוימען
בלייבן מיט אַן אומעט־שמיכל הענגען
אויף די צוימען
ראָזע, רויטע, ווייסע בליטן.

שיכור טרינקען זיך די אויגן מיינע
אין די כוואַליעס בליט קאַלירן.
רוים און הימל וועלן באַלד זיך אויכעט
אין דעם בליטן־ים פאַרלירן.
אוי, די ראָזע, רויטע, ווייסע בליטן
וועלן מיך פון זינען פירן.

ע ס ט ר ע פ ט א ט א ג

צי איז אַ מלאך מיר די נאַכט צוקאַפנס היינט געשטאַנען ?
מיט צאַרטע הענט געגלעט מיין שלאָפנדיק געזיכט ?
ווי קומט דער שמייכל אויף מיין ליפ ? איך קען זיך נישט דערמאַנען
ווי קומט אין האַרץ צו מיר דאָס יום־טובדיקע ליכט ?

איך האָב דערוואַכט, און שפעט אין בעט געלעגן די אויגן האַלב געשלאָסן,
האַלב וואַך, האַלב טרוים אַ ווייסע חופּה־קלייד געזען,
אַ גאַלדן שטראָם האָט פאַר מיין האַלב געשלאָסן בליק געפלאָסן
און זעלטן ליב און גוט איז מיר געווען.

איצט גיי איך אום פון גאס צו גאס. מיר דאַכט, אַז אַלע שפּירן
די זעלבע פרייד, און מאַדנע לויכט אַ יעדנס בליק.
מיר זאָגט דאָס האַרץ: עס וועט וואָס גוטעס זיכער היינט פאַסירן
און ערגעץ וואַרט פאַר יעדן היינט דאָס לאַנג־געאַרטע גליק.

אין א טעמענט-הויז

אומהיימלעך און דושנע, א מיזל ווו שאַרכעט.
עס וויגן זיך שאַטנס, עס קאַפּיעט אַ לעמפעלע ווו,
עס סקריפעט אַ וויגל — אַ דרימלענדער נגון וויגט צו:
האַהאַ, האַהאַ, האַ!
האַהאַ, האַהאַ, האַ!

האַלב שלאַפּנד די מאַמע ביים וויגל פאַרמאַטערט
פון טעגלעכע אַרבעט פון שווערע, פון שלאַפּלאַזע נעכט,
אַ זיפּץ און אַ הילפּלאַזער מורמל: אוי, קינד ביסטו שלעכט!
האַהאַ, האַהאַ, האַ!
האַהאַ, האַהאַ, האַ!

אין הילצערנעם בעט שלאַפּט דער טאַטע אַ מידער
און וואַרפט זיך אַרומעט פון סקריפענדן וויגל געוועקט,
עס נאַיעט אין מוח דער נגון און זעגט דאָרט און זעגט:
האַהאַ, האַהאַ, האַ!
האַהאַ, האַהאַ, האַ!

עס הערט זיך אַ כראַפען פון ערגעץ אַ חדר,
און עמיצער זיפּצט דאָרט אַרויס אַ פאַרשלאַפענעם „אוי“ —
און ס'בעט זיך דער נגון און בעט זיך פאַרדראַסיק אַזוי:
האַהאַ, האַהאַ, האַ!
האַהאַ, האַהאַ, האַ!

א י ן ש א פ

עס האָט אַ מיידל היינט אין שאַפּ ביי אונדז געוויינט.
געזעסן ביי דער אַרבעט, אַזוי פרעמד, פאַרלוירן.
מיטאַג־צייט האָט זי אַ בריוו געליינט, געליינט.
און אויף דעם בריוו געפאַלן זיינען אירע טרערן.

מיר האָבן אַלע שטיל געאַרבעט — שטיל און בלאַס.
עס האָט דער טאַג זיך אַזוי שווער און לאַנג געצויגן,
און זיינען מיר פאַרנאַכט פון שאַפּ אַרויס אין גאַס.
האַט זיך געדוכט, אַז יעדער האָט פאַרוויינטע אויגן.

קיינער קען נישט העלפן

קיינער קען נישט אונדזער אומגליק העלפן.
קענען קיינעם נישט קיין דעה זאגן...
אומעטום נאך הילף געלאפן,
אלע טירן אפגעשלאגן.

קיינער קען נישט אונדזער אומגליק העלפן.
הפקר וועט מען מיט די פיס אונדז טרעטן;
סידן, אז א שיינע שאנסאנעטקע
וועט פאר אונדז ווו ביי א קעניג בעטן...

איך בין מיד דיין קינד צו זיין

איך בין שוין קראנק און מיד דיין קינד צו זיין. איך ווייס
ווי גרויס עס איז מיין זינד און שווער.
איך קען שוין אבער מער אויף זיך דיין גורל נישט דערטראגן.
איך קען נישט מער!

איך וויל נישט, אז די וועלט זאל אויף מיר טייטלען מיט די פינגער:
אט גייט דער ייד!
איך בין שוין מיד פון זייער האס, און אויך פון זייער ליבע
בין איך שוין מיד.

צײטן — צײטן

איך ווייס, מען וועט מיך אין אַ מיטן העלן טאָג באַפּאַלן.
עס וועט נישט העלפן מיין געבעט און מיינע טרערן,
און וועל איך רופן הילף, וועט קיינער מיך נישט הערן,
און וועט מען הערן, וועט מען בלייבן שטיין פון ווייטן,
שאַקלען מיט די קעפּ און מורמלען: „צײטן — צײטן“ —

מיר חלומען

מיר חלומען אַלע אַ חלום אַ וויסטן, אַ בייזן,
מיר קרעכצן ווי קראַנקע פון שלאָף און מיר וויינען און שרייען!
נישטאָ ווער עס זאָל אונדז פון חלום פון בייזן באַפּרייען,
נישטאָ ווער עס זאָל אונדז פון אונדזערע שרעקן דערלייזן.

און אפשר וועט עמיצער קומען און וועט אונדז אויפוועקן,
דאָן וועלן מיר קיינער נישט גלויבן די אייגענע אויגן
און לאַכן, ווי קינדער פון חלום, וואָס איז שוין פאַרפּלויגן
און וועלן אין פריידן דערצײלן די פיין און די שרעקן.

.1918

דערפאַר, וואָס מיר האָבן דאָס לעבן אַזוי ליב

דערפאַר, וואָס מיר האָבן דאָס לעבן אַזוי ליב,
זינגען מיר דאָס געזאַנג פון דער פולער זאַנג,
דאָס ליד פון הייפּטל קרויט און ברויט און וויין;
דאָס געזאַנג פון צייט און רוים און גאַנג פאַרויס,
דאָס פּראָפעלער-ליד פון פליגל-פלי,
דאָס ליד פון מי און הימל-בלי און מאַי.

דערפאַר, וואָס מיר האָבן דאָס לעבן אַזוי ליב,
זינגען מיר דאָס געזאַנג פון מענטש און טאַט,
דאָס ליד פון שוך און קלייד און וועבעריי;
דאָס ליד פון דעם, וואָס טוט און שאַפט,
און ווייל ס'איז ער, וואָס ליידט אין נויט פאַרשקלאַפט,
וועט ער דער וועלטס באַפרייער זיין.

דערפאַר, וואָס מיר האָבן דאָס לעבן אַזוי ליב,
שטעלן מיר זיך קעגן נויט און שקלאַפּעריי;
קעגן יעדן שר פון טויט און האַס,
און ווייל מיר זיינען קינדער פונעם אַלטן פאַלק
און אויסגעפרוּוט אין צער און וואַגל-פּיין,
זינגען מיר דערפאַר דאָס געזאַנג פון אַ נייער וועלט.

דער מאָן דערצייילט זיין פרוי וועגן מינכען-נאַכט, ניינצן אַכט-און-דרייסיק

איך ווייס נישט, צי כ'בין וואָך געווען,
צי איך בין געשלאָפֿן,
נאָר ס'האַט זיך מיר געדאַכט,
אַז כ'האַב אַ גאַנצע נאַכט געהערט אַ יאַמערן
פֿון לויפנדיקע מחנות יידן...

איך אַליין —
בין ערגעץ אין אַ גרוב געלעגן,
מיט געליימטע הענט און פיס...
עפעס אַ פאַרזעעניש
האַט מיט אַנגעגליטער שפיז
מיר דאָס לייב געברענט
און אַ הויכער מאָן, אין אַ צילינדער,
איז געשטאַנען און געלאַכט...
איך האָב געוואָלט זיך ווערן,
האַב איך נישט געקענט...
איך האָב געמאַטערט זיך צו שרייען,
איז מיין מויל געווען פאַרמאַכט...
אַזוי, אַ גאַנצע נאַכט, אַ גאַנצע נאַכט...

איך בין געלעגן און געהערט,
ווי עס האָט דער ווינט געפאַטשט
מיט רעגן אויף די שויבן — — —

איך געדענק,
מיר האט אן אירלענדער אמאל געזאגט:
„אין דרויסן רעגנט קעץ און הינט“...
איך זאג דיר,
אז עס האבן וועלף געוואיעט
אין רעגן און אין ווינט
און ס'האט זיך מיר כסדר נאָר געדאַכט,
אז עס זיינען טויזנטער געלאָפן
און געשריגן: העלף! העלף! העלף!
נאָר ס'האט קיינער נישט געהאַלפן — —
ווי עס איז אַ טיר געווען נאָך אָפן,
האט זי זיך פאַרמאַכט...
און ווי עס האט אַ ליכטל נאָך געברענט,
האט זיך עס פאַרלאָשן...
און ווער עס האט זיך יא אַ לאַז געטאָן צו העלפן,
האט מען אים דעם וועג פאַרשטעלט...
אַ וועלט, אַ וועלט!...

איך זינג פון לעבן

זאל זינגען, ווער עס וויל, פון טויט, פון שרעק און אומגליק.
און ווער עס מוז, זאל צווייפלען, פארלייקענען, פארנייגן.
איך — זינג פון לעבן, מיר איז דאָס לעבן ליב און אייגן
און איך זע איצטער שוין דער צוקונפטס העלן אַנבליק.

זאל זיפצער קראַצן זיך אַליין מיט גלאַז די ווונדן
און שפילן זיך מיט ווערטער גלאַנציקע ווי מעסער.
איך — בין פון יענע, וואָס ווילן ס'לעבן מאַכן בעסער,
איך בין דורך לייד און פרייד צום לעבן צוגעבונדן.

ס'איז שלעכט — איך ווייס, מען דאַרף פאַריכטן, איבערבויען,
איך ווייס פון אונדזער נויט און פיין און ווער ס'איז שולדיק
ווי אַ בריוונטרעגער וועל איך אומגיין שטיל, געדולדיק
און ברענגען אויפקלער־וואַרט צו יעדנס טיר און טויער.

א נעגער-יינגל זינגט אַ ליד

(לויט לענגסטאָן היוד)

אין שטרייפן דער אַנצוג,
לאַקירט די שיד
און ברויט אַ שטיק.
געמאַכטע פרייד
און חוזק־גאַנג.
אַ טאַנץ, אַ „דזשיג“
און צוגעקלאַפט
מיט דעם אַפּצאַס. —
אַזוי פאַרשריי איך
און פאַרלאַך
מיין וויי, מיין „בליוו“
מיט געלעכטער פון פאַיאַץ.

וועהין זאַל איך אַנטלויפן?
וועהין זאַל איך אַוועק
פון זייער ווייסער וועלט,
פון מיינע שוואַרצע טעג?
דורות־לאַנג שוין
טאַנץ איך אויס

דעם טאנץ פון בייטשן־פייף
און שטריק־געדריי,
דעם טאנץ פון „בלויען“ וויי.
איך לויף פארויס
דעם לינטש־פאראד —
א שוואַרצער האַז
פון ווייסע הינט געיאַגט
אין יאָגד־געיעג.
— אַלע מיינע יאַרן,
אַלע מיינע טעג,
זינט איך האָב דערקענט
דעם ווייסן האַר,
לויערט אויף מיר אומגליק,
לויערט מיט געפאַר, —
בין איך פלייש נאָר צום פאַרקויף
און כסדר לויף
אין שאַנד־פאַראַד.

מיין לייב און מיין בלוט —
אַן ענדלאַזער סליאַד
פון אַפריקע־דזשונגל
ביז זאַמדיקן סטעפּ;
מיך מיט אייזנס געברענט,
מיך אין קייטן געשלעפט.

פון ביינוול־פעלד ביז קוילן־שאַכט —
דעם רוקן געבויגן,
געטריבן פון האַס,
שלעפּ איך לאַסט פאַר ווייסן האַר
צום טאַקט פון קלעפּ.
חזוק — מיין לויף
און הפקר — מיין לייב;
אין רגעס פון רו

איז קארטן־שפיל און קרעפ
מיין צייט־פארטרייב, מיין שפיל.

וואָס־זשע זאָל איך טאָן,
וואָס־זשע זאָל איך גיין,
כ׳זאָל נישט זיין אזוי פאַרהאַסט,
כ׳זאָל נישט זיין אזוי פאַרלאַכט —
אזוי מוראדיק אַליין?
ווי פאַרכישופט אין אַ קרייז:
שוואַרצער, צאַפּלדיקער פיין,
אין אַ וועלט פון רשעותדיקן ווייס.

איך האָב אומזיסט געוואַרט,
איך האָב אומזיסט געהאַפט
אויף יענע רייכע לייט,
זיי האָבן זיך גערייצט
און פון האַר צו האַר,
ווידער מיך פאַרקויפט.
איך האָב געמיינט,
עס וועט נישט קומען גאָר קיין סוף,
עס וועט נישט קומען צו קיין ברעג,
ביז איך האָב אַמאָל דערהערט
אַזאַ גליענדיק געזאַנג.
אונטער מיינע טריט
געציטערט האָט די ערד.
עס האָט מיין הויט פון פרייד געברענט,
ווען כ׳האַב צום ערשטן מאָל
געהערט די רייד
פון יענעם ווייסן מאַן
מיט מאַזאַליעדיקע הענט.

איך האָב דערקענט אין זיינע רייד,
איך האָב דערפילט אין זיך אַליין —

עס איז נישטאָ קיין אונטערשייד
 צווישן מיר און אים ;
 דאַרטן זיינען מיר געשטאַנען
 טויזנטער צוזאַמען — ווייס און שוואַרץ.
 איך האָב דערפילט —
 מיין הויט איז זון
 און וואָס איז פיין ?
 און וואָס איז טויט ?
 עס גלייט דאָס ליד
 ביי מיר אין בלוט,
 עס גלייט דער רוף :
 „ברידער מיינע, וואַכט שוין אויף —
 שוואַרץ און ווייס,
 שוואַרץ און ווייס,
 שוואַרץ און ווייס.“

מיר — די מיליאָנען

אונדזערע שונאים,
 זיי האָבן די מאַכט,
 און זיי האָבן מיליאָנען.
 און מיר —
 די מיליאָנען, וואָס האָבן דערוואַכט,
 האָבן הענט צום אַרבעטן
 און אַ וואַרט אַזאָ,
 וואָס ברענט אין אונדזער בלוט
 און איז מעכטיקער פון גאלד —
 רעוואַלט !

די רייכע, די לאַרדן,
 זיי רויבן אונדזער גוטס

און מאַרדן אונדז פריי —
ס'איז אונדזער בלוט, וואָס טריפט
פון זייערע פעטע פינגער.

נאָר מיר —

מיר וויינען נישט און נישט מיר טרויערן.
עס קלינגט שוין אונדזער ליד
אין די אויערן פון די רייכע.
עס קאַכט, עס זידט
ווי אין קעסלען דער דאַמף —
קאַמף.

אומגערעכט און שלעכט
איז אונדזער האַר,
רויב איז זיין גאַר
און מאַרד איז זיין לוסט.
דערפאַר ברענגט ער אַליין
זיין שטראַף אויף זיך,
זיין אונטערגאַנג — זיין סוף.

און מיר, די מאַנער,
מיר גרייפן אָן.
אונדזער פאַן — גערעכטיקייט!
אונדזער וואַפן —
הענט, וואָס מיען זיך,
וואָס שאַפן
די בריק צום לעבן;
הענט, וואָס גיבן דער וועלט,
מיט ליבע און טרייהייט —
פרייהייט.

מיין חלק אייביקייט אין לעבן

דער האַר — דער שונא הערשט
און איך בין נישט אין גוטער צייט
געקומען אויף דער ערד, —
ווייל פירן פירט זיך דאָ אַזוי:
אַן אַלץ איז איינגעטיילט אין האַר און קנעכט,
הפּקר איז דער מענטש,
זיין לעבן ווערט פאַרשוועכט
און דער, וואָס גייט נישט אינעם טראַט
פון האַר און נוגש,
ווערט אַליין באַצווונגען
אין דעם גורל פון די קנעכט.

איך בין אַהער געקומען אין אַ צייט
פון געצנדינעריי; —
אויף יעדן ראַג אַן אַנדער געץ
און איבער אַלץ
האַט אויסגעשפּרייט אַ נעץ פון בלינדן גייץ,
דער קאַלב —
דער גאַט פון גאַלד.
דאָס כוהנטום פאַרבלענדט די אויגן פונעם פאַלק, —
ברוטאַל און ווילד ווערט אַנגעפירט דער טאַנץ
אַרום דעם קאַלב
און ווער עס טאַנצט נישט מיט,
צעטראַטן ווערט

און קיינמאָל וועט שוין דער
נישט אויפשטיין פון דער ערד.

נישט געווען באַדאַרפט אַזוי זיך איילן
קומען וווינען אויף דער ערד, —
בין איך אָבער יאָ געקומען —
האַב איך דאָ מיין חלק אייביקייט אין לעבן...
ווייל איך דאָ מיין גלייכן טייל
פון וועלטס פאַרמעגן;
מיין חלק ערד און הימלס בלוי
און זון און טוי און רעגן;
אַלע אוצרות, אַלע גליקן פון דער ערד, —
פון אַלץ, פאַר אַלעמען דעם פולן ווערט
און רעכט צו גיין דאָ אומגעשטערט,
איבער אַלע וועגן.

ווער איז עס דער, וואָס רופט זיך האַר
אַז זיין איז ער דער שונא פונעם לעבן!
ווי איז ער עס דער נאַר, וואָס גלויבט,
אַז האַר איז הייליק
און יעדנס מי באַלאַנגען דאַרף צו איינעם.
אַ, ניין, עס וועט אַזוי נישט זיין!
איך גיב דאָ קיינעם נישט קיין רעכט אויף זיך
און אויף מיין לעבן — קיינעם!
איך וויל פון אַלץ מיט אַלעמען, אַ גלייכן חלק,
איך וועל גיין און רעדן צו די שכנים
און וואָס מען קאָן נישט טאָן אַליין,
דאָס וועט מען טאָן אינאיינעם...

ווי ווינטן פאר א שטרעם

דו שווייגסט.
דער ים שווייגט אויך אמאל אזוי,
ווען זיין אומרו שלאפט פארוויגט
אין זיין סאמעטרווייכן גרין און בלוי —
דיינע אויגן זיינען אויך אזוי —
סאמעטרווייכער גרין און בלוי ...

איך זיך ביי דיינע פיס,
איך הער זיך איין אין אומרו פון דיין שווייגן
אומרו ווילד-געצאמטער
האט זיך ווי פארטייעט אין דיין שווייגן,
לייבן אין די שטייגן
שפאנען האסטיק אום און שווייגן אויך אזוי ...

דו האסט זיך איבער מיר א שטילע אנגעבויגן
און האסט דיין קאפ אויף מיינעם אנגעלענט.
איך זיך אזוי מיט צוגעמאכטע אויגן
און פארנעם —
ווי עפעס רייסט זיך אויף דער פריי
פון צאם און קלעם
און עפעס ברומט אין מיר, אין דיר,
ווי ווינטן פאר א שטרעם ...

איך זע דאס לאַנד פון לעבן

— זינגער פון דער פערזענלעכקייט, צייכן איד אָן
וואָס עס וועט ערשט זיין,
פראַיעקטיר אין די געשיכטע פון דער צוקונפט —
(וואַלט ווהיטמאַן)

(פראַגמענט)

טעג און יאָרן גייען, וואָסערן זיך בייטן,
העלער אַלץ און העלער, העכער נאָך און שענער —
וועלן גרייכן לעבנס נייע ווונדער־טענער
פון דעם לאַנד פון לעבן ביז די ווייטע ווייטן.

איבער שטעט און דערפער ביזן ווייטסטן האַפן,
אין די פעלדער, וועלדער, איבער אַלע וועגן
ברויזט און רוישט מיט אויפטן ביז די ווייטסטע ברעגן —
וואָס ס'איז נישט געווען נאָך, ווערט דאָרט איצט באַשאַפן

רייסן זיך צום לעבן פון דער ערד די פלאַנצן,
אַלץ און אַלע, טיפן לעבנס־זין באַגרייפן.
איין זאָך ווערט געבוירן, צווייטע האַלט אין רייפן,
אַלע, אַלץ צוזאַמען שליסט זיך אין איין גאַנצן.

וואָס באַשאַפן ווערט, איז לעבן די כוונה.
פען האָט ליב צו שרייבן, שער האָט ליב צו שערן.
פון דעם שווערסטן האַמער ביז דער דינסטער סטרונע
זיינען ביי זיך וויכטיק, ווי די זון און שטערן.

יעדער טוט זיין אַרבעט, שאַפט און איז פאַרנומען.
שפילן פלייט און פידל, האַרפן און קלאַרנעטן.

דאָכט זיך, אַז זיי רופן, לאַדן איין און בעטן:
אַלץ, וואָס דאַרף ערשט ווערן, זאַל צום לעבן קומען.

* * *

האַט זיך עס צעקלונגען איבער וועלט דער ברייטער —
פרייד און גליק דערהערט זיך, פריד און גליק צעשפרייט זיך,
ווער ס'איז רייך, דערשרעקט זיך, אַרעמער דערפרייט זיך.
שעלט מיט גאַל דער ערשטער, בענטשט און האַפט דער צווייטער.

אין אַ וועלט, צעטיילט אויף שוואַרצע, געלע, ווייסע,
מענטשן, צוגעווינט צו לאַזן זיך באַרויבן,
שווער איז זיי אין לעבנס־גליק און פרייד צו גלויבן —
איבער זאָגט: „אַ ווונדער“, צווייטער זאָגט: „אַ מעשה“.

מעשה, צי אַ ווונדער, עפעס האַט געטראָפן.
אין דעם יאָך דעם שווערן, מענטשן זיך פאַרקלערן, —
מוטיק דער באַרויבטער הייבט זיך אָן צו ווערן,
דער, וואָס ליגט צעטראָטן, האַט אויף וואָס צו האַפן.

ווער עס גייט אין לעבן מיטן קאַפּ געבויגן,
ווער אַ נישט־געלעבטער גייט שוין באַרג אַרונטער,
גלייכט ער אויס דעם רוקן, הייבט דעם קאַפּ אויף מונטער;
צו דעם לאַנד פון לעבן, ווענדט ער זיינע אויגן.

שלעכטע זאָגן: „נישט געשטויגן, נישט געפּלויגן“
און די לאַנג־גענאַרטע, צווייפלען נאָך און פרעגן,
ס'איז זיי שווער צו גלויבן, אַז פון זייערט וועגן
שפּילט דאָרט טויזנט־פאַרביק פּרידנס־רעגנבויגן.

(פון דער פּאָעמע: „דאָס לעבן, וואָס לעבט אייביק“).

ס אן - פראנציסקא

1.

סאן־פראנציסקא!
דו טראגסט דעם נאָמען דיינעם,
דעם נאָמען פון אַ הייליקן,
ווי עס טראָגט דאָס היטל אויף אַ זייט,
פאַרשייט און חנעוודיק
אַ יונגלינג אַ מאַטראָס.
די גאַסן דיינע קלעטערן
כסדר באַרג אַרויף
און דיינע בריקן פלאַטערן
ווי אויסגעשפרייטע פליגל פון אַן אַלבאַטראָס.

דו, ריזן־קינד פון ים און בערג,
פון זון און ווינט;
דו שטייגסט אַליץ העכער און דו גייסט
מיט דיינע צווילינג־בערג
אין אַ פאַרמעסט.
דיר פאַסט דיין אַרבעט־קלייד,
און טויונט חנען גיט דיר צו
דאָס גאַלד און גרין פון „גאַלדן געיט“,
און זעסט כסדר אויס, ווי וואַלסט געוואַרט
אויף אַנגעלייגטע געסט.

עס האבן קינסטלער־הענט פון ריזן מעכטיקע,
 ניי און אנדערשדיק,
 די גאסן דיינע אויסגעבויגן —
 אַרױף, אַראָפּ, אַ באַרג, אַ טאַל, —
 אַז װוּ איך װענד די אויגן מיינע
 און װוּ איך שטעל מיין טראַט,
 זע איך דיר, מיר דאַכט, צום ערשטן מאָל.

עס איז מיר ליב אין דיינע גאסן
 אויף־און־אָפּ צו שפּאַנען
 און באַגריסן יעדן,
 ווי מען גריסט זיך צו גאַר אַלטע, גוטע שכנים.
 פון דערווייטנס זעען דיינע הייזער אויס,
 ווי מיט אויסגעשפּרייטע פּליגלען, ווייסע שוואַנען ;
 דאַכט זיך,
 אַז אין איינער פון די ווייסע היימען
 איז אַמאָל מיין קינדער־װיג געשטאַנען.

דאָס לעבן דערציילט מיר אַ מעשה

דאָס לעבן דערציילט מיר אַ מעשה
פון תוהור־בוהו, פון גאָט און באַשאַף,
דאָס לעבן דערציילט מיר אַ מעשה —
איך הער און איך גלויב און איך גאַף.

דאָס לעבן דערציילט מיר אַ מעשה
פון ליבע, פון זינד און פון שטראַף.
אַמאָל גאַר דערציילט מיר דאָס לעבן
אַ מעשה, וואָס האָט נישט קיין סוף.

דאָן גיי איך אַרום אַ פאַרבענקטער,
עס מיידט מיך די רו און דער שלאַף —
באַשאַף איך אַליין צו דער מעשה
אַ גוטן, אַ גליקלעכן סוף...

דאָס לעבן דערציילט מיר אַ מעשה;
עס וועבט מיך, און שפינט מיך אַריין,
און כּווער אויך אַ טייל פון דער מעשה,
און כּוועל שוין אויף אייביק דאָרט זיין.

איך בין אויך דעם לעבנס אַ מעשה,
פאַרוועבט אין דעם לעבנס באַשאַף, —
איך הער, ווי דאָס לעבן דערציילט מיר —
איך הער און איך גלויב און איך גאַף.

לובלין *

אַן געשרייען, אָן געוויין.
וואָס איז קללה? וואָס איז טרער?
ווען עס טליעט נאָך אין זשאַר
מענטשנס פיס און הענט,
מענטשנס גליד און ביין —
ניין, נישט שעלטן און נישט וויינען,
ניין!

זאַלן אויגן קוקן שטאַר,
און די ליפּן,
שטילער פון דעם שטילסטן פּרילינג־ווינטל,
איבער גראָזן, טויאייק גרין,
זאַלן תּפילה טאָן אין צער —
לובלין!

ווהיין, אוי, וווהיין
זאַלן מיר די אויגן ווענדן,
נישט צו זען כּסדר נאָר:
די לעבעדיק־באַגראָבענע,

(* מוזיק פאַר כאָר און אַרקעסטער צו דער פּאָעמע „לובלין“ האָט געשאַפּן דער קאָמפּאָזיטאָר נחום סאַמאַראָוו.

דאָס אַש פון מיליאָנען
און פון טייוולס הענט, די בלוטיקע,
אַ מאַנומענט —
אַ באַרג מיט שיק,
און אים —
דעם נאַציוואַרעם, דעם פאַרשאַלטענעם,
וואָס קריכט און קריכט און קריכט
אַרום דעם באַרג
פון לעבעדיקע שיק.

קום אַרויס אין פעלד און זע,
ווי שפעדיק ס'איז אויפגעגאַנגען
דער פאַרזיי פון שד.
אין פעלד פון ברויט און בוריקעס און קרויט —
אַ גערעטעניש אויף שאַרבן און סקעלעט;
אַ וויסט גערעטעניש אויף טויט.
הערט.
ווי עס קרעכצט די ערד
צעפייניקט און געשענדט,
און ווונדיק־טיף האָט אויסגעברענט דער שד
און אויסגעקריצט
דעם טמאָנאַמען זיינעם —
פריץ.

ווער האָט עס דאָרט געטאָן אַ זיפץ?
ווער האָט עס דאָרט געטאָן אַ כליפ?
זאָל שטילער זיין! שטיל!
שטאַל אָן דאָס האַרץ, פאַרבייס די ליפ,
און מאָן און מאָן און מאָן!
און נישט פאַרגיב און נישט פאַרגעס
מאָן אויג פאַר אויג, מאָן צאָן פאַר צאָן;
מאָן צען מאָל צען פאַר יעדן גליד פון יעדן מת!

ס'איז מאַנער־צייט!
און שטעכט אין האַרץ דער וויי — אַ שאַרפּער דאַרן
און הערט דער צער נישט אויף צו נאַגן, —
וויינען — נישט!
זאַל טרער און טרויער
ווערן אָפּגעווישט פון יעדנס פנים,
עס האָט די שעה פון רעכענונג געשלאָגן!
פון יושרדיקן צאַרן
איז די לופט צעגליט.
אַ, הערט נאָר, הערט, ווי עס טראָגן זיך די מאַנער,
הערט דעם דונער פון מיליאָנענדיקע טריט!

ס'איז מאַנער־צייט!
ס'איז די צייט פון נס!
די האַנט די שטאַרקע, די גערעכטע,
ציילט און וועגט און מעסט
און צאָלט פאַר יעדנס קרעכץ
און משפט שטרענג
און שטראַפּט,
און קיינעם ווערט געשענקט,
און ווי מיט מבול־שטראָם
ווערט אָפּגעשווענקט דאָס שלעכטס.

אַ, זע, לובלין!
עס גייט אויף איבער דיר
אין פּיל־מיליאָנענדיקן פאַרבן־שפּיל —
אַ רעגנבויגן.
אַ נייער טרויער, אַ באַדויער,
וויבירט און שפּילט אין די קאַלירן!
דער גאַנצער הימל וועט זיך באַלד פאַרלירן
אין אַ ים פון שנעל זיך טוישנדיקע פאַרבן
און אַלץ וועט זיין פאַרהילט
אין רעגנבויגן — —

פאסמעס פיל־קאלירנדיקער בלענד,
שפרייט זיך צאָרט און אומעטיק
אויף פנימער און הענט ;
פאַרבן־טענער שפילן שטיל און ווייך
אַזאַ חרטהדיק געוויין
אויף דעם, וואָס איז פאַרלוירן,
און ברויזן פריידיק אויף
אין צוזאַג און דערמאָנונג
אויף אָנהויב ניי,
וואָס ווערט געבוירן ...

וואָס איז עס פאַר אַ ניי געזאַנג,
וואָס זינגט אין לופט
און דרינגט אין האַרץ
פון יעדן לעבעדיקן מין —
אַ לובלין!

דיינע שונאים

דיינע שונאים, פאלק מיינס, דיינע ביינע שונאים,
זיינען אויך די פרייהייט־שונאים פון דער וועלט;
און דער, וואָס האָסט און שעלט דעם טרוים פון פרייהייט,
דער האָסט דיך אויך, מיין פאלק, דער בילט און שעלט.

דער שונא אונדזערער איז ווילד און גרויזאַם, ער טונקט אין גיפט
די שווערד, וואָס ברענגט אונדז אום.
דאָך אייביק שטאַרק און מילד איז האַנט פון פרייהייט,
וואָס נעמט אונדז צאַרט און טרייסטנדיק אַרום.

דו האָסט, ווי יעדער פאלק, אויך אייגענע פאַררעטער,
וואָס ווילן שפאלטן און צעברעקלען אונדזער קראַפט.
זיי בייסן, ווי מיט שלאַנגען־גיפט, די הענט פון אונדזערע רעטער
און זיי פאַרשוועכן דיין מאַרטירערשאַפט.

נאָר זיי, וואָס שעלטן, זיינען דאָך אליין פאַרשאַלטן. —
זייער קללה גייט זיי נאָך אין גרוב אַריין.
און דו, מיין פאלק, ביסט ווי די פרייהייט — אייביק
און ווי פרייהייט וועסטו אייביק זיין.

אונדזער גרויסער ברודער

אונדזער שונא וועט באצאלן, אוי, וועט ער באצאלן טייער!
אונדזער גרויסער ברודער וועט אים פון דער וועלט פאריאגן.
ברודער גרויסער, שטארקער און געטרייער,
זאלן דייע שטארקע הענט אים טויט דערשלאגן.

אונדזער בלוט אויף אלע וועגן. אונדזער וויי — א זיפן־געווייטער.
אונדזער לייב האָט ער צעוואָרפן איבער מיסט און פלוֹיטן.
זיי אַ טרייסט אונדו, דו געטרייער היטער,
שלאַג אים גרויזאַם, טויט אים טויזנט טויטן.

טויזנט־קעפיק איז דער מאַנסטער, טויזנט הענט האָט ער, ווי שלאַנגען,
יעדע שלאַנג האָט טויזנט צינגלעך אונדזער בלוט צו זויגן.
רייס זיין לייב מיט אַנגעגליטע צוואַנגען,
ווי ער האָט פון אונדו די אַדערן געצויגן.

טראַג זיך שאַלנדיקער רוף, איבער בערג און ימען!
זאַל מען אין די ווייטע ווייטן אונדו דערהערן!
קומט, אַ קומט דעם רוף אַנטקעגן, קומט צוואַמען,
טויט דעם שונא! — וועט איצט אונדזער שבועה ווערן.

יעדנס הילף איז נייטיק, טייער זיינען שעהן, טעג, מעת־לעתן.
„גיב דיין האַנט מיר, ברודער“ — זאַל איין ייד צום צווייטן זאָגן.
וואָס געווען ביז איצט זאַל זיין פאַרגעסן,
קום דעם ברודער העלפן אונדזער שונא שלאַגן!

נישט פאַר שרעק און זיפצן איצט די צייט איז, נאָר פאַר מוט און גלויבן.
אונדזער האָס צום שונא לאַמיר ווי אַ פאַנצער טראַגן.
פעסט דער טראַט און הויך דעם קאַפּ געהויבן
וועלן מיר צוואַמען אים צום טויט דערשלאַגן.

ניו־יאָרק, יולי, 1941.

לשנה טובה-טויבן

טויבן אויף לשנה טובהס — איך געדענק זיי,
ווייסע טויבן מיינע, גלויבן פון מיין קינדהייט.
רעגנבויגן פילקאלירנדיק;
טויבן ווייסע, פרידן, פרייד און גליק —
מיין לשנה טובה.

לשנה טובה-טויבן, שלום-טויבן.
אלע גוטע מענטשן זיינען מיינע קרובים.
פליט-זשע, פליט, שלוחים מיינע, שנעל,
ברענגט צו יעדן גוטן מענטשנס שוועל
מיין לשנה טובה.

לעבט אין פרידן ייד מיט יידן, און נישטיידן, —
הערשער האָט גענוג געצונדן שנאה-פייער
און פאַרפלייצט די וועלט מיט האָס און שרעק —
האָט זיך רעגנבויגן איצט אַנטפלעקט
אין דעם ערב ניי-יאָר.

ערב ניי-יאָר, ערב פריי-יאָר, ערב-פרידן;
ערב נייע צייט פון צוטרוי און פון גלויבן. —
פליט-זשע טויבן, מיינע ווייסע פליער.
ברענגען זאָלט איר אויך צום צווייפלערס טיר
מיין לשנה טובה.

צוויי יידישן

(אויף אַ וואַקזאַל אין פראַנקרײך)

- עס האָט זיי דער צופאַל געבראַכט דאָ צוזאַמען —
צוויי יידן.
איז איינער אַ היגער, פון טוניס דער צווייטער.
עס האָבן צעטיילט זיי פיל לענדער און ימען,
דורך טויזנטער יאָרן פאַרפּרעמדטע, צעשיידטע —
צוויי יידן.
- געשטאַנען פאַרחידושט, אָן לשון, ווי שטומע —
צוויי יידן.
קומט איינער פון טוניס, באַרויבט און פאַרטריבן,
דער צווייטער — פאַר צען יאָר פון אוישוויץ געקומען
אַזוי ווי דורך ניסים, כאַטש לעבן געבליבן —
צוויי יידן.
- אַ רגע, אַ בליק נאָר, אַ וואָרט — און פאַרבונדן —
צוויי יידן.
איז איינער אַ היגער, פון טוניס דער צווייטער.
אַ וואָרט נאָר: „שאַלאַם“ — איז די פּרעמדקייט פאַרשוונדן;
אַ שטאַלץ און אַ ווייטיק, און בליקן דערפרייטע —
צוויי יידן.
- עס ברױזן געפילן, די פּנימער ריידן —
צוויי יידן.
דער טרויער דער זעלבער אויף פּנימער לייענט זיך.
אַ זיפּץ און אַ שמייכל. מען דאַרף זיך שוין שיידן, —
אַ פאַל אין די אַרעמס, און ס'האַבן צעוויינט זיך —
צוויי יידן.

(פ א ע מ ע)

די מאמע האָט געבאַקן ברויט פאַרן הויזגעזינד
און קויליטשן אויף שבת.
נאָך ערב־שבתדיקן קידוש
האָט דער טאַטע ווי פאַרחידושט
באַטראַכט די חלות, פיש און כריין
און ווי צו זיך אַליין
אַ זאַג געטאַן: „הרוואַ, אַ טיש,
קיין עין־הרע גאַר נגידיש!“
האָט דער מאַמעס מידע פנים זיך פאַררויטלט
און געשיקט האָט זי אַ לויב, אַ דאַנק
זיין „ליב־נאַמען“,
אין איר פרומען, מאַמעדיקן יידיש.

„צאינה־וראינה“, אין שבת באַטאַגן,
די מאַמע אינמיטן — מיר, קינדער, אַרום איר.
צעשטראַלט און צעלויכטן איר פנים דער פרומער.
דאָס קול אירס, דאָס שטילע, עס האָט זיך געביטן
אויף זינג־זאַנג און „זאַגן“,
האַלב לייענען, האַלב וויינען — אַ תפילה.
מיר שלינגען די טרערן און הערן:
יוסף הצדיק דערקענט זיינע ברידער. —
ס'איז משה רבינו געקומען זיך קלאַגן,
אַ ער איז געצווונגען מיטן לעבן זיך שידן — —

אַט זיצט שוין יהושע און לערנט מיט יידן די תורה
און משה רבינו שטייט אָן אַ זייט, אַ פאַרשעמטער — —
מיר זיצן און הערן מיט הערצער פאַרקלעמטע,
מיר הערן און גאַפן:
די „הייליקע אבות“,
וואָס רעדן אין חומש „בלשון הקודש“ —
צו מאַמען דאָך רעדן זיי — יידיש ...

יידיש!

מאַמעס שבת־יום־טובדיקע פרייד,
איר שטאַלץ און דערהויבונג.
די צונג פון פּראַצע־מענטש;
די מוסקולדיקע, קערנדיקע רייד פון משא־טרעגער, —
ער שלעפט דעם פאַק, ס'איז שווער,
אַן אַרעמער דער לויך —
טוט ער אַ וואָרף די לאַסט מיט האַס
און שיקט אַ קללה, וווּ מען דאַרף
אין יידיש ...

עס רעדט די מי, וואָס אַרבעט שעהן־לאַנג און שווער.
די נאָדל שטעפט און רעדט ביז שפעטער נאַכט;
עס רעדט די שער.
דעם שוסטערס אַל, אין לעדער שטעכט,
דער שינדלער לאַטעט אויס די לעכער אינעם דאָך;
דער בלעכער האַמערט כלים אויס פון בלעך.
אַט שטייט אַ ייד — דער שמיד,
ער שטאַלט פון אייזן, רויט צעגליט,
דעם שטעטלס ליד פון האַפענונג און קראַפט.
מאָדיסטקעס און געזעלן זינגען לידער
פון דער „רויטער פאַן“ און „שוועסטער און ברידער“;
דער מלמד לערנט מיט די קינדער חומש
און טייטשט אויף יידיש.
דער בעל־עגלה, אויף דער קעלניע פון דער בויד,

פייפט אויס אַ יידיש ליד
און פאַרענדיקט מיטן קנאַל פון בייטש, —
און ביים גביר אין הויז,
וואַ אַלע רעדן נאָר „פּראַנצווז“,
צו דער דינסט, דער „מויד“ —
רעדט מען יידיש ...

יידיש —

דורך הונדערטער דורות פון וואַגל און וואַנדער
פון איין לאַנד אין אַנדערן.
פון ווייכסל ביזקל ירדן,
ביזן קעסלגאַרדן פון דער „נייער וועלט“ —
געזונגען אין שווייס־שאַפּ, ביים רויש פון מאַשינען:
„נישט זוך מיך דאָרט, וואו מירטן גרינען“.
אין שטרייק אויף פיקעט־ליין
און ערשטן מאַי־פאַראַדן;
פון פאַנען און פלאַקאַטן
און קאַלירנדיקע בענדער —
אין יידיש גערופן:
„אַרבעטער פון אַלע לענדער
פאַראַייניקט אייך!“

יידיש — אונדזער גרויס ווונדער!
אויף זאַפטן פון לעבן פון ערלעכן, פּראַסטן
גענערט זיך.
קעגן שנאה — אייגענער און פרעמדער,
קעגן שפּאַט און פאַראַכטונג — געווערט זיך.
מיט יחוסדיקע שפּראַכן זיך פאַרמאַסטן.
דורך גאַז־אויבן פלאַמען
דעם פרוו אויסגעהאַלטן;
מיט ברכות צו בענטשן דעם מענטשן,
מיט קלות פאַר יענעם, וואָס דאַרף זיין פאַרשאַלטן.
מיט רייכע ירושות פון עבר,

פון העלד און דעם גאון —
ירושות פון יענע, וואָס שאַפן, וואָס טוען
און רופן צום לעבן ;
ירושות בריִכוכבא, ביז צייט פון הירש לעקערט,
פון הירש לעקערט ביז הירש גליק, —
פון דורות און דורות צוריק
ביזן איצטיקן דור
פון ערלעכע שאַפער און מוטיקע קעמפער
אין כאַר מיט די פעלקער.
אונדזער געזאַנג, אונדזער גאַנג,
אונדזערע מוטיקע טריט,
אונדזער ליד —
יידיש !

ש ל ו ם - ע ל י כ ם

(צו זיין הונדערטסטן געבוירנטאג)

אויפגעגאנגען איז דיין נאָמען
איבער היימען יידישע, פאַראומערטע און טריבע.
ס'האַבן טאַטע־פּנימער פאַרכמורעטע
זיך חדוהדיק צעשטראַלט,
ווען מ'האַט אַריינגעבליקט, מיט חידוש און מיט ליבע,
אין דעם „יוד“ — אַ וואַכנבלאַט אין יידיש, —
פריער שמייכלענדיק, פאַרטראַכט
און פּלוצים זיך צעלאַכט;
געלייענט מיט לייכט געמיט, געלייענט, געלאַכט,
געלאַכט ... געלאַכט ... געלאַכט ביז טרערן.
דעם נס האַסטו אין הויז אין יידישן אַריינגעבראַכט —
ס'האַבן מאַמעס לאַכנדיק געוויינט פון פּרייד:
אוי, זעט נאָר קינדער, זעט נאָר, ווי דער טאַטע לאַכט!

עס קרייזט אַרום דער ערד דיין נאָמען.
ווי אַ ייד איז נאָר אין וואַנדער־וועג געבליבן רוען,
ברענגסטו אים פון אוצר פאַלקישן אַ שטראַל
אַ לויטערן פון קוואַל,
וואָס האַט צעעפנט זיך פאַר דיר, דעם ליבלינג־זון, דעם גאון.

האַסטו דיינע זעעוודיקע אויגן
אויפגעהויבן, —
האַבן זיך גענומען אין דער לופטן דרייען
ווערטער — סטייעס טויבן
איבער יידישע געצעלטן;
אויסגעשפרייט די פליגל, זיך צעפלוויגן
און צוריקגעקומען זוניקע, צעהעלטע.

פול דער רוים מיט טרוים פון וואַרקענדיקע טויבן,
פול די לופט מיט פרייד און טרויער,
זאָרג און האַפן.
הימל־בלוייער גלויבן שפרייט זיך.
פון די ווייטן, פון די הייכן גרייכן צו זיין אויער
ווערטער, איינציקווייזע, ווייכע, שטילע, קוים זיך הערן
און אַט ווערן זיי שוין לויטערער און הייסער —
זון־צעגליט: ייד — ייד — ייד — יידיש,
יידיש — פאַלק, יידיש פאַלק און יידיש לשון — — —

האַט זיך איבער יידיש־וועלט צעקלונגען:
פרייד און פרידן, — שלום־עליכם יידן!

דער לאקאמאטיוון-הייצער

(צום הונדערטסטן געבוירנטאג פון יודזשין וויקטאר דעבס)

ביי די ברעגן פון דעם וואבאש,
אין דעם שטעטל טערע-האט —
דארט געשטאנען איז זיין וויגל.
טאטע-מאמע, די באגליקטע,
האבן, ביים געבוירן, אים געגעבן
נעמען צוויי, ווי פליגל.
ביידע נעמען, וועלטס באליבטע זין:
הוגאס ערשטן נאמען וויקטאר,
און פון סי — יודזשין* —
האבן אלע גוטע מענטשן אים גערופן
פשוט — „דזשין“.

וויפל ליבע, וויפל גוטסקייט
ר'האט געגעבן טאטע-מאמע,
און צו יעדן איינעם פון די שכנים,
איז אים צוגעקומען מער און מערער
ליבע, כוח און באווסטזיין.
שטראמט עס דורך זיין הארצן, הענט און פינגער,
ווי אַ פליסיק פייער ברענט און יאגט אים:
מענטשן פירן אַ געראנגל מיט די שונאים,
שונאים ערגערע פון וועלף —
ברענג צו זיי באווסטזיין און דיין ליבע, —
גיי און העלף!
פון די טערע-האטער בלאטעס

(* יודזשין (עיזשען) סי, פראנצויזישער שרייבער, פארפאסער פון
די צוויי בארימטע ראמאנען: „מיסטעריעס פון פאריז“ און „דער אייבי-
קער וואנדערער“ (1804 — 1857).

דעבס עלטער, פראנצויז, פארערער פון וויקטאר הוגא און עיזשען
סי, האבן זייער זון גערופן: יודזשין וויקטאר דעבס.

האָט דאָס יינגל דזשין גענומען שפּאַנען,
ווי אַ פייער פונעם ווינט געטראָגן.
איבער פּראַכט־וואַגאַנען, רעלסן, באַנען,
איבער שטעגן, זייטיקע, געדרייטע;
פון די שטיבלעך אַרעמע אין טאַלן,
איינגעפרוירענע, פאַרשנייטע —
צו די מינען און פאַבריקן,
צו די קינדער פון די ריון, וואָס דער שונא האָט פאַרקנעכט,
האָט ער זיך באַוויזן, און צו זיי גערופן
טעג און נעכט.

זיינע הענט, ווי פּלאַטערדיקע פּליגל,
זיינע מענטשן־ליבנדיקע הענט, די
אויסגעשטרעקטע, אויסגעשפּרייטע,
ווי אַרומצונעמען אַלע אונטערדריקטע
איבער גאָר דער וועלט.
איז מען, ווי צו אייגן פּלייש און בלוט געקומען.
פּנימער פאַרחושכטע, פאַרזאַרגטע
האַבן אויפגעשטראַלט דערפּרייטע,
ווען עס האָט צו זיי גערעדט
פון אַלע נישט באַלוינטע, און באַרויבטע —
דער פּראַפעט.

ר'האָט גערעדט צו צענער טויזנט,
צענער טויזנט און מיליאָנען —
זייער לאַקאָמאַטיוון־הייצער און פּראַפעט.
ס'האָט זיין קול דאָס שטאַרקע, פּלאַמיקע און צאַרטע
אויפגעוועקט ביי זיי דעם זין פון לעבן.
האַבן קעפּ זיך אויפגעהויבן,
אויסגעגלייכט זיך האַבן פּלייצעס.
פון די דורות־לאַנג גענאַרטע,
און פון זיינע פּראַסטע, אמתדיקע רייד
האַבן אויפגעוואַכט אין הערצער שטאַלץ און ווייטיק
און אַ פּרייד.

אַמאַל איז געווען — אויך איצט זיינען דאָ

(חנוכה־ליד פֿאַר קינדער)

אַמאַל איז געווען אין דעם גריכישן לאַנד
אַ קעניג, אַ רשע, וואָס האָט דורכאַנאַנד
צעשטערן געוואָלט אונדזער היים, אונדזער פֿרידן.
אַמאַל איז געווען, און אויך איצט זיינען דאָ
פֿיל הערשער, וואָס ווילן אונדז מאַכן צו שאַנד,
וואָס ווילן נאָר שלעכטס טאָן אונדז, יידן.

אַמאַל האָט דאָס פֿאַלק זיך אין פֿרייד און אין גוים
אַ טעמפל אַ שיינעם, אַ מקדש געבויט.
פֿאַרשוועכן! — געקומען באַפעל איז פֿון קעניג דעם פרעכן
אַמאַל איז געווען, און איצט זיינען דאָ
די היטלערס, וואָס ברענגען נאָר אומגליק און טויט,
און ווילן דאָס ריינסטע פֿאַרמיאָסן, צעברעכן.

געווען איז געווען אין לאַנד ביי אונדז דאָן
מתתיהו, אַ כהן, אַ העלדישער מאַן;
אַ זון צו זיין פֿאַלק און אַ טאַטע געטרייער.
אַמאַל איז געווען, און אויך איצט זיינען דאָ
פֿיל ליכטיקע פֿירער, אויך העלדן פֿאַראַן,
וואָס גייען פֿאַר פֿרייהייט אין פייער.

פינף זין האָט מתתיהו דער כהן געהאַט.
האָט ער זיי געליבט, ווי זיין פֿאַלק און זיין גאַס;
פינף זין ווי די לייבן און גוטע ווי טויבן.
עס זיינען געווען, און אויך איצט זיינען דאָ

פיל זין און פיל טעכטער, וואָס זייער געבאָט
איז: היטן, ווי וועכטער, פאַלקס־פרייהייט און גלויבן.

אַמאָל איז אַ מסור, אויף שונאס באַפעל,
געגאַנגען פאַרשוועכן פון טעמפל די שוועל,
האַט בליץ־שנעל די שווערד אים דעם כהנס געטראָפן.
פאַררעטער געווען, און אויך זיינען דאָ,
וואָס גרייכט נישט די שטראַף זיי, באַלד דאָ, אויפן שטעל,
וועט, פריער צי שפעטער, דאָס פאַלק זיי באַשטראָפן.

דער טאַטע פאַרויס, קעגן שונאס אַרמיי,
מיט אים, זיינע זין, און דאָס פאַלק איז מיט זיי,
און יעדער פון פאַלק איז אַ העלד אַן אַרמייער.
געווען איז אַ שלאַכט, און עס גייט נאָך איצט אָן —
די שלאַכט פאַרן פאַלק,
עס קומען און קומען
אַ דור נאָך אַ דור
און זיגן וועט זיגן דאָס פאַלק־מכבייער.

פון פרעמדע שפראכן

(א י ב ע ר ז ע צ ו נ ג ע ן)

אַ נ ט י ק ון

(איבערגעזעצט פון איטאַליעניש, צוזאַמען מיטן מחבר)

מיין נשמה — אַנגעזאַמלטע אַנטיקן :

ליגט אַ שופּר

נישט גענוצט אין קיין עבודה —

רוט אין שכינות

מיט אַ קאַפּ אין דערנער-קרוין,

אַ פנים אַ צעקרימטן,

צוגענויגט זיך

צו אַ הייליקער מנורה.

דאָ און דאָרטן,

אַלטע פאַרמעטן פאַרשריבן —

די חכמים

קלוגע ווערטער פון אַמאַל נאָך,

לאַנד דאָס הייליקע פון אַבות.

אין אַ הויפּן

פון אַנטיקן — אַ „קלעפּסידרע“ (**)

נישט אויף זאַמדן,

נאָר אויף גאַלדן־שטויב פון שטערן

ווערט געמאַסטן

צייט און ריטם פון די דורות.

(* פון בוך: „וועלט־האַרבסט“.

(**) אַ זאַמד־זייגער.

ברידערלעכקייט

פאַר וועמען ס'איז אַ פרייד
צו רופן ברודער יענעם,
וועמענס פנים ס'איז ווי זיינער,
פילן נאָענט נאָר צו יענע,
וועמען זיינע אויגן זעען.

אַ וויפל שטימעס רופן,
צויבערן פון אַלע ווייטן ;
פון די טיפן, פון די הויכן אין דער וועלט!
מיר איז נאָענט, נישט נאָר
קערפער, מענטשן, פאַרב און ראַסע.

וואַרצלען פון מיין ליבע
גרייכן צו די קוואַלן
פונעם אַנהייב זיין און ווערן, —
כ'האַב ליב, וואָס איז,
ווייל איך בין.

אין קראַם פון מלאכים*

טרעפט אַן אַוונט —
שעהן שטיי איך ביים גרענדן
דורכגענומען פון רחמנות.
וואַרט מיין בענקשאַפט:
אַט, אַ, וועלן פליגל אויסגעשפרייטע,
מיט אַ ציטער זיך אַ ריר טאָן,
זיך צעוויגן און וויברירן —
פון די ציטרע־סטרונעס
וועלן שטראַמען
הימלס טענער.

(* אין אַלטע געגנטן פון איטאַליע זיינען פאַראַן קראַמען, אין וועל־
כע די איינציקע סחורה באַשטייט פון גיפּס־געגאַסענע מלאכים, צו פאַר־
קויפן פאַר קירכעס און היימען פון קאַטאַליקן.)

די פליג צום יינגל:

דער פליגל,
דער דורכזיכטיקער,
וואָס האָטט פֿון מיר אַראָפּגעריסן —
געדענקסט?
ער האָט זיך איינגעפלאַנטערט
אין דיינע האַר.

אויפֿן בלעטל, דאָ,
איך שטיי און שלאָג די לופט
מיט איין פליגל ווינציקער,
וואָס מאַכט מיך אויס פליג.

און דו,
אַז האָסט שוין מיין פליגל,
וועסטו פליען?

וועלט-האַרבסט

קאַסמישע זאַפֿטן יערן
אין די ווענעס פֿון די הימלען.
וועלט איז ווי אַ שווערע פֿרי
גרייט פֿון בוים אַראָפּצופּאַלן.
מיין נשמה וואָרט אין אומרה,
וואָרט דערשראַקן.
זאַל חלילה נאָר דעם מענטשן
עפעס שלעכטס נישט טרעפֿן.

געזאנג צום רעגנבויגן *

(אָפּריקאַנער ליליפּוטן)

כוּוּאַ יע, אָ, כּוּוּאַ יע. רעגנבויגן, אָ, רעגנבויגן.
לויכסט דאַרט אויבן אַזוי הויך
איבער דעם ריזיקן וואַלד,
אינדערמיט פון די שוואַרצע וואַלקנס.
האַסט צעשפּאַלטן דעם פינצטערן הימל
און אים אויסגעבויגן הינטער זיך
אין געפעכט, באַזיגנדיק דעם רעווענדיקן דונער.

ער רעוועט אַזוי שרעקלעך־צאַרנדיק.
איז ער געווען אין כּעס אויף אונדז?

רעגנבויגן, רעגנבויגן:
האַסט צעשפּאַלטן דעם פינצטערן הימל,
ווי אַ מעסער צעשפּאַלט אַ צייטיקע פּרי.

ער איז אַנטלאָפּן, דער דונער, וואָס דערהרגעט מענטשן,
אַנטלאָפּן, ווי דער אַנטילאָפּ אַנטלויפט פאַרן לעמפּערט.
ער איז אַנטלאָפּן.

רעגנבויגן, רעגנבויגן,
מעכטיקער בויגן פון גרויסן יעגער —
דער גרויסער יעגער, וואָס יאָגט זיך נאָך די סטאַדעס־וואַלקנס —
האַרדעס צעשראַקענע עלפאַנטן.
רעגנבויגן, גיב אים איבער אונדזער דאַנק.

(* פון די נאַלאַט בוך: „געבעט פון פּרימיטיווע פעלקער“.)

זאג אים : צארן נישט.
זאג אים : זיי נישט אין כעס.
זאג אים, ער זאל אונדז נישט טויטן.
מיר זיינען זייער דערשראקן —
רעגנבויען, זאג אים.

א ג ע ז א נ ג

(דינקא — סודא)

ווען גאט האט באשאפן אלע זאכן
האט ער באשאפן די זון.
און די זון ווערט געבוירן און שטארבט
און קומט צוריק.

ער האט באשאפן די לבנה
און די לבנה ווערט געבוירן און שטארבט
און קומט צוריק.

ער האט באשאפן די שטערן
און די שטערן ווערן געבוירן און שטארבן
און קומען צוריק.

ער האט באשאפן דעם מענטשן
און דער מענטש ווערט געבוירן און שטארבט
און קומט נישט צוריק.

צו דער זון

(פערן — די אינקאסט)

א. באשאפער, דו, וואס זאגסט:
„זאל זיין נאכט“, „באגין“, „טאג“, „זונפארגאנג“,
באויליק דער זון, אז ווען זי גייט אויף,
זאל זי געפינען שלום אומעטום.

באשיץ זי, אז זי זאל קענען געבן ליכט
צו די מענטשן, וועלכע דו האסט באשאפן.

א. באשאפער, א, זון.
דו, וואס געפינסט זיך אינעם פרידן
און אין ווילזיין —
גיב אונדז ליכט,
גיב דעם פאלק געזונט און גליק.

א געבעט אפצושטעלן א שטורעם

(באקאנגא — אפריקע)

פאטער,
דיינע קינדער זיינען אין גרויס שרעק,
שטיל איין דעם שטורעם!
אט דא זיינען מיר, דיינע קינדער,
זעסט דען נישט, אז ער טויט אונדז?

צו זאנאר און ניאנג —
די צוויי באשאפער פון דער וועלט

(מאדאגאסקארער שבטים)

א, זאנאר, נישט צו דיר אונדזער געבעט. —
דעם גוטן דארף מען נישט בעטן.
מיר מוזן אבער שטילן דעם צארן פון ניאנג!
א, ניאנג! דו שלעכטער און מעכטיקער גאט,
לאז נישט דעם דונער קראכן איבער אונדזערע שוצלאזע קעפּ.
לאז נישט דעם ביזן ים ארויסשפרינגען פון די ברעגעס;
האב רחמנות אויף אונדזערע איידעלע פרוכט;
פארברען נישט די רייז — לאז זיי בליען,
ברענג נישט קיין אומגליק און ליידן אויף אונדזערע פרויען,
צווינג נישט קיין פרוי צו זען, ווי די האפענונג פון אירע
עלטערע יארן ווערט פארטראגן און באגראבן אין צערייצטן ים.
א, ניאנג! צעשטער נישט די גוטע ארבעט פון זאנאר, —
דו הערשסט איבער די שלעכטע, און זייער צאל איז גענוג גרויס,
פייניק נישט די גוטע צווישן אונדז.

1.

די טאכטער פון אַנקל כאַראַוויי
בענקט נאָך מיר.
איך וואַרט און ברען.
זי גייט פאַרביי
אין איר געבלימטן שאַל מיט פראַנדזון.
הינטערן שאַל באַהאַלט זי אירע הענט, —
און אין אירע הענט האַלט זי מיין האַרץ.

2.

ווי שיין זי איז
אין ענג־געפאַסטן קלייד.
איר בוזעם שפאַרט, צעשפאַרט —
ווי זיס.
ווען זי ציט אַראַפּ דאָס קלייד, —
ווערן הייליק מיינע ציין
פון וואַרטן.

פון דיִנאַלאַט זאַמלונג: „עראַטישע געזאַנגען ביי פּרימיטיווע פעלקער“.

שמיד מיין ליבער

(1911 רויסיש)

איך שפרינג אראפ פון בעט גאנצפרי,
ווי נאר איך הער דעם קלאנג פון האמער.
צו דער קוזשניע טוט מיין הארץ א צי, —
ווערט מיר ענג און קליין מיין קאמער.

כיאג צו דיר, מיין שמיד, איך יאג, —
שווינג דעם האמער, יונג מיין ליבער.
קלינג און קלאנג, דו וועקסט דעם טאג, —
וועק די מענטשן אין די שטיבער.

כצי דעם בלאַזאַק, ס'איין גליט.
פערד צום קאווען, גרייט שוין שטייען, —
קלאפן וועט פאדקאווע-ליד
איבער טראקטן און שאסייען.

פונעם שטאל צעגליטן, ווערן וועט
אקעראיין פארן פויער.
זינגט דער האמער, זינגט און רעדט
ביו דער נאכט דער בלויער.

ווען עס רוט דער האמער-קלאנג,
נעמען שטערן זיך באווייזן, —
זינגען זיי מיין שמידס געזאנג —
דאס שלום-ליד פון אקעראיין.

ווינטער

(פון אַ רוסישן מאַטיוו)

איך בין דער ווינט פון צפון,
איך ברענג מיט זיך דעם שניי.
מיין אַטעם, פרעסט און קעלטן,
מיין גאַנג איז ווילד געדריי.

דורך יעדן טאַג פון ווינטער,
דורך נאַכטלעך שטילן בלוי,
איך זינג אַריין אין קוימענס,
און פייף מיר צו אַזוי:
אר-אר-אר-א, א,
אר-אר-אר-א.

עס מאַכט די שויבן ציטערן
מיין הוליענדיק געזאַנג.
עס בלייבן שטיין די טייכן,
פאַרגליווערטע אין גאַנג.

איך קנייפ די קינדער־בעקלעך
און מאַך זיי רויט און בלוי —
איך פרייר זיי אָפ די נעזלעך,
און פייף מיר צו אַזוי:
אר-אר-אר-א, א,
אר-אר-אר-א.

פארשנייט מיין פרילינג

פארשנייט מיין פרילינג

(ארמעניש פאלקסליד)

- שניי האט פרילינג מיינעם צוגעדעקט, —
וואי, לאַ-לאַ, וואי, לאַ-לאַ!
קאלט מיין ליבסטער, פרעמד אַ שרעק, —
נישט קיין ווארט און נישט קיין גלעט,
בייזע צונג האט מיך באַרעדט
און פון מיר אים אַפגערעדט —
וואי, לאַ-לאַ, וואי, לאַ-לאַ!
- טאָג און נאַכט, דער ווינט, ער בלאָזט —
וואי, לאַ-לאַ, וואי, לאַ-לאַ!
כ׳ווייס, ער האט מיך שוין פאַרלאָזט, —
כ׳ווארט אומזיסט פון פרי ביז שפעט,
בייזע שלאַנג האט מיך באַרעדט
און פון מיר אים אַפגערעדט —
וואי, לאַ-לאַ, וואי, לאַ-לאַ!
- ס׳פנים מיר פון בושה פלאַמט,
וואי, לאַ-לאַ, וואי, לאַ-לאַ!
אוי, האט זי מיין גליק פאַרסמט
און פאַרמיאוסט מיך איבעראַל, —
נעם זיך אָן פאַר מיר, קינזשאַל,
אוי, מיין טייערער קינזשאַל —
וואי, לאַ-לאַ, וואי, לאַ-לאַ!

יעווגעני יעווטושענקאג *

ב א ב י א ר

קיין מצבה נישט אויף באַבי יאַר. נאַר קאַלטער
באַרג־ריס — קבורה־שטיין, פון קיינעם נישט געשטעלטער.
מיך גרוילט — כ'בין היינט אַזויפיל יאַרן אַלט.
עס איז מיט יידיש פאַלק באַגלייך מיין עלטער.

מיר דאַכט זיך איצט, איך בין אַ ייד,
איך וואַנדער דורך מצרימס ווילדע שטרעקעס.
אַט שטאַרב איך אויפן צלם, גליד נאָך גליד,
איך האָב נאָך איצט סימנים פון די טשוועקעס.

עס דאַכט זיך מיר, אַז דרייפּוס — דאָס בין איך.
די מוסרים זיינען מיינע עדות און די שופּטים.
הינטער גראַטעס מיך אַריינגעפלאַנטערט
דורך העצע, ליגן, מיך באַשפיגן.

די דאַמעלעך מיט קרוזשעוועס פון בריסל,
מיט געקוויטש, די זאַנטיקלעך אין פנים מיר זיי צילן.
מיר דאַכט, איך בין דאָס ביאַליסטאַקער יינגל,
מיין בלוט זיך גיסט און שפּרייט זיך איבער דילן.

עס בושעווען אין שענק די פירער פון דער באַנדע.
עס שטיקט די לופט פון ציבעלעס מיט בראַנפן.

(* דריי לידער.

אַנמעכטיק קעגן כוליגאַנישער קאַמאַנדע,
אומזיסט מיין בעטן — אַ שטייול האָט מיך אומגעוואָרפן.

זיי ווילדעווען: „די זשידעס שלאָגט! און ראַטעוועט דעם רוט“.
און אויף מיין מאַמעס קאַפּ, די קלעפּ, זיי פּאַלן. —
אַ, רוסיש פּאַלק מיינס, כּווייס, אַז אין מהות
ביסטו דאָס פּאַלק, דאָס אינטערנאַציאָנאַלע.

עס פירט זיך אַפּט, אַז וועמענס האַנט עס איז נישט ריין,
מיט ריינסטן נאָמען פונעם לאַנד מאַסקירט זיך.
נאָר כּ'קאַן אויך די גוטסקייט פונעם לאַנד.

ווי פּאַרדאַרבן — די אַנטיסעמיטן, אַן אַ ציטער
באַצירן זיך מיט שיינעם נאָמען
„פּאַרבאַנד פון רוסיש פּאַלק“.

* * *

מיר דאַכט, אַז איך בין אַנאַ פּראַנק.
דורכזיכטיקע — אַ צווייגל אין אַפּריל.
איך בין פּאַרליבט. איך האָב פאַר פּראַזן קיין פּאַרלאַנג.
איך דאַרף, אַז איינער אין דעם צווייטן זאָל קוקן שטיל.

פּאַרבאַטן אונדז דער הימל, בלעטער אונדז פּאַרווערט.
דאָס אויג קען ווינציק זען, דיין דופּט איז אומעטום.
עס בלייבט פאַר אונדז נאָך פיל דאָ אויף דער ערד.
איך טונקלען צימער נעמען מיר זיך צאַרט אַרום.

— מען גייט אַהער ? —
— נישט שרעק זיך,
דער פּרילינג רושיק וועקט זיך,
ער גייט צו אונדז.

דו קום צו מיר,
די ליפּן גיב מיר שנעלער.

— מען ברעכט די טיר?
— ניין, עס פלאצט דאס איין.

* * *

אויף באבי יאר, גערויש פון ווילדן גראָז.
די ביימער, ווי די שטרענגע שופטים זעען אויס.
דאָס שווייגן שרייט. איך שטיי. דער קאָפּ אַנטבלויזט
און אויף מיין קאָפּ די האַר, זיי ווערן גרוי.

און איך — אַ קלאַנגלאַז, אַן־אַסופּעדיק געשריי.
די צענער־טויזנטער באַגראַבענע — איך בין זיי.
כ׳בין יעדער פון די זקנים, דאָ דערשאַסענע;
כ׳בין יעדער, יעדער, דאָ דערשאַסן קינד.

קיין זאך אין מיר וועט דאָס שוין נישט פאַרגעסן.
דער „אינטערנאַציאָנאַל“ זאל טאָן אַ דונער,
ווען ס׳וועט, אַנטיסעמיט, דער לעצטער זיין באַגראַבן.

נישטאָ ביי מיר אין בלוט קיין יידיש בלוט.
פאַר יעדערן, פון האָס צעפרעסענעם אַנטיסעמיט —
בין איך אַ ייד.
דערפאַר — אַן עכטער רוס.

אויסרוציין

(אַ פאַריווער ליד)

געווען אַ נאַכט, פאַריווער, אַ פּוסטיניע,
איבער מיר די וואַלקנס, נידעריקע שווימען.
ערגעץ ביי דעם הייליקן אַווגוסטינען
האַב איך יונגען דריי, אַרבעטער דערוען.
האַט איינער, ס׳ליכט פון שפעטער נאַכט געהיט,
ער האָט געקוקט אויף מיין געזיכט, ווי מיט פאַרדאַכט.

דער צווייטער,

אויף חברים אקסלען זיך געטאָן אַ שטעל, אויף
אויף וואַנט געשריבן שנעל:

« Paix à l'Algérie ! »

ברידערלעך צעקושן וואַלט אידן זיך מיט זיי,
פאַר אַזוינע ווערטער צוויי.
„אידן בין אַ רוסי. —

כ'בין צוגעגאַן. —

ס'איז אַלץ בסדר!“

זיי האָבן זיך צעשמייכלט:

„אַ, מאַסקווע!“

כ'האַב זיך אַ מעסט געטאָן.

צו וואָס אויף אַקסלען קלעטערן?

אַט, ווי לאַנג אידן בין —

אידן וועל אַזוי דערגרייכן.

אַ נעם געטאָן ביי זיי דעם שוואַרצן קויל,

און ביי דעם אויפשריפט

האַב אידן

אויסרופצייכן

צוגעשטעלט!

צייט זיך אַפצוואַשן...

ערשטע שטראַלן פון באַגין

האַבן זיך באַוויזן

אויף הייזער,

בריקן.

חברה

האַט אַנגעשטעלט די בליקן

אויף מיין האַנט

מיט אַ שמייכל:

„אַהאַ, אַ מאַסקווער האַנט!“

וואָס טוט ער דאָרט.

מיין אויסרופצייכן?

כ'שטאַלציר מיט אים

ווי מיט אַ ליד.

געוויס האָט אים צוזאַמען מיטן אויפשריפט.

אַ זשאַנדאַר, אַ גראַבער, לאַנג שוין אַפגעווישט.

איך לעב זיך, פשוט — אַ מאַסקווער איינוווינער,

נאָר אויף מיין האַנט —

פאַרשטייט איר מיך —

קוק איך, פון דעמאַלט אָן, מיט שטאַלץ און ווירדע...

נאָך, ווי אַזוי —

ז'איז דאָך אַ מאַסקווער האַנט!

* * *

(פון דער סעריע: „לידער פון באַגין“)

איך שפאַר זיך דורך דעם שטאַטישן געדראַנג

איבער אַפּריל-וואַסער מונטערן — מיט שוונג.

אומפאַרשעמט-אומלאַגיש — מיין געדאַנק;

אומפאַרגעבלעך — יונג.

איך שלאַג זיך דורך טראַמווייען גיך.

כ'הער זיך, וועמען, גרינג אַ ליגן זאַגן, —

נאָר איך לויף אַליין נאָך זיך

און כ'קאַן זיך נישט דעריאַגן.

איך באַווונדער אַלץ, וואָס קומט מיר אָן אַקעגן;

מיינע לידער — ווי איך שרייב זיי אָן, —

מ'האַט מיר צוגעטיילט אַ גרויס פאַרמעגן —

נישט געזאַגט מיר, וואָס מיט דעם צו טאָן.

בוכענוואָלד - אַלאַרם

מענטשן פון דער וועלט אין אַלע לענדער,
הערט נאָר, הערט אַ רוישן, אַ געדראַנג,
איבער בוכענוואָלד עס שאַלט אַלאַרם —
גלאַק־אַלאַרם־קלאַנג, גלאַק־אַלאַרם־קלאַנג.

אויפגעוואַכט האָט הייליק בלוט גערעכטע,
הודושעט מוראדיק דער גלאַק דערביי.
די קרבנות אויפגעשטאַנען זיינען
פון די אַשן, זיך געשטעלט אויפסניי.

די מיליאָנען לעבעדיק פאַרברענטע
אויסמושטירט אין רייען, ריי נאָך ריי.
זיי, די מחנות אינטערנאַציאָנאַלע,
צו אונדז אַלע, צו אונדז אַלע רעדן זיי:

הערט איר, ווי עס קראַכט דער שווערער דונער?
נישט פון שטורעם, נישט פון הוראַגאַן,
פונעם טויט־אַטאָם אַרומגענומען,
וואַיעט אַקעאַן, וואַיעט אַקעאַן.

מענטשן פון דער וועלט אין אַלע לענדער,
הערט נאָר, הערט אַ רוישן, אַ געדראַנג,
איבער בוכענוואָלד עס שאַלט אַלאַרם —
גלאַק־אַלאַרם־קלאַנג, גלאַק־אַלאַרם־קלאַנג.

איבער גאָר דער ערד דער קלאַנג צעשפרייט זיך
דער אַלאַרם יאַגט זיך, יאַגט נאָך יעדנס טריט,
מענטשן, לענדער, איר זאָלט וואַך זיין, וואַך זיין,
פון דער וועלט דעם שלום היט, אַ, היט!

געזונגען פון פאַריזער ייִדישן פּאַלקס־כּאָר, לזכרון די ייִדישע העלדן אין
פּראַנצויזישן ווידערשטאַנד. מוזיק — וו. מוראַדעלי, אַראַנזשירט — נ. סאַמאַראַוו.

שיינע באַרבאַראַ עלען

(ב א ל א ד ע)

ס'האַט אויף אַ באַרג געווינט אַמאַל
דאָס מיידל באַרב'ראַ עלען.
זי האָט געשמט אויף באַרג און טאַל,
ז'איז אַלעמען געפעלן.

עס איז געווען אין פּרילינג שפעט,
דער מאַי — ביי אַלע שוועלן.
סוויט וויליאַמס ליגט אויף טויטן בעט,
פאַרליבט אין באַרב'ראַ עלען.

זיין מאַמע קומט און זאָגט איר אָן:
קריגסט, מיידל, וואָס וועסט וועלן —
נאָר קום מיט מיר, עס שטאַרבט מיין זון —
דו, שיינע באַרב'ראַ עלען.

זי טראַכט און זאָגט: נו, גוט, כּוועל גיין.
ז'איז נאַכגעגאַן דער אַלטער,
ביים קראַנקנס בעט געבליבן שטיין
אַ ברוגזע, אַ קאַלטע.

זיין בלאַסע האַנט האָט ער געשטרעקט
צו איר, צום פנים אירן,
זי האָט געטאַן אַ שפרונג אַוועק:
דו זאָלסט מיך נישט באַרירן!

געדענקסט, סוויט וויליאַמס, ווי דו האָסט
צום מיידל מיט די קרעלן

געטרונקען פריילעך טאסט נאך טאסט?
נאר נישט צו באַרבֿראַ עלען!

איך ווייס, איך זע, ווי קראַנק דו ביסט —
האַסט מיך געוואַגט פאַרשעמען!
דו שטרעקסט צו מיר די הענט אומזיסט,
כ׳וועל קיינמאָל דיך נישט נעמען!

אויף טויטן בעט סוויט וויליאַמס ליגט.
זי איז אַוועק אַ שטילע,
זי גייט און גייט, אין לופט זיך וויגט
אַ גלאַקן־קלאַנג, אַ תפילה.

לױה־טאַג האָט זון געשיינט,
זי האָט געטראַכט פאַרבאַרגן:
„סוויט וויליאַמס, ביסט געשטאַרבן היינט
און איך וועל שטאַרבן מאַרגן“.

געשטאַרבן ער פון ליבעס־וויי,
אויך זי — פון ליבעס־ליידן;
זיין מאַמע איז אַוועק נאָך זיי,
פון ליבע צו זיי ביידן.

די קברים צוויי שוין לאַנג באַווסט
צו יעדערן געוואַרן,
אויף איינעם וואַקסט אַ רויזן־קוסט,
אויף צווייטן וואַקסט אַ דאַרן.

עס בויגט דער רויזן־קוסט זיך אויס
און טוליעט זיך צום דאַרן,
דער דאַרן נעמט אַרום די רויז —
אַזוי שוין אַלע יאָרן.

א קאובאײס געבעט

(ב א ל א ד ט)

איך גיי מיר אַזוי זיך אַרויס אין לאַרעדאַ,
דערנע איך אַ קאובאײ אין איינער אַ גאַס;
אַן אַרעמער קאובאײ אין באַנדן פון לייזונט,
פון לייזונט נאָך ווייסער זיין פנים — טויט־בלאַס.

„דו ביסט אויך אַ קאובאײ“ — האָט ער שטיל געמורמלט.
„קום, זען זיך און הער אויס“ — האָט ער זיך צעהוסט.
איך בויג זיך אַריבער, ער רעדט ווי אין פיבער:
„כ׳ווייס, אַז באַלד שטאַרב איך — אַ קויל אין מיין ברוסט“.

„אַ, פייף אויס אַ תפילה, און פויק צו אפילו
און שפיל אויף אַ טויט־מאַרש מיין אייביקן שלאָף;
אין טאַל דאַרט, אין גרינעם, גראַב אויס מיר אַ קבר, —
איך ווייס, איך בין שולדיק און דאַס איז מיין שטראַף.“

עס זאַלן קאַמראַדן פאַרגרייטן מיין אַרון,
מיין קבר זאַל זיין דאַרט אין טאַל, וווּ עס גרינט,
מען זאַל מיך מיט ערד־גראַז אויף שטענדיק פאַרדעקן, —
די ווונד אין מיין האַרצן — איך האָב זי פאַרדינט.

משפּחה פאַראַן־וווּ, און פריינט אויך אין לאַנד־וווּ,
עס ווייסט דאַרט נישט קיינער, וווּ ס׳איז מיין געביין;
אין טעקסאַס אַמאַל זיך צו רענטשערס פאַרדונגען
און איצט — איך בין שולדיק, איך ווייס עס אַליין.

געזעסן אין זאַטל, פאַר קיין זאַך געשרעקט זיך;
אין זאַטל, אַ שטענדיק זיך גליקלעך געפילט;

דער שענק... און די קארטן... געצילט האט דער שיסער,
געצילט און געטראפן — און אלץ איז פארשפילט.

עס זאלן קאובאייס זעקס צום ארון געגרייט זיין.
מיט רויזן וואס מערער דעם ארון דעקט צו;
פון מיידלעך זעקס שיינע די רויזן געשפרייט זיין,
די ערד זאל נישט שווער זיין און שטערן מיין רו.

באגראב ביי מיין זייט מיר דאס מעסער, דעם שיסער;
די שפארן צופוסנס, די ביקס ביי מיין זייט,
און משקה א פלעשל אין מיטן פון ארון,
פאר מיינע באגלייטער, די דורשטיקע לייט".

"גיי ברענג, קאמערעד, א טרונק וואסער מיר, קאלטע",
מיט ליפן צעשפאלטן האט ער קוים גערעדט,
געלאפן, געבראכט שנעל א טרונק אים, א קאלטן,
צו אים זיך געבויגן, געווען שוין צושפעט.

אויף פייפלעך א תפילה, מיט פייקלעך אפילו,
מיר האבן באגלייט אים און ביטער געוויינט;
א יונג אַזאַ בראַווער, מיר האָבן געליבט אים —
אויב שולדיק אפילו — קיין שלעכטס נישט געמיינט.

כהאָב אַ געליבטן אין דינסט אויפן ים

(ב א ז א ד ע)

אַ מיידל גאַר שיין זיצט אין גאַרטן אליין.
עס קומט אַ מאַטראַז אָן, ער בלייבט אַזוי שטיין —
אַ טראַט אויף צוריק, ער פאַרנייגט זיך און זאַגט:
— זיי, מיידל, מיין כלה. אַ זאַג מיר נישט ניין!

— איך האָב אַ געליבטן אין דינסט אויפן ים.
שוין זיבן יאָר לאַנגע אויף דעם אַקעאַן —

ווען נאכאמאל זיבן ער קומט נישט צוריק,
איך ווער נישט קיין כלה אפילו אויך דאן.

— ס'האט אפשר זיין שיף שוין געזונקען אין ים?
צי ר'איז ווו געפאנגען געווארן אין קריג
און אפשר שוין חתונה דארטן געהאט
און וועט צו דיר, מיידל, נישט קומען צוריק?

אפילו זיין שיף וואלט געזונקען אין ים,
צי ר'איז אין געפאנגשאפט און ס'האט אים געגליקט
און ר'האט א געליבטע געפונען זיך דארט —
דאן וואלט איך זיי ביידן מיין ברכה געשיקט.

נאר ס'האט נישט געזונקען זיין שיף אין קיין ים,
ער איז מיין געליבטער, ווי שטענדיק, ווי פריער;
ער זוכט נישט דאס גליק זיינס, ווער ווייסט ערגעץ-ווו,
מיין ליבסטער, ער שטייט גאר אָט דאָ לעבן מיר...

דאן גרייכט ער צום טאָש שנעל און נעמט דארט אַרויס
פון סאַמעטן שאַכטל אַ גאַלד־מעדאַליאַן
און לאָזט זיך אַרונטער פאַר איר אויף די קני,
ווי זי וואַלט געזעסן פאַר אים אויף אַ טראָן:

— כ'האַב שיפן זעקס — זאַגט ער, — אויף דעם אַקעאַן,
באַלאַדן מיט אוצרות פון איבער דער ערד,
זיי קענען דארט שווימען, צי זינקען אין ים,
ווייל דו, מיין געליבטע, ביסט מער ביי מיר ווערט.

זעץ זיך, דינסט, אַנידער

(פון נעגערשע פאלקס־געזאַנגען און ספּיריטואַלס)

— זעץ זיך, דינסט, אַנידער.

— כ'קען זיך נישט זעצן,
מיין נשמה איז אזוי גליקלעך,
אַז איך קען זיך נישט זעצן.

מיין לאַרד, דו ווייסט?
האַסט מיר צוגעזאַגט,
צוגעזאַגט אַ לאַנג, ווייס קלייד
און אַ פאַר שיד.

— גיי, דאַרט, מלאך,
כאַפּ אַריין אַ פאַר שיד,
טו זיי אַן אויף די פיס פון מיין דינסט.
איצט, איך בעט דיר, דינסט, זעץ זיך אַנידער.

— מיין לאַרד, דו ווייסט?
האַסט מיר צוגעזאַגט,
צוגעזאַגט אַ ווייס, לאַנג קלייד
און אַ שטערן־קרין.

— גיי דאַרט, מלאך,
כאַפּ אַריין אַ שטערן־קרין,
טו זי אַן אויפן קאַפּ פון מיין דינסט.
איצט, זעץ זיך, דינסט, אַנידער.

— מיין לאַרד, דו ווייסט?
האַסט מיר צוגעזאַגט,
צוגעזאַגט אַ ווייס, לאַנג קלייד
און אַ גאַלדענעם גאַרטל.

— גיי דאַרט, מלאך,
כאַפּ אַריין אַ גאַלדענעם גאַרטל,
טו אים אַן מיין דינסט אַרום איר טאַליע.
איצט, איך בעט דיר, דינסט, זעץ זיך אַנידער.

אַױעק מיט טעמעס פון קריג

(פון דער פּאָעמע: „געזאַנג פון דער אויסשטעלונג“)

אַױעק מיט טעמעס פון קריג! אַױעק מיט קריג אַליין!
אַױעק פון מיין שױדערדיקן בליק, נישט צוריקצוקערן מער,
דאָס בילד פון פאַרשוואַרצטע, צעקאַליעטשעטע, טױטע!
יענער צעפראַלטער גיהנום און פלייץ פון בלוט, פאַסיק
פאַר װילדע טיגערס, צי פאַר בלוט־דורשטיקע װעלף,
נישט פאַר דענקענדיקע מענטשן.

אַױעק מיטן אַלטן ראַמאַנס!
אַױעק מיט אַלטע נאַװעלעס, מעשיות, דראַמעס פון קייזערלעכע הויפן,
אַױעק מיט ליבע־לידער געצוקערט אין גראַמען, די אינטריגעס,
ליבעס־אָפּערעס פון ליידיק־גייער
פאַסיק נאַר פאַר באַנקעטן פון דער נאַכט,
װוּ טענצער צו דער שפּעטער מוזיק װאַלצירן,
די אומגעזונטע פאַרגעניגנס, פאַרשווענדערישע הולטייעריי
פאַר איינציקע,
מיט פּערפום, היץ און װיין אונטער שױנדלדיקע קאַנדעלאַברעס.

צו אייך, געערטע, געזונטע שװעסטער,
הויב איך מיין קול פאַר פיל גראַנדיעזערע טעמעס פאַר דיכטער
און פאַר קונסט;
צו פאַרערן דעם איצט און דאָס רעאַלע,
צו לערנען דעם דורכשניט־מענטש די גלאַריע
פון זיין טעגלעכן גאַנג און אַרבעט,
צו זינגען אין לידער,
אַז איבונג און כעמיש לעבן זאָל מען קיינמאַל נישט פאַרשעמען.
1871.

(* צװײ לידער.

ד ע ר ד י כ ט ע ר

(פון דער טעריע: „ביי אַנטאַריאַס בלויען ברעג“ — 1864)

ער משפט נישט, ווי דער ריכטער משפט,
נאַר ווי די זון רירט אָן אַ זאַר, וואָס קאָן זיך אַליין נישט העלפן.
דערפאַר, וואָס ער זעט צום ווייטסטן,
האַט ער דעם מערסטן גלויבן.

זיינע מחשבות זיינען הימנס פון לויב פאַר זאַכן,
אין די וויכחים וועגן גאַט און אומשטערבלעכקייט — שווייגט ער שטיל.
ער קוקט נישט אויף אומשטערבלעכקייט, ווי אויף אַ שפּיל
מיט אַ פּראָלאַג און עפּילאָג. —
ער זעט אומשטערבלעכקייט אין מענער און פרויען, —
ער קוקט נישט אויף מענער און פרויען, ווי אויף חלומות
און פינטעלעך.

פאַר דער גרויסער אידייע —
די אידייע פון פערפעקטע און פרייע מענטשן.
צוליב דעם גייט דער דיכטער פאַרויס — פירער פון פירער.
זיין האַלטונג דערמוטיקט שקלאַפּן און שרעקט אָפּ דעספּאָטן,
פרייהייט ווערט נישט פאַרלאָשן,
גלייכהייט טרעט נישט אָפּ צוריק —
דאָס לעבט אין די הערצער פון יונגע מענער,
אין די בעסטע פרויען.

אינדיאַנער זומער-טעג אויף די פרעיריס

(אַנהויב טאָג)

די זון איז אַ יעגעריין, יונג און איידל,
די זון — אַ רויטע פרייד אין הימלס בלוי;
די זון איז אַן אינדיאַנער מיידל,
פונעם שבט אילינאָי.

(אין שפּעטן פּרימאַרגן)

די זון — אַ פייער-קנויל, וואָס ראַלט אין גליען,
ווי אַ וואַלקן-קוסט נאָר ער באַגעגנט,
לאַזט ער אים זיך נישט צעבליען
אין די בלומען פון אַ רעגן.

(אין מיטן טאָג)

די זון — אַ הירש פאַרווונדעט פון אַ בויגן,
טרעט אויף הימלס געלן גראַז און דערנער.
בליצן — זיינע גאַלדענע הערנער,
שרפות-פלאַמען — זיינע אויגן.

(זונפאַרגאַנג)

די זון — אַן אַלטער אַדלער,
אין דעם מדבר פון דער ווייטער „וועסט“*,
אויף משופּעדיקן פעלז-מיראַזש
בויט ער פאַר זיך אַ פייער-רויטע נעסט.

(* מערב.

ראבערט פראסט *

(1875 — 1963)

אַנטפלעקונג

מיר האַלטן זיך פון מענטשן ווייט,
דורך פאַלשן שפּיל, דורך ווערטער גרויס, —
דאָס האַרץ דאָך בענקט אין איינזאַמקייט
און גוט איז, ווען מיר פעלן וועמען אויס.

מיר שמייכלען אין פאַרלעגנהייט,
פאַרשטעלן זיך — ס'איז אויך אומזיסט, —
עס קומט אַ שעה פון צייט צו צייט,
ווען גאַרסט דערציילן ווער דו ביסט.
עס שפּילט באַהעלטעניש סיי גאַט, סיי קינד
און יעדער וואַרט אויף יענער שעה,
ווען אים מען זוכט און מען געפינט. —
אויב נישט, רופט ער: „אַט בין איך דאָ!“

דאָס פאַשע-פעלד

איך גיי אַרויס אין פעלד אַ רייניק טאָן
דעם שטראָם — פאַרלייגט פון בלעטער-פאַל,
עס זאָל דאָס וואַסער פליסן פריי פון קוואַל.
עס דויערט מיר נישט לאַנג — קום אויך מיט מיר.

איך וועל דאָס קעלבעלע פאַרנעמען פריער, —
די מוטער לעקט און לעקט עס מיט דער צונג.
עס שטייט און ציטערט — ס'איז נאָך שוואַך און יונג.
עס דויערט מיר נישט לאַנג — קום אויך מיט מיר.

(* פּינף לידער.

דער גענומענער וועג

עס האָבן וועגן צוויי פון וואָלד געפירט,
פון געלן וואָלד און זיך צעשיידט ביים ברעג.
אַ שאַד, כ'בין איינער נאָר, די וועגן — צוויי
און יעדער ציט זיך אַנדערשוו אוועק
און איך קען גיין אויף איינעם נאָר פון זיי.

קיין צייכן היינט פון טריט. די בלעטער — געל,
נאָך פריש פון נאַכט. איך שטיי אַזוי און קלער,
אויף איינעם דאָך האָב איך געטאַן מיין טראַט אַ שטעל
און באַלד אין גאַנג האָב איך געאַנט פאַרוואַס:
„ער דאַרף די טריט“ — האַט מיר געזאָגט דאָס גראַז.

אויף צווייטן וועג כ'וואַלט וועלן גיין אַמאָל.
גיי ווייס — אַ וועג — ווהיין ער פירט, פאַרפירט.
בין ערגעץ־ווווי אינגאַנצן זיך פאַרלירט.
געוויס איז שווער צו וויסן, ווען, ווי שנעל
איך קום אַמאָל אַהער צוריק — אויב כ'וועל...

כ'וועל מיט אַ זיפץ ווו, דורות ווייט פון איצט,
דערצייילן: — „צוויי וועגן זיך פון וואָלד צעשיידט“
און איך, נישט וויסנדיק, האָב אויסגעוויילט
דעם וועג, וואָס האַט גענויטיקט זיך אין טריט —
דאָס איז געווען דער גאַנצער אונטערשיד.

ב ע ר א ז ע ס

ווען כ'זע בעראָזעס אויסגעבויגן, רעכטס און לינקס,
קעגנאיבער הויכע, טונקעלע ביימער־רייען,
טראַכט איך: יינגלעך האָבן זיך געמוזט דאָ הוידען —
נאָר פֿון הוידען בלייבן זיי נישט אויסגעבויגן, —
איז־שטורעמס טוען דאָס. אָפט זעט איר זיי
אין ווינטער, אין אַ זוניקן פרימאָרגן,
נאָך אַ רעגן, שווער מיט אייז באַלאָדן.
פאַרבן־שפּיל און קלאַנגען. דער עמאַל־געגלייזטער
פּלאַצט און שפּליטערט זיך; אַ בלאַז פֿון ווינט, אַ טרייסל —
שיילן זיך אין זון די שאַלן פֿון קרישטאַלן —
פאַלן בערג מיט שפּליטער אויף די שטייפֿע שנייען,
בערג אַזוינע, אַנגעבראַכן גלאַז — פאַרשאַרן,
קאַן מען מיינען, הימלס „דאָום“ איז איינגעפאַלן.
לאַנג אַזוי אַראַפּגעדריקט, פֿון טאַנען לאַסטן,
קאַן מען נאָך בעראָזעס נישט צעברעכן,
נאָר זיי וועלן קיינמאַל זיך שוין נישט אויסגלייכן.
זעט מען אין דעם וואַלד די שטאַמען, יאָרן שפּעטער,
אויסגעבויגן, שלעפּנדיק די בלעטער אויף דער ערד,

ווי מיידלעך, אויף די הענט און קני, די האַר אַריבער
פנימער צעשאַטן — טריקענען אין זון.

דער אמת וועגן אייז און ביימער האַט זיך פריער
אַריינגעמישט, ווען כ'האב געוואַלט נאָר זאָגן, אַז:
מיר איז ליבער, ווען אַ יינגל שווינגט בעראַזעס.
נאָכן גיין און קומען פון די קי פאַרנעמען,
ר'איז פון שטאַט צו ווייט, צו קענען לערנען בייזבאל,
האַט ער דאָ פאַר זיך אַ שפּיל געפונען;
זומער, ווינטער — ס'איז אַ שפּיל אַליין צו שפּילן.
איינס נאָך איינס האַט ער געוונען טאַטנס ביימער —
ר'האַט צעוויגט זיי, אויף-און-אַפּ געבויגן,
ביז די שטייפקייט פון די שטאַמען איז פאַרשוונדן,
ס'איז קיין איינער נישט געבליבן צום באַזיגן.
ר'האַט געלערנט, וואָס געווען איז דאָרט צו לערנען:
ווי אַראַפּצולאָזן זיך מיט פאַרזיכט,
מיטאַמאָל דעם בוים אַראַפּ, נישט צווינגען;
לאַנגזאַם האַט ער זיך צום שפיץ דערקליבן,
דאָרטן שטיין געבליבן גלייך און ווי מען מידט זיך
אַנצוגיסן פול אַ טאַס ביז אירע ברעגעס,
באַלאַנסירט ער זיך צום שפרונג, די פיס פאַרויס
און מיט אַ פייף ציט ער מיט מיט זיך דעם שפיץ פון בוים
און הוידעט זיך אַראַפּ, אַראַפּ ביז צו דער ערד.

איך בין אויך אַמאָל געווען אַ שווינגער פון
בעראַזעס און איך חלום נאָכאַמאָל צו ווערן.
ס'טרעפט, ווערסט מיד פון זוכעניש;
עס זעט דאָס לעבן אויס איין שטעגלאַזער וואַלד,
ס'פנים ברענט פון שפינוועבס — זיך אין דעם פאַרפלאַנטערט,
ס'וויינט דיין אויג, פון צווייגס אַ שאַרפן שטאַך, —
וויילט זיך דיר אַוועק, אַ ביסל פון דער ערד
און ווידער קומען, אַנצוהויבן דאָ פון ס'ניי.
דאָך וויל איך נישט, מיין פאַטום זאָל מיך שלעכט פאַרשטיין

און נאָר אַ העלפט פון דעם, וואָס כ'וויל — דערפילן, —
 מיך טאָן אַ כאַפּ אַוועק — מיך נישט צוריק צו ברענגען.
 ס'איז די ערד דאָך פאַרט דאָס אַרט פאַר ליבע
 און איך ווייס נישט, וווּ קען בעטער זיין?
 כ'וואָלט וועלן גיין שווינגען אַ בעראַזע,
 קלעטערן אַרויף אויף שוואַרצע צווייגן
 פון אַ שנײַאיק־ווייסן בוים, וואָס שטרעקט צום הימל,
 הויך אַזוי, ווי נאָר ער קאָן מיך האַלטן;
 דאָן, אַ בויג טאָן זיך — צוריק אויף דר'ערד מיך שטעלן.
 דאָס וואָלט גוט געווען — דאָס גיין און דאָס קומען.
 ס'קאָן ערגערס זיין, ווי שווינגען אַ בעראַזע.

איצט פאַרמאָך די פענצטער

איצט פאַרמאָך די פענצטער,
 זאָלן פעלדער שווייגן.
 אויב איר, ביימער, מוזט —
 הוידעט שטיל די צווייגן.
 שוין נישטאָ קיין פייגל, —
 טרעפט זיך, איינער זינגט נאָך,
 איז עס מיין פאַרלוסט.

נאָך ווייט ביז זומפלאַנד גרינט,
 ביז פּרילינג פייגל קערן
 זיך צוריק פון ווייט אַוועק.
 און איצט פאַרמאָכט די פענצטער,
 כ'וויל דעם ווינט נישט הערן.
 כ'וועל פון דאַנען זען, ווי אַלץ
 אין דרויסן זיך באַוועגט.

אַמעריקע

זאל אַמעריקע ווידער זיין אַמעריקע,
זאל עס זיין דער טרוים פון גאר אַמאַל.
זאל עס זיין דער פּיאַנער, וואָס זוכט זיין פּרייהייט אום,
זיין היים אויף פּלאַכן־פּליין, אויף באַרג און טאַל.

(אַמעריקע, ביסט קיינמאַל נישט געווען אַמעריקע צו מיר!)

זיי, אַמעריקע, דעם טרוימערס אויסגעטרוימטער טרוים,
זיי דאָס לאַנד פון ליבע שטאַרק און גרויס.
וואָס ווייסט נישט פון קיין האַר, פון קעניגס קרוין,
פון הערשער־קלאַס, וואָס נאַרט ביי מענטשן זייער פּרייהייט אויס.

(אַט דאָס איז קיינמאַל נישט געווען אַמעריקע צו מיר).

אַ, זיי דאָס לאַנד, וווּ איינער בויגט נישט פאַרן צווייטן זיינע קני,
וווּ פּרייהייט שמייכלט נישט צו יענעם, וואָס איז רייך;
זאל פּרייהייט זיין ווי וואַסער־קוואַל, ווי זונען־גלי,
ווי פּרישע לופט צום אַטעמען פאַר יעדן גלייך.

(פאַר מיר איז גלייכהייט דאָ נישטאַ — נאָר שווערע מי, —
נישטאַ קיין פּרייהייט דאָ פאַר מיר, אין „לענד אָו דהי פּרי“).

* * *

זאַג, ווער ביסטו, וואָס דו מורמלסט אין דער פינצטער? זאַג!
און דו ווער ביסט, וואָס זופסט פון פּלאַש אין בלוילעכן פאַרטאַג?

איך בין דער ווייסער אַרעמאַן, וואָס אים קיין זאַך געהערט.
איך בין דאָס נעגער־פאַלק פון שקלאַפֿן־בייטש צעקאַרבט,

(* דריי לידער.

איך בין דער רויט-הויטיקער פארטריבן פון זיין ערד,
איך בין דער אימיגראנט, וואָס קלאַמערט צו זיין האַפּענונג
אין אַ וועלט-סיסטעם אַ נאַרישן, וואָס פּוילט און שטאַרבט.
וואו שטאַרקער פרעסט דעם שוואַכן אויף און ווערט אַליין פאַרצערט.

איך בין די יוגנט פול מיט קראַפט,
פאַרכישופט פון אַ וואָרט: „דערפאַלג“, אַ וואָרט: „פּראַפּיט“,
אַ טאַנץ אַזאַ פון יאָג און פּלי, פון כאַפּעניש און מאַכט —
פאַרכאַפּ די ערד פון אונטער יענעמס טריט,
פאַרכאַפּ דאָס גאַלד פאַר זיך, פאַרכאַפּ און האַב און האַלט עס צו!
פאַרכאַפּ פאַר זיך דעם לויך פון יענעמס שווייס און מי.

* * *

איך בין דער אַרבעטער, פאַרקויפט צו דער מאַשין,
איך בין דער פאַרמער, איך גיב דער ערד ערד מיין שווייס.
איך בין דער נעגער, יעדערנס משרת — איך באַדין.
איך בין דאָס פאַלק, באַשיידן, הונגעריק און ביין.
דאָס בין איך דאָך דער, וואָס האַט געטרוימט
אין יענער אַלטער וועלט פון קעניג און פון קנעכט,
אַ חלום אויסגעחלומט שטאַרק און אמתדיק און עכט;
אַ ליד פון שווינג און קראַפט, וואָס גליט און זינגט
אין יעדן ציגל, אין יעדן שטיין, אין יעדער הרודע ערד,
דאָס האַבן מיר דיך אויפגעבויט, אַמעריקע, דו לאַנד!
אַ, דאָס האַב איך געזעגלט יענע ימען אומבאַקאַנט,
געזוכט אַן אָרט, וואָס האַב געהאַפּט וועט זיין מיין היים;
דאָס בין איך דאָך דער, וואָס האַט פאַרלאָזן אירלאַנדס ברעג
און ענגלאַנדס לאַנקעס גרין, פּוילנס פּליינס און שאַף און פי,
פון אַפּריקע אַוועקגעריסן מיט גוואַלט, געבראַכט אַהער
צו בויען דאָ: „דהי לענד אַו דהי פּרי“.

* * *

אַ, זאַל אַמעריקע ווידער זיין אַמעריקע,
דאָס לאַנד, וואָס ס'איז נאָך קיינמאַל נישט געווען,

נאַר ווערן מוז עס סיי ווי סיי דאָס לאַנד, ווו זיין וועט יעדער פריי.
דאָס לאַנד, אַ אונדזער לאַנד, דאָס לאַנד פון וויסן מאַן,
פון ייד און נעגער — מיר אַלע האָבן עס געמאַכט
מיט אונדזער שווייט און בלוט. דורך אונדזער גלויבן און פאַרדראַם,
דורך אונדזער האַנט ביים אַקער און ביים אייזן־גאַס
וועט אונדזער הלום ווערן וואַר.

אַ פ ר י ק ע

שלאַפנדיקער ריז,
האַסט אַ צייט גערוט.
איצט זע איך דעם דונער
און דעם בליץ
אין דיין שמייכל.
איצט זע איך דעם שטורעם־וואַלקן
אין דינע אויפֿוואַכנדיקע אויגן.

דעם דונער,
דעם יונגן וונדער,
וואָס קוקט אַרויס פאַרחידושט.
דיין יעדער טראַט אַנטפלעקט
דעם נייעם שפּאַן.

דזשארדזשיא, ווען נאכט פאלט צו

עס בלאָזט אַ ווינט אין דזשארדזשיא פאַרנאַכט,
עס וויינט און וויינט און וויינט
די איינזאַמקייט, וואָס פינצטערניש באַהאַלט
אין אַ דזשארדזשיא פאַרנאַכט.

עס ווייזט זיך בלוט אַמאַל אין דזשארדזשיא פאַרנאַכט,
ס'האַט ווער געלאָזט אַ פאַס פון האַס,
וואָס טריפט רויט אין דזשארדזשיא פאַרנאַכט,
וועמענס בלוט? יעדנס בלוט!

עס בלאָזט אַ ווינט אין דזשארדזשיא פאַרנאַכט,
ער טראַגט דעם זאַמען — יאַגדעס ביטערע
און פאַרנייט אין בלוטיק־רויטן זון־פאַרגאַנג.
עס בלאָזט אַ ווינט אין דזשארדזשיא פאַרנאַכט,

וואָס וויינט און וויינט און וויינט
די איינזאַמקייט, וואָס פינצטערניש באַהאַלט.

אַלפרעד קרעימבאַרג

דאָס רייכע פאַרל דזשעק און דזשיל

(פראַגמענט פון: „אַמעריקע, אַמעריקע“ *)

וואָס טראַגט זיך פאַר מיין בליק פאַרביי,
אַמעריקע, מיין לאַנד?
יינגל און מיידל, אין רייכן געקליידט —
עס פלאַקערט צום הימל אַרויף זייער פרייד;
פון יוגנט פאַרשיכורט, פון פוסטקייט — געיאַגט,

---

*) די איבערזעצונג פון קרעימבאַרגס דראַמאַטישע פּאַעמע אין 3 טיילן איז געווען געדרוקט אין בוך: „דאָ איז מיין היים“.

פֿאַרבלענדט פונעם רייכטום, וואָס דער טאַטע פֿאַרמאָגט,
בלאַנקט דער לימוזין און גלאַנצט,
דרייט זיך ערד און הימל אין אַ טאַנץ,
זינגט דאָס האַרץ פֿאַר פֿרייד און לאַכט,
שיינט די זון פֿאַר זיי, ביינאַכט...

וואָס גייט זיי אָן מיין זאָרג, מיין וויי?
וואָס פֿאַר אַ ווערט האַסטו ביי זיי —
אַ, לאַנד, מיין לאַנד?
ווי לאַנג עס איז אין אויטאָ דאָ
געטראַנק און אַ קוש, געזאַנג און אַ קוש,
אַ קוש און אַ שפּיל,
אַ מינוט אַ מייל, אַ ליבע פֿאַר אַ ווייל, —
לייב מיט לייב, אין ווילדן פּלי —

אויבן ער און אונטן זי,
דרייט זיך רוים און ערד און תהום
און ס'איז אין יענער שעה
פֿאַר זיי קיין טויט נישטאָ!
ע־עך, סאַראַ צייט־פֿאַרטרייב;
יינגל־לייב און מיידל־ווייב,
הפּקר־"ראַיד", הפּקר־צייט, הפּקר־ווייט, "אויטאָ־ראַיד"!
פֿאַר קיינעם נישט געזאָרגט, און קיינעם נישט באַדויערט,
— "צום טייוול די מאַמע, ווער שרעקט זיך פֿאַר איר?
דער טאַטע וועט באַצאָלן, ער איז אַ באַנקיר".

וועגן דער אמעריקאנער באַלאַדע און פּאַלקס־ליד

(עס יי 1911 ל. מילער)

„אַ פּאַלקס־ליד פּאַרפּאַסט זיך אַליין“.
(די ברידער גרים)

פּאַלקלאַר — דאָס געזונגענע ליד, די באַלאַדע, מעשיות, פּאַנטאַזיעס און לעגענדעס, שפּראַך־דיאַלעקט, טראַדיציעס און מנהגים — דאָס אַלץ שטעלט מיט זיך פאַר די פּאַלקס־ליטעראַטור שבועל־פּה.
אין אַ באַדייטנדיקער מאָס דערגרייכן טיילן פון די שאַפונגען אַ מדרגה פון קינסטלערישקייט (די באַלאַדע, דאָס ליד, די מעשה, הומאַר). אינגאַנצן גענומען שטעלט דער פּאַלקלאַר מיט זיך פאַר אַ נישט־פּלאַ־נירטע, נישט־פּאַלירטע, נישט־באַאַרבעטע, נישט־באַוווסטזיניק־געשאַפּענע ליטעראַטור, וואָס שאַפט זיך אַליין דירעקט פון דעם פּאַלקס־לעבן, ווי גראַז, ווי פעלד־בלומען, וואָס וואַקסן אַרויס פון דער ערד, נישט פּלאַ־נירט, נישט פּאַרזייט און נישט באַאַרבעט („עס פּאַרפּאַסט זיך אַליין“...), אַזוי זיינען די שאַפונגען אַרויסגעוואַקסן פון דעם לעבן פון די אַרעמע, שווער־אַרבעטנדיקע מאַסן, וועלכע האָבן על־פּי־כלל נישט געקענט לייע־נען אַדער שרייבן.

אין גאַנג פון טאַג־טעגלעכן לעבן האָבן זיך אַט די פּאַלקס־שאַפונגען איבערגעגעבן פון מויל צו מויל, פון דור צו דור און אין פּאַרשידענע צייטן דערגרייכט צו די ווייטסטע טיילן פון לאַנד, וווּ נאָר עס האָבן זיך געפונען פּראַצנדיקע מענטשן.

אין פּאַלק זיינען צעוואַרפן טאַלאַנטן אויף אַלע געביטן: דער טאַ־לאַנטפולער שאַפט (דאָס פּאַלק רופט עס „טראַכט אויס“), אַ צווייטער

פאַרגעדענקט עס, ענדערט עפעס און גיט עפעס צו פון זיך אַליין, פון אייגענעם געפיל און געמיט, פון אייגענער איבערלעבונג — ווער מיט אייגעבוירענעם טאַלאַנט, ווער אינספירירט פון יענעם טאַלאַנט, נעמט אויף די שאַפונג, ווי עס וואַלט געווען זיין אייגענע און ער ברענגט עס צו אַנדערע. אַזוי האָבן זיך געשאַפן כלערליי ווערסיעס פון איין־אויך דעם־זעליקן ליד, פון דער זעליקער באַלאַדע אָדער מעשה, וואָס טאַקע צוליב די שטענדיקע ענדערונגען און בייטונגען זיינען זיי אויפגעהאַלטן געוואָרן פריש, מיט דעם לעבעדיקן אַטעם פון דעם פאַלקס־שאַפונגס־כוח — פון קיינעם נישט פאַרשריבן, פון קיינעם נישט געחממעט. דאָס פאַלק שאַפט כסדר מאַטעריעלע און גייסטיקע אוצרות און חתמעט זיך נישט אונטער ...

„מיין נאָמען איז נישט וויכטיק — רוף איך אים נישט אָן“.

הייבט זיך אָן איינע פון דער גרויסער צאַל קאַוואַי־באַלאַדעס.
אַ נעגער־ליד פאַרענדיקט זיך מיט די שורות:

אויב עמיצער פרעגט דיך:
ווער איז ער, וואָס האָט עס געוונגען,
זאָג אים: ס'איז געווען אַ טונקל־הויטיקער,
אַ ניגער, אין אַ פאַר בלויע לייוונטענע הויז.
זוכנדיק אַ היים, נאָר זוכנדיק אַ היים.

אַרום דער ליטעראַטור שבעל־פה איז געשאַפן געוואָרן אַ רייכע ליד־טעראַטור שבכתב. יעדער איינער פון די פאַלקלאַר־געביטן האָט זיך זיינע ערנסטע פאַרשער, זאַמלער, וואָס באַשטייען פון טאַלאַנטפולע דיכטער, שריפטשטעלער, לערער, קולטור־מענטשן — פאַלקלאַריסטן, וואָס האָבן עס געמאַכט פאַר זייער לעבנס־באַרוף, אַפגעבנדיק זייער מי און צייט אויפצוקלייבן די אַלע פאַלקס־שאַפונגען, זיי שטודירן, אַראַנזשירן, און זיי פאַרעפנטלעכן, נישט בלויז דורך זשורנאַלן, ביכער און פאַרשידענע פאַלקלאַר־אויסגאַבעס, נאָר אויך דורך העלפן גרינדן פאַלקלאַר־אַרגאַניזאַציעס, געזאַנג־פאַראיינען, כאָרן, אוניווערסיטעט־קורסן איבער פאַלקלאַר, כדי צו באַהעפּטן די אַנגעזאַמלטע אוצרות פון פאַלקס־שאַפן מיטן איצט־

צייטיקן, געשולטן ליינער און מיט די אויפקומענדיקע, טאלאנטפולע דיכטער, דערציילער און מוזיקער, אָז עס זאל זיי דינען ווי אַ באַזע פאַר דער ווייטערדיקער אַנטוויקלונג פון אַ געזונטער ליטעראַטור, שפּראַך און מוזיק, וואָס זאל נישט זיין דערווייטערט פון פּאַלק.

אויף וויפל די אַרבעט פון פּאַלקלאַריסטן איז אַ ברייט־פאַרשפּרייטע איבער כמעט אַלע שטאַטן פון אַמעריקע, דערציילט דער פּאַלקלאַריקער־נער, פאַרשער און זאַמלער דזשאַן א. לאַמאַקס, אַז איין פּאַלקלאַריסט — ראַבערט וו. גאַרדאַן האָט 300 ווערסיעס פון דער פּאַלקס־באַלאַדע „פרענר־קי און אַלבערט“ און, אַז די פאַרשידענע ווערסיעס פון דער באַוווּסטער באַלאַדע „דער טשישהאַלם־שטעג“ באַשטייט פון טויזנט פּערזן.

פאַרקערט, די באַלאַדע פון דעם „איריע קאנאל“ איז צונויפגעשטעלט פון 6 איינציקע פּערזן, וואָס זיינען אין פאַרשידענע צייטן געפונען גע־וואָרן אין 5 באַזונדערע שטאַטן, מיט דער מוזיק און דעם רעפּריין צום זינגען — אַזוי ווי די באַלאַדע איז געזונגען געוואָרן אַרום באַפּאַלאַ, אין די יאָרן 1871 — 1877.

דער מענטש, אין זיין עקשנותדיקן גאַנג בייצוקומען די איבערמענטש־לעכע שוועריקייטן; דער מענטש מיט אַלע זיינע בראַווע געוואַגטקייטן, איינגעבוירענעם ווידערשטאַנד און אויסדויער, איז מענטש פון פּלייש און בלוט. ווי פאַרהאַרטעוועט און צייטנווייז חיה־ברוטאַל ער זאל נישט ווערן אונטער געוויסע באַדינגונגען — איז ער אַן אינסטרומענט פון נאַ־טירלעכע עמאַציעס — ער בענקט, ער וויל קריגן און צוריקגעבן ליבע, ער שרעקט זיך פאַרן טויט, זייענדיק אַרומגערינגלט פון געפאַרן אויף יעדן טראַט, ער לעבט איבער אַנטווישונגען און פּרייט זיך מיט דערפּאַלגן; ער וויינט, ער לאַכט, ער זינגט און דערציילט — ער האָט געהאַט אַ סך צו דערציילן!...

אַזוי איז געשאַפן געוואָרן די אַמעריקאַנער פּאַלקס־באַלאַדע, דאָס פּאַלקס־ליד, וואָס איז די אמתע געשיכטע פון אַמעריקע — געאַגראַפּיש, עקאָנאָמיש, סאָציאַל און קולטורעל, לויט די פאַרשידענע פּאַזן און פּער־ריאַדן אין דער אַנטוויקלונג פונעם לאַנד.

דורך דעם ליד, דורך דער באַלאַדע דערציילט און זינגט דאָס אַמע־ריקאַנער פּאַלק די געשיכטע פון אַמעריקע. דורכן אייגענעם לייב און לעבן, דורך דעם אייגענעם שווייס און בלוט פון איבערמענטשלעכע אי־בערלעבונגען, פון פּאַלן און שטייגן אין פאַרשידענע פּעריאָדן, פון דער

פיאנערן צייט אן ביזן סוף 19-טן יארהונדערט — דערציילט און זינגט
דאס פאלק — די געשיכטע פון אמעריקע.

* * *

די באַלאַדע־פּאַרם, וועלכע איז אַהער אַריבערגעבראַכט געוואָרן פון
ענגלאַנד, איז צוגענגלעך פאַרן פּאַלקס־אויסדרוק אין ליד און געזאַנג.
דער נישט־קאָמפּליצירטער פיר־שורהדיקער (אַמאַל זעקס־ און אַכט־שורה־
דיקער) פּערז, דער דערציילער־ישער אינהאַלט און דער לירישער אויס־
דרוק און טאָן פון דעם דערציילטן, זיינען דריי הויפט־כללים פון דער
באַלאַדע. צו דעם קומט צו דאָס, וואָס דער ריטם גיט זיך גרינג פאַר
מעלאָדיעס צום זינגען, אָן אַדער מיט לייכטער באַגלייטונג פון פּיאַנאָ,
גיטאַרע אַדער באַנדזשאָ.

דער אַמעריקאַנער פּאַלקלאָר איז דער יינגסטער אין פאַרגלייך מיטן
לאָר פון אַנדערע פעלקער — דער יינגסטער, אָבער זייער רייך און פאַר־
שינדאַרטיק. ער אונטערשיידט זיך פון דעם לאָר פון אַנדערע פעלקער
אין אייראַפע און אַזיע מיט דעם, וואָס ער איז כמעט פריי פון רעליגיעזע
טעמעס, מיטאַלאָגישע געטער, העלדן און לעגענדעס; פריי פון שדים און
רוחות, דאַמאָויקעס, שרייטעלעך, קעניגן און קעניגיןס, פרינצן און פרינ־
צעסינס, מיט וועלכע דער פּאַלקלאָר אין אַנדערע לענדער איז אַנגעפּי־
קעוועט.

די לעגענדע, דער העלד, פון וועלכן דאָס פּאַלק זינגט אין דער אַמע־
ריקאַנער באַלאַדע, איז דער מענטש פון פיזישער קראַפט, קערפּערלעכן
כוח, אויסדויער און ווידערשטאַנד, אין קאַמף צו באַזיגן די ווילדע באַ־
טור־כוחות אין דער גייער וועלט, וואָס הייסט אַמעריקע.

אין דער באַוווּסטער אַמעריקאַנער פּאַלקס־באַלאַדע „דזשאַן הענרי“
דערציילט זיך וועגן אַ נעגער־אַרבעטער, וואָס האָט באַוווּזן ריזן־כוח
מיט זיין לעגענדאַרן שטאַלענעם האַמער, ביים לייגן די רעלסן און זיי
שמידן צו די שפּאַלן. איבער אומגעהויערע שטרעקעס, דורך טאַלן און
בערג זיינען די רעלסן געלייגט געוואָרן, צוגרייטנדיק די ליניעס פאַרן
„איזערנעם פּערד“, ווי דאָס פּאַלק האָט אַנגערופן דעם זיך באַוווּינדיקן
לאַקאַמאַטיוו.

די לעגענדע פון דזשאַן הענריס העלדישקייט הויבט זיך אָן מיט זיין

צען־פונטיקן האַמער און דערגייט פון ווערטיע צו ווערטיע ביז צוויי צוואנציק־פונטיקע האַמערס, אַ האַמער אין יעדער האַנט, קלאַפנדיק מיט ביידע הענט אין דער זעלביקער צייט...

ווען עס איז דערפונדן געוואָרן דער מאַשין־דרייל, גייט די לעגענדע, האָט דזשאַן הענרי זיך אָפגעזאָגט צו אַרבעטן מיט דער מאַשין און האָט באַוווּן מיט זיינע האַמערס, פון וועלכע עס האָט זיך געטראָגן דאָס גע־קלאַנג „איבער די בערג און דורך די טונעלן, פאַר מיילן אַרום“, צו גיין אין אַ פאַרמעסט מיט דער מאַשין, און ער האָט דעם פאַרמעסט געוווּנען. דער סוף איז אַבער געווען, אַז ער איז געפאַלן מיט די האַמערס טויט ביי דער אַרבעט... צו זיין קבר איז מען געקומען פון „מזרח און מערב“, און דאָס פאַלק האָט באַוווּנדערט מיט ליבע „דזשאַן הענרי, דעם שמי־דער פון שטאַלענעם רעלס“.

דאָ זיינען צוויי פּערזן פון צוויי באַזונדערע, פּאָפּולערע דזשאַן הענ־ריס באַלאַדעס:

יעדן טאָג אין בלויען פרימאַרג, ווען די בלויע פייגל הייבן אָן זינגען, קאָן מען הערן פאַר מיילן און מיילן דזשאַן הענריס האַמער קלינגען, קאָן מען הערן דזשאַן הענריס האַמער קלינגען.

די צווייטע באַלאַדע איז וועגן דזשאַן הענריס טויט:

זיי האָבן דזשאַן הענרין געבראַכט צום בית־עולם, אים דאָרטן באַגראָבן אין זאַמדיקער ערד. עס יאָגן די באַנען פאַרביי — אין רויען זיך הערט: דזשאַן הענרי, געשמידט האָט זיין האַמער דעם רעלס צו דער ערד.

אַזוי ווערט באַזונגען אין דער אַמעריקאַנער פּאָלקס־באַלאַדע די גבורה פון דעם „קאַו־פּאַנטשער“, וועלכער נעמט אָן דעם אַקס ביי די הערנער און לייגט אים אַוועק; דער כוח און אויסדויער פון דעם „וואַלד־העקער“, שווינגענדיק זיין האַק אין די געדיכטע וועלדער ביי די טייכן; אַזוי ווערט באַזונגען דער „שענטי־באַי“, וואָס פאַרמעסט זיך מיט דעם

מוראדיקן כוה פון בערג-קלעצער, צונגיפגעטריבענע פון שטורעמדיקע
כוואליעס ביי די ברעגן פון די טייכן, ווו ער וואַגט, און שטעלט איין זיין
לעבן — און „שענטי-באָיס“ האָבן געוואַגט, און נישט איינער פון זיי
האַט געפונען זיין קבר אין די שטורעמדיקע וואַסערן פון די טייכן :

די רושיקע כוואליעס, זיי האָבן געוואַרפן
די קלעצער פון איין ברעג צום צווייטן,
און ס'האָבן די קלעצער זיין קערפער, דעם טויטן,
געקייקלט, געוואַרפן פון איין ברעג צום צווייטן.
(פון דער באַלאַדע: „דזשעמס ווהאלאנד“).

פון דער צווייטער זייט, פאַרנעמט אַ וויכטיק אַרט אין דער באַלאַדע,
אין דעם פּאָלקס-ליד, די איינזאַמקייט, די בענקשאַפט און שרעק, פאַר-
לוירן צו ווערן ערגעץ אין די „איינזאַמע פרעיריס“, פלייען, מדבריות,
וועלדער און טייכן, ווייט פון אייגענע, געליבטע און נאַענטע — וואָס
דאָס איז די צווייטע זייט פון דער מענטשלעכער העלדישקייט... אין
איינ באַלאַדע בעט זיך אַ שטאַרבנדיקער „קאַובאַי“ ביי זיינע קאַמעראַדן:

באַגראַבט מיך נישט אין איינזאַמער פרעירי,
ווו קאַיאָטן וועלן וואַיען איבער מיר.

עס איז אינטערעסאַנט, אַז דווקא דער אונדז אַלעמען באַקאַנטער
קאַובאַי (פון די פילמען), דער העלדישער, דער געוואַגטער יונג אויפן
ווילדן פערד, איז דער, וואָס האָט אַפּטער געזונגען און אפנים געפילט
אַט די שרעק און איינזאַמקייט — די מורא באַגראַבן צו ווערן ערגעץ אין
דער וויסטעניש, ווייט פון אייגענע.

פאַר דעם קאַובאַי, דעם יונגן בחור, האָט די אַרבעט אין אַ „רענטש“
ביי גרויסע סטאַדעס קי, פערד, אַקסן אַדער בופלאַקסן געהאַט אַ גרויסע
צוציאונגס-קראַפט. עס האָט געמיינט: רייטן אויף אַ פערד און פירן, אַזוי-
צורזאָגן, אַ „ווילד“ און „פריי“ לעבן. האָט ער איבערגעלאַזט די היים,
טאַטע-מאַמע, אַ געליבטע און איז אַוועק זוכן דאָס ראַמאַנטישע, דאָס אַנ-
דערשדיקע, דאָס בראַווע, געוואַגטע לעבן (און פאַרדינען עפעס אויף
זעלבסט-דערהאַלטונג).

אין דער ווירקלעכקייט האָט דער קאַובאַי געקראָגן זייער ווינציק באַצאַלט פאַר לאַנגע אַרבעט־טעג און קורצע נעכט פון רו. שטענדיק אויפן פּערד, אָפּט אויך דורך די נעכט, פירנדיק גרויסע סטאַדעס פי אויף לאַנגע שטרעקעס, דורך ווילדע פּרעיריס, אין היצן, אָדער רעגן און שנייען. דאָס ראַמאַנטישע האָט זיך אויסגעוועפּט און ס'איז געבליבן די איינזאַמער קייט און די בענקשאַפּט:

עס איז געווען אין אָנהויב יאָר, ווען כ'האַב
קיין מעקסיקאַ די אַקסן געפירט מיטן שליאַך,
דורך גליטש און שניי — אַן איינזאַמער גאַנג.
(„דער שליאַך קיין מעקסיקאַ“).

און וועלכע זיינען געווען די פאַרדינסטן פון דעם קאַובאַי, דערציילן אַ פאַר שורות אין דער באַלאַדע „דער לאַנגער שטערן־שליאַך“:

איך בין צום באַס געגאַנגען „ציען“ מיין „פּעי“,
האָט ער גערעכנט — גערעכנט —
בין איך נאָך אין חוב אים געבליבן אַ דאָלאַר צי צוויי.

דאָס „רעכענען“ איז באַשטאַנען אין דעם שטענדיקן אַרונטעררעכער־נען, וואָס דער קאַובאַי האָט באַקומען פאַרויס, טאַקע צו קויפן די „ראַ־מאַנטישע“ קליידער־אויסשטאַטונג מיט אַלע נויטיקע קאַובאַי־אויסער־לעכקייטן, וואָס זיינען געווען אַזוי אַנציענדיק...

אין דעם פּרט פון „רעכענען“ איז דער קאַובאַי נישט געווען קיין אויסנאַם. ס'איז געווען די הפּקר־צייט פון „לית דין ולית דין“ איבער דער לענג און דער ברייט פון דער „זיך“ בויענדיקער אַמעריקע... אַפּענע גזלה און שווינדל איז אַנגעווענדט געוואָרן פון די באַן־מאַג־נאַטן, ווי פון די „רענדזשערס“ (פּי־הענדלער). די קוילן־גרובן־אייגנטער מער זיינען נישט געווען מער יושרדיק ווי די ברוטאַלע טראַנספּאָרטירער פון געהילצן.

דורך הונדערטער באַלאַדעס גייט דורך אַ וויי־געשריי פון אומבאַ־האַלפּנקייט קעגן אומרעכט, וואָס ס'איז באַגאַנגען געוואָרן קעגן טויזנטער יונגע, שווער־אַרבעטנדיקע מענטשן ווייט פון זייערע היימען, וווּ די איינ־ציקע „געזעלשאַפּטלעכע“ אינסטיטוציע איז געווען דער שענק...

אין דער באַלאַדע: „פירנדיק קלעצער אויפן פלאווער“ קומט אַ מאַט
מע אין די פאַרנאַכטן צום ברעג פון טייך, מיט דער האַפענונג צו טרעפן
איר זון, איר דושאַנען, „דעם טאַטנס האַפענונג“ און איר אייגענע „אייג-
ציקע טרייסט אין לעבן“ — זיך צוריקקערנדיק אַהיים נאָך חדשים פון
אוועקזיין, אַרבעטנדיק אויפן טייך פלאווער אַלס „שענטי-באַי“.
זי דערציילט, ווי זי האַט זיך געבעטן ביים זון, ער זאל נישט פאַר-
לאַזן די היים און אים געוואַרנט:

„זיי וועלן דיר קיינמאַל נישט באַצאַלן“.

איין אוונט איז דער זון אַנגעקומען צוריק, „מיט אַ שיפל, אַראַפּ דעם
שטילן שטראָם“. ער האַט זיך אַרומגעכאַפט מיט זיין מאַמען און דאָס
ערשטע, וואָס ער זאָגט, איז:

„מאַמע, טייערע, זיי האָבן מיר נישט באַצאַלט“...

דער „זיי“ קען גיין אויף דער גאַנצער באַנדע רויב-באַראַנען
פון יענע צייטן (און פון אַלע צייטן, ביז היינטיקן טאָג...)
דער אמת איז, אַז ביזן דריטן צענדליק פון אונדזער יאַרהונדערט
האַבן נאָך די אַרבעטער אין די שטאַל-גיסערייען, קוילן-גרובן, אויטאָמאַ-
ביל-פאַבריקן און אַנדערע, באַקומען זייערע „שכירות“ אין דער פאַרם
פון „השבונוח“: „רענט, גראסעריעס, בייטראַג צו דער קירך, על החשבון
אין שענק“ און ענלעכעס. אַזוי, אַז ווען עס איז געקומען צום „רעכענען“,
זיינען די אַרבעטער שטענדיק געבליבן שולדיק די באַלעבאַטים...

* * *

צוויי קאַטעגאָריעס אַמעריקאַנער פּאַלקס-באַלאַדעס צייכענען זיך
אויס מיט אַ באַזונדער פיינעם, ליריש-פּאַעטישן טאָן, וואָס ברענגט זיי
נעענטער צו דער אַלגעמיינער פּאַעזיע, — דאָס זיינען די קאַובאַי-באַלאַ-
דעס און די ליבעס-לידער און באַלאַדעס.
די יוגנט, ריכטיקער, די בחורים, כדי צו קענען פאַרדינען, האָבן גע-
מוזט פאַרלאַזן די היימען און זוכן אַרבעט אין ווייטע, נישט-באַווינטע

געגנטן, ווו דער איינציקער געזעלשאפטלעכער צענטער איז געווען דער שטוב.

אזוי זיינען די בחורים און מיידלעך געווען צעטיילט, די גרעסטע צאל פון זיי פארליבטע פארן. אט דאס צעשיידט זיין, דאס ווארטן און בענקען, און דער עיקר דער פראצעס פון שידוך זיך, ווען דער געליבטער האט צוגעזאגט וואס־גיכער צוריקקומען און די געליבטע האט צוגעזאגט צו ווארטן „אפילו אייביק“ און „אייביק בלייבן געטריי“ — דאס איז די טעמע פון אַ גאַנץ באַדייטנדיקן טייל ליבעס־באַלאַדעס, און די מערסטע פון די באַלאַדעס זיינען אויסגעהאַלטן ליריש־פּאַעטיש און עס ציטערט ארויס פון דעם געזאַנג אַ דינער ליבעס־וויי און שטילער טרויער.

אַ זעלטענער מוסטער פון דעם זשאַנער ליבעס־באַלאַדעס איז די באַלאַדע „ער איז אַוועקגעאַנגען“, וואָס הויבט זיך אָן מיט דער שורה: „איך גיי אַוועק אויף נאָר אַ קורצער צייט“, און ער פאַרזיכערט דער גע־ליבטער: „אַבער איך וועל קומען צוריק אפילו פון צען טויזנט מייל ווייט“. די געליבטע חזרט איבער דעם צוזאַג ביי פאַרשידענע געלעגנ־הייטן פון בענקען און וואַרטן... זי זעט „ווי די טויבן אויפן באַרג פאַרן זיך אין ליבע“, פּרעגט זי זיך: „פאַרוואָס נישט איך מיט מיין געליבטן?“. זי זינגט וועגן גיין אַהין אויף יענעם באַרג, „ווו קיינער וועט נישט זען און נישט שטערן איר געוויין“.

די ליבעס־באַלאַדעס דערציילן פון מיידלעך, וואָס פילן זיך נישט אונטערטעניק צו טאַטע־מאַמע, אָדער צום געליבטן. די ליבע איז ביי זיי איבער געלט, איבער אויטאָריטעט פון טאַטע־מאַמע און דער מין יחוס איז אינגאַנצן נישטאָ אין דעם אַמעריקאַנער פאַלקס־ליד.

קומט אַ קאַובאַי צורייטן אויף זיין פּערדל, פון „רעד ריווער־ברעג“ און ווענדט זיך צו זיין געליבטן מיידל:

„דו ווילסט זיין מיין כלה? ס'איז קליין מיין פאַרמעג —
— עס מאַכט נישט. ביסט שיין און זיך האָב איך ליב — — —
איך וויל זיין דיין כלה ביים „רעד ריווער־ברעג“.

דער טאַטע זאַגט ניין און זי פאַרט אַוועק מיט איר געליבטן צום „רעד ריווער־ברעג“.

צו אַ מאַמען, וועלכע איז קעגן דעם, אָז איר טאַכטער זאַל חתונה האָבן פאַר אַ געמבלער, זינגט די טאַכטער:

„אָ, מאַמע, טייערע מאַמע, אויב איך וועל ווערן עס־איז קומען
צוריק, וועל איך קומען מיטן געמבלער צוזאַמען“...

אַבער איך ווייס נישט פון קיין גלייכן, אין שיינקייט און דראַמאַטי־
שער פּאַעטישקייט, צווישן פּאַלקס־באַלאַדעס, ווי דאָס איז די אַמעריקאַ־
נער באַלאַדע: „די שיינע באַרבאַראַ עלען“ — די שטאַלצע, באַליידיקטע
פרוי, וואָס לאַזט זיך נישט אַנרירן פון איר שטאַרבנדיקן געליבטן, אים
וואַרפנדיק אין פנים:

„געדענקסט, סוויט וויליאַמס, ווי דו האַסט
צום מיידל מיט די קרעלן
געטרונקען פריילעך טאַסט נאָך טאַסט,
נאָר נישט צו באַרבראַע עלען“.

און גייענדיק אין עטלעכע טעג אַרום פון זיין לווייה, טראַכט זי:

„סוויט וויליאַמס, ביסט געשטאַרבן היינט
און איך וועל שטאַרבן מאַרגן“.

פון אַן אַנדער מין רייכקייט אין ריטם און פאַרם, אַבער דאָך ענלעך
אין ראַמאַנטישער שיינקייט, איז די באַלאַדע: „אַ קאַובאַיס געבעט“. ביי־
דע באַלאַדעס דערמאַנען, ווי מיר דאַכט זיך, אין דעם ריטם און געזאַנג
פון עדגאַר עלען פּאָוס לידער.

* * *

אַ גאַר גרויסער טייל פון די לידער, באַלאַדעס און מעשיות אין דעם
אַמעריקאַנער פּאַלקלאַר זיינען אויף די טעמעס פון דעספּעראַדאַס, ווי
למשל „בילי די קיד“, וועמענס רום עס איז באַשטאַנען אין דעם, וואָס
צו 12 יאָר האַט ער שוין דערשאַסן אַ מענטשן.
אַדער דעם געמבלער־סימבאָל „דזשעק אָו דאימאַנדס“ און בכלל
גענגסטער און שיסער, וועלכע וואַלטן ערשט באַדאַרפט ווערן לערן־
יינגלעך ביי אונדזערע איצטיקע גענגסטערס, געמבלערס און 12־יאַריקע
דעלינקווינטס, וועלכע שפּאַצירן אַרום פאַר יאָרן און יאָרן אין אונדזערע
טעלעוויזיע־פּראַגראַמען און לעכערן דעם קאַפּ מיט זייערע שיסערייען
— — — פון דער טעלעוויזיע קומען זיי אַרונטער אין די גאַסן פון אונז־
דזערע שטעט...
...

די מערסטע פון דעם מין באַלאַדעס זיינען פון אַ קנאַפן פּאַעטישן
ווערט, מיטן אויסנאַם פון אַ ריי ווערסיעס לידער און באַלאַדעס וועגן דעם
זעלטענעם, פּאַלק־באַליבטן דעספּעראַדאַ דזשעסי דזשעמס, וועלכער „האַט
גערויבט, כדי דאָס צעטיילן צווישן די אַרעמע:

„דזשעסי געווען איז פון די אַרעמע אַ פּריינט,
ער האָט נישט געקענט זען איינעם ליידג, —
מיט זיין ברודער פרענק האָט ער באַרויבט אַ שיקאַגער באַנק
און אָפּגעשטעלט די גלענדעיל־באַן אין מיטן גאַנג.“

און וועמענס:

„קליין ווייבל האָט נאָך זיין טויט מיט נאָדל־פּאַדעם איר ברויט פּאַרדיינט.“

פּאַראַן אַ גרויסע צאָל ווערסיעס, וואָס באַזינגען מיט ליבע און פּאַר־
ערונג די העלדישע מעשים, וואָס דזשעסי איז באַגאַנגען צוליב די אַרע־
מע. און דער, וואָס האָט דזשעסין דערשאַסן, ווערט פון פּאַלק אין די
באַלאַדעס אָנגערופן „פייגלינג און פּאַררעטער“.

אויף דער טעמע „דזשעסי דזשעמס“ זיינען אין פּאַרשידענע צייטן
געשאַפן געוואָרן, אויף וויפל איך געדענק, אינטערעסאַנטע פּילמען.

צווישן די רויבער־באַראַנען און דעספּעראַדאַס פון איין זייט און די
שווער־אַרבעטנדיקע, וואָס האָבן דורך די גרעסטע לעבנס־געפּאַרן געבויט
דאָס לאַנד — האָט זיך אַרומגעפּלאַנטערט אינמיטן דער „טרעמפּ“, אויף
וועמען ס'איז חל דאָס ווערטל: „די שווערסטע אַרבעט איז אַרומצוגיין
ליידיק“... זייערס אַ ליד ברענגט אַפּט אַ שמייכל אויף די ליפּן, ווי:

„פּאַרוואָס, אַ קאַן איד נישט אַרבעטן,

ווי אַלע מענטשן טוען?

ניין, איד קאַן נישט אַרבעטן

איבער דעם הימל דעם בלאַען“...

אַזאָ ליד מאַכט דעם איינדרוק פון אַ חן־פּינטל אויפן פנים פון יע־

נער צייט... *

* * *

דאָס נעגער־ליד טיילט זיך אַפּ אינגאַנצן פון דעם אַלגעמיינעם אַמע־
ריקאַנער פּאַלקלאַר, — מען קען זאָגן — אין אַלע פרטים פון פּאַלקס־
שאַפן.

דער ספיריטואל, ליבעס-ליד, לידער פון אַרבעט, טורמע און „טשעינג-גענג“ — טיילן זיך אָפּ מיט זייער אייגנארט פון טעמע, פאַרם, ריטם; צימצום פון ווערטער, וואָס חזרן זיך איבער ביז זיי ווערן אינגאַנצן ריטם און געזאַנג — אַזאַ געזאַנג, וואָס טראַגט אין זיך אַ מאַראַל, אַ כּוּח פון טרויער און פּראַטעסט; אַ קלאַנג און אַנקלאַנג, וואָס הייבט זיך אויף איי-בער די קעפּ פון די פייניקער און באַליידיקער.

די „טשעינגענג“-לידער באַשטייען אָפּט פון איינציקע קלאַנגען — אַ זיפּץ, אַ קרעכץ, אַן אוי — מיטן ווייסן ברוטאַלן מערדער און פייניקער האַט דאָס וואַרט קיין באַדייטונג נישט. ער, דער נעגער, דאַרף נישט אַזוי דאָס וואַרט, ווי דעם ריטם פאַר זיך אַליין, וואָס זאָל אים דערמאַנען, אַז ער איז דאָ. — אונטער די שוידערלעכסטע באַדינגונגען, אָבער ער איז דאָ...

אין די איינציקע ווערטער, וואָס ווערן אַזויפיל מאַל איבערגעחזרט אין דעם אייגנאַרטיקן ריטם פון אַ ספיריטואַל, הילט זיך דער נעגער אַרום, ווי מיט אַן אַסבעסטאַס, קעגן דעם רשעות, וואָס ווערט באַגאַנגען קעגן אים פון די ווייסע, טעמעפע, ברוטאַלע הערשער.

אַ ביטערע איראַניע הערט זיך אין אַלע נעגער-געזאַנגען. אפילו אין אַ ליבעס-ליד פון עטלעכע שורות זאָגט אַ נעגער צו זיין געליבטער:

„שיק מיר אַ בריוול.
שיק עט דורך פאַסט,
אויף מיין אַדרעס —
בארבערוויל טורמע“...

לייענענדיק די עורות, דערפילט דער לייענער אַ שטאַך און אַ בושה, ווי ער, דער לייענער וואַלט געווען שולדיק אין עפעס.

* * *

די מאַטעריאַלן, די ציטאַטן און די באַלאַדעס, וועלכע איך האָב איי-בערגעזעצט, זיינען גענומען פון די פּאַלקלאַר-זאַמלונגען פונעם גרויסן אַמעריקאַנער דיכטער, פּאַלקלאַריסט און לינקאַלן-ביאַגראַף קאַרל סאַנד-בורג, און פון די פּראַמינענטע פּאַלקלאַר-קענער און זאַמלער דזשאַן א. לאַמאַקס און אַלען לאַמאַקס (פאַטער און זון). ב. א. באַטקין און דעווייד יוען.

ביכער פֿון 5. מילער:

- „אויף גאָטס וועלט“ (לידער), פאַרלאַג „אַמעריקע“, 1919.
- „אַבא“ (ראַמאַן), אין זאַמלבוך „שריפטן“, פאַרלאַג „אַמעריקע“, 1920.
- „מיסטער מענטש“ (דראַמע אין ענגליש, אין „פּאַעט־לאַר“), 1929.
- „דאָ איז מיין היים“ (לידער), פאַרלאַג „סיגנאַל“, 1939.
- „בלעטלעך גראַז“ פון וואַלט ווהיטמאַן (איבערזעצונג),
„קאָאָפּעראַטיווער פּאַלקס־פאַרלאַג“, 1940.
- „דאָס לעבן, וואָס לעבט אייביק“ (פּאַעמע אין 4 טיילן), 1941.
- „שטורעמס און רעגנבו־גנס“ (לידער), פאַרלאַג „איקוֹף“, 1948.
- „אייביק לעבן“, פאַרלאַג „יידיש אַמעריקע“, 1959.

א י נ ה א ל ט

<p>51 געלעכטער פון די כוואליעס .</p> <p>52 אַלכעמיקער — מכשפים . . .</p> <p>53 ווער עס האָט קיין מול נישט .</p> <p>54 צום אייביקן אַנדענק . . .</p> <p>56 דאָס ליד פון די צוויי ברידער</p> <p>57 דער דיכטער (פילאָזאָפישע מעשה)</p> <p>66 פאַריז . . . . .</p>	<p>מיט טיפער דאַנקבאַרקייט און לויב . . . . . 7</p> <p>ס'איז געווען אין 1956... 7 . . . . .</p> <p>קורצע ביאָגראַפישע דאַטעס און פאַרצייכענונגען. 9 . . . . .</p>
--	---

פ א ר י ז

<p>ביים בלויען ברעג</p> <p>67 אַ געבעט צו דער מאַנטאַנער זון</p> <p>70 העל-זוניקער עמבלעם . . .</p> <p>71 אַ יום-טוב אין מאַנטאַן . . .</p> <p>72 ביים בלויען ברעג . . . . .</p> <p>73 אַנקומענדיקער שטורעם . . .</p> <p>74 גאַכן שטורעם . . . . .</p> <p>75 אין לאַנד פון בלויען ווונדער .</p> <p>76 געזעגענונגס-ליד . . . . .</p> <p>77 אַ זון און אַ רעגן . . . . .</p>	<p>א, נעם מיין ליד . . . . . 15</p> <p>ווי לאַנג עס וועט נאָך אומרעכט זיין . . . . . 17</p> <p>איך בעט זיך ביי מיין ליד . . . 18</p> <p>פאַלק און פּרילינג אין ווענסענער וואַלד . . . . . 19</p> <p>אַ ליד — אַ בריוו . . . . . 21</p> <p>דאָס גוטע — דער מענטש . . . 22</p> <p>דער אייביק-ברעגענדיקער דאַרן . 23</p> <p>מאַמע - רעפּובליק . . . . . 24</p> <p>דער תיקון פון אַ ליד . . . . . 27</p> <p>ווען פאַראַיניקט זיינען אַלע . . 28</p> <p>פאַרשפּעטיקטער פּרילינג . . . 30</p> <p>אַ פאַריזער טאַג אַזאַ . . . . . 32</p> <p>אַ ליד וועגן גאַלדענעם מיקראַב . 33</p> <p>דאָס ליד פון אייביק-גוטן . . . . 34</p> <p>„פלאַראַלי“ . . . . . 35</p> <p>פון מיין פענצטער . . . . . 36</p> <p>פּרילינג אין פולער לבנה-נאַכט . 37</p> <p>פּער-לאַשעז, 27-טער מאַי . . . . 38</p> <p>שאַנז-עליזעי . . . . . 41</p> <p>לידער אין אַנדענק פון ה. לייוויק צו ה. לייוויקס צווייטער יאַרצייט</p> <p>איך גלויב . . . . . 47</p> <p>איך זינג דעם שלום היינט . . . 48</p> <p>דער מענטש-דערפרייער . . . . . 49</p> <p>פּרילינג גרייט זיך . . . . . 50</p>
---	---

א י ט א ל י ע

<p>81 ווייל דו ביסט אַ זוניק לאַנד .</p> <p>82 די כוואַליעס דערציילן . . . . .</p> <p>83 אונטערן לויטערן הימל איטאַליעס</p> <p>84 איטאַליעס מאַדערנע מאַדאַנע .</p> <p>87 „באַנקראַטאַ קאַפּיטאַליזמאַ“ ליד פון מענטשנס לעבן אויף</p> <p>89 דער ערד . . . . .</p> <p>91 טוריסטן . . . . .</p> <p>92 אַדריאַטישער ים-ברעג . . . . .</p> <p>איטאַליענישע יוגנט טאַנצט דעם</p> <p>93 „טוויסט“ . . . . .</p> <p>אַ נאַכט פון איבערטראַכטעניש</p> <p>99 און שרעק . . . . .</p>	<p>33</p> <p>34</p> <p>35</p> <p>36</p> <p>37</p> <p>38</p> <p>41</p> <p>42</p> <p>45</p> <p>47</p> <p>48</p> <p>49</p> <p>50</p>
---	---

נ י ו - י א ר ק

„שטורעמס און רעגנבויעגס“

100 . . . . . דער מענטש	132 . . . . . סאָן-פראַנצישקאָ
101 . . . . . צוויי זיילן ליכט	דאָס לעבן דערציילט מיר אַ
102 . . . . . ביים לייצען די בריוו פון עטל	134 . . . . . מעשה
103 . . . . . און יוליוס	135 . . . . . לובלין
104 . . . . . איצט שלאָפט ער — „מעני“	139 . . . . . דייע שונאים
105 . . . . . „מאַשינאווע לידער“	140 . . . . . אונדזער גרויסער ברודער
106 . . . . . אויף די קברים פון די טויטע	

„ א י י ב י ק ל ע ב ן “

142 . . . . . לשנה טובה-טויבן
142 . . . . . צוויי יידן
143 . . . . . יידיש
147 . . . . . שלום-עליכם
149 . . . . . דער לאַקאַמאַטיוו־הייצער
אמאל איז געווען — אויך איצט
151 . . . . . זיינען דאָ (קינדער-ליד)

פון פרעמדע שפראַכן

(איבערזעצונגען)

אַלפֿאַנאַ דײַנאַלאַ

155 . . . . . אַנטיקן
156 . . . . . ברידערלעכקייט
157 . . . . . אין קראָם פון מלאכים
158 . . . . . די פליג צום יינגל
158 . . . . . וועלט-האַרבסט

פון אַלפֿאַנאַ דײַנאַלאַס זאַמלונג:
„געבעט פון פרימיטיווע פעלקער“

159 . . . . . געזאַנג צום רעגנבויען
160 . . . . . אַ געזאַנג
161 . . . . . צו דער זון
161 . . . . . אַ געבעט אַפּצושטעלן אַ שטורעם
צו זאנאר און ניאנג — די צוויי
162 . . . . . באַשעפּער פון דער וועלט

זאַמלונג פון אַפּגעקליבענע לידער

„אויף גאַטס וועלט“

109 . . . . . צייכענונג — יהודה טאַפּעל
„אַ בערעלע-בו“ (ליבעס-ליד)
110 . . . . . געצייכנט פון יהודה טאַפּעל
111 . . . . . אַ רוגו (ליבעס-ליד)
112 . . . . . בליטן
113 . . . . . עס טרעפט אַ טאַג
114 . . . . . אין אַ „טענעמענט-הויז“
115 . . . . . אין שאַפּ
116 . . . . . קיינער קאָן נישט העלפּן
116 . . . . . איך בין מיד דיין קינד צו זיין
117 . . . . . צייטן — צייטן
117 . . . . . מיר חלומען

„דאָ איז מיין היים“

118 . . . . . דערפאַר וואָס מיר האָבן דאָס
לעבן אַזוי ליב
118 . . . . . דער מאַן דערציילט זיין פרוי
119 . . . . . וועגן מינכען 1938
121 . . . . . איך זינג פון לעבן
122 . . . . . אַ נעגער-יינגל זינגט אַ ליד
125 . . . . . מיר, די מיליאָנען
127 . . . . . מיין חלק אייביקייט אין לעבן
ווי ווינטן פאַר אַ שטורעם
129 . . . . . (ליבעס-ליד)
130 . . . . . איך זע דאָס לאַנד פון לעבן

	פון אַלפֿאַנזאָ דײַנאַלאָס זאַמלונג:
	„עראַטישע געזאַנגען ביי פֿרימיטיווע פעלקער“
179 . אַוועק מיט טעמעס פֿון קריג .	163 די טאַכטער פֿון אַנקל באַראַוויי .
180 . דער דיכטער	163 ווי שייַן זי איז . . . . .
	די ריי פֿאַלקס־לידער
	164 . שמיד, מייַן ליבער . . . . .
	165 . ווינטער (קינדער-מאַטיוו) . . . . .
	166 . פֿאַרשנייט פֿון פֿרילינג . . . . .
	יעוווגעני יעווטושענקאָ
	167 . באַבי יאַר . . . . .
	169 . אויסרוּפֿצייכן . . . . .
	איך שפֿאַר זיך דורך דעם שטאַטישן געדראַנג . . . . .
	171 . . . . .
	א. סאַבאַלעוו
	172 . בוכענוואַלד-אַלאַרם . . . . .
	אַמעריקאַנער פֿאַלקס־באַלאַדעס
	173 . שייַנע באַרבאַראַ עלען . . . . .
	175 . אַ קאַובאַיס געבעט . . . . .
	כ׳האַב אַ געליבטן אין דינסט אויפֿן ים . . . . .
	176 . זעץ זיך, דינסט, אַנידער (ספֿיריטואַל) . . . . .
	178 . . . . .
וואַלט ווהיטמאַן	
179 . אַוועק מיט טעמעס פֿון קריג .	
180 . דער דיכטער	
	וואַשעל לינדסטעיַ
	אינדיאַנער זומער-טאַג אויף די פֿרעיריס . . . . .
181	
	ראַבערט פֿראַסט
	אַנטפלעקונג . . . . .
182 . דאַס פֿאַשע-פעלד	
182 . דער גענומענער וועג	
183 . בעראַזעס	
184 . איצט פֿאַרמאַך די פענצטער .	
186	
	לענגסטאַן הייז
	אַמעריקע . . . . .
187 . אַפֿריקע	
189 . דזשאַרדזשיאַ, ווען נאַכט פֿאַלט צו	
190	
	אַלפרעד קרעיַמבאַרג
	דאַס רייכע פֿאַרל דזשעק און דזשיל (פֿראַגמענט) . . . . .
190	
	וועגן דער אַמעריקאַנער באַלאַדע און פֿאַלקס־ליד (עסטי) — ל. מילער . . . . .
192	

